

PRAVÉ SLOVÁ I SKUTKY V PRAVOM ČASE

Zborník tematických a ocenených prác XXX. ročníka
celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého
Studňa sa tajne s dažďom zhovára

ZOSTAVILI: MARGITA IVANIČKOVÁ, JANKA POLÁKOVÁ

Spolok slovenských spisovateľov
Bratislava 2022

PRÁVÉ SLOVÁ I SKUTKY V PRAVOM ČASE

Zborník tematických a ocenených prác XXX. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Branekého Studňa sa tajne s dažďom zhovára

Zostavili: Margita Ivaničková, Janka Poláková

Grafická úprava: Juraj Oravec, Peter Martinák

Fotografie: archív Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne

Prešlo čiastočnou jazykovou úpravou.

Tlač: J+K s.r.o., Nemšová

© Spolok slovenských spisovateľov

© Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne

Pri príležitosti 30. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Branekého „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“ vydal Spolok slovenských spisovateľov v roku 2022.

ISBN 978–80–8194–147–4

Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

V E R E J N Á
K N I Ž N I C A
M I C H A L A
R E Š E T K U
V T R E N Č Í N E

OBSAH

Nepokoj	4
Úvodom	5
Pravý čas	6
Propozície XXX. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Branického	8
Výsledková listina XXX. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Branického	9
Ocenené práce (tematická oblasť)	10
Ocenené práce (poézia - autori do 20 rokov)	43
Ocenené práce (próza - autori do 20 rokov)	48
Ocenené práce (poézia - autori nad 20 rokov)	67
Ocenené práce (próza - autori nad 20 rokov)	93

ANNA LAŽOVÁ

Nepokoj

Nepokoj sa zvíja
zo všetkých strán
Výkriky búrky
bijú na poplach
Vrťajú divné tvary
do kaluží bez slnka
Dnes aj chlieb
náš každodenný
je mokry od našej
bezmocnosti

Úvodom

Milí priatelia,

jubilejný tridsiaty ročník celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého „Studňa sa tajne sa dažďom zhovára“ považujem za náš spoločný úspech. Úspech organizátorov z trenčianskej odbočky Spolku slovenských spisovateľov, Miestneho odboru Matice slovenskej v Trenčíne, úspech vďaka ústretovosti Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne, Mesta Trenčín i Trenčianskeho samosprávneho kraja i podpore z FPU. Organizátorov dojal aj príspevok od najstaršej a vytrvalej prispievateľky do literárnej súťaže, 93-ročnej pani Ruženy Viskupičovej.

Odborná porota vyhodnocovala vaše príspevky v zložení: Jaroslav Rezník st., predseda poroty, Štefan Cifra, Margita Ivaničková, Janka Poláková.

Spoločne konštatujeme, že najcennejšie na troch desaťročiach spoločného úspechu je kontinuita, uzatnosť a vôľa nevzdať sa. A dôvodov by bolo!

Vás, milí laureáti, milí pišuci autori, nemajú prečo zaujímať stále sa zhoršujúce podmienky pre organizáciu takýchto podujatí. Vás, ako autorov predsa zaujímajú dôvody čoraz temnejších mračien nad našimi životmi! A z tých veru napršalo do vašich príspevkov mnoho rozčarovania, smútku, ťažoby z všadeprítomného podvodu a málo optimizmu. Dôvodom naň pre odbornú porotu súťaže je však stále rastúci záujem o tvorivú reflexiu toho, čo sme nútení vnímať a žiť. Do 30. ročníka súťaže sa prihlásilo so svojimi príspevkami 84 autorov; z toho 69 žien, 15 mužov. Autori dosiahli v žánrovej oblasti pomerne vyvážené skóre, keď v oblasti prózy súťažili so 160-timi prácami a v oblasti poézie 153-mi prácami. Dovedna v tomto ročníku súťažilo o svoju pozíciu na literárnom nebi 313 literárnych príspevkov! Za pozoruhodný považujem nárast počtu i kvality tvorby autorov vo vyššej vekovej kategórii, aj ich tematické a fabulačné vektory. Nielen predvlaňajší, vlaňajší, teda covidovými reštrikciami poznačený ročník zväžnel. Doba oťažela a autori idú viac do hĺbky a reflektujú aj na vážne existenciálne otázky. Nastáva čas triedenia. Vyslovujem vám, milí autori poďakovanie i povzbudenie konať tak, ako naši konceptuálne zdatní národovci konali – pravými slovami i skutkami v pravom čase.

MARGITA IVANIČKOVÁ

tajomníčka odbočky Spolku slovenských spisovateľov
Trenčianskeho kraja, členka odbornej poroty

Pravý čas

Čas je veľký, múdry vládca. Je nepodplatiteľný, nemožno ho zatknúť a strčiť do basy, nemá rád falošných kajúcnikov a nemorálnym ľuďom vyplazuje jazyk. Literárna súťaž Jozefa Braneckého v Trenčíne, prezentujúca sa pod poetickým a výstižným sloganom „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“, v tomto roku zavŕšila tridsať rokov svojho trvania. Nechce sa mi veriť, že som bol pri všetkých jej ročníkoch, a to dokonca ako predseda súťažnej poroty. Dost často sa ma pýtajú, ako som sa vlastne k tejto úlohe dostal. Preto vysvetlím. Od deväťdesiatych rokov minulého storočia bol som dlhé roky členom Výboru Matice slovenskej. Okrem iného, každý člen výboru dostal za úlohu byť akýmsi metodickým garantom, konzultantom a poradcom miestnych odborov Matice slovenskej v niektorom regióne. Mne sa ušiel Trenčín a jeho okolie. A keď miestni matičiari prišli s návrhom každoročne usporiadať literárnu súťaž pre mladých autorov na počesť dnes už klasického spisovateľa, historika a významného Trenčana Jozefa Braneckého, veľmi sa mi to zapáčilo. Veď sám sa cítim byť spisovateľom a v tej dobe som bol dokonca predsedom Spolku slovenských spisovateľov.

Dnes má táto súťaž rovné tri desiatky svojho trvania a úspešného účinkovania v slovenskej kultúre. Pochopiteľne, ako všetko trvácne, aj ona prešla svojím vývinom. Z pôvodného zámeru poskytnúť príležitosť na rozvíjanie talentu mladým autorom, pravdepodobne pre svoj pozitívny ohlas vo verejnosti, sa rozrástla na priestor pre všetkých začínajúcich autorov, bez ohľadu na vek. Jedinou podmienkou účasti však zostalo, že súťažiteľ môžu len nečlenovia spisovateľských organizácií, inými slovami tí, čo knižne ešte nedebutovali.

Je vecou štatistiky, koľko účastníkov a s koľkými prácami sa súťaže za tých tridsať rokov prezentovalo. Je jasné, že ako v každej tvorivej oblasti života, aj v tomto prípade sa v našej literárnej kultúre na titulné stránky kníh a do literárnych slovníkov dostanú len tí najvytrvalejší a najtalentovanejší. No keď si spomeniem na mená poetiek ako Andrea Trusková, Ružena Šípková, či na mená poetiek a poetov z neuveriteľne čínorodej liahne v Starej Ľubovni, alebo prozaikov a esejistov ako Katarína Holcová, hreje ma pocit, že to stálo za to. Spomenúť musím aj pravidelných účastníkov súťaže ako sú Jozef Páleník, Elemír Beďaťš, či pani Ružena Viskupičová. Aj keď našu literárnu kultúru už neoslňia poémami, či trilógiami, sú to ľudia, ktorí významným spôsobom zasahujú do kultúrneho diania vo svojej obci či širšom regionálnom priestore. No a sú tu ešte mladí, stredoškolskí študenti. Tí najlepší sa v každom ročníku

prezentovali prácami, ktoré znesú kritériá časopiseckého publikovania. Sú tiež vizitkou práce svojich učiteľov slovenčiny a možno aj celkového záujmu o rozvíjanie nášho materinského jazyka a literárnej kultúry na škole, ktorú navštevujú.

Osobitný význam súťaži rok čo rok dávali aj zborníky vybraných víťazných súťažných prác. Spočiatku vydávané len skromne v amatérskych tlačových podmienkach, no v posledných rokoch ako riadne viazané knihy so všetkými grafickými náležitosťami a vydavateľskými informáciami a v dokonalej jazykovej redakcii. Okrem Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne najväčšiu zásluhu na týchto projektoch majú poetka Margita Ivaničková a kultúrna pracovníčka a publicistka Jana Poláková.

Asi pred piatimi rokmi do súťažnej štruktúry ako zvláštna kategória pribudla aj tematická súťaž na úvahové literárne práce. Téma obyčajne korešponduje s nejakým historickým výročím, napríklad na výročia našich veľikánov Ľudovíta Štúra a Jozefa Miloslava Hurbana. Pri 30. výročí trvania súťaže a v roku štúrovcov propozície ponúkli tému „Pravé slová i skutky v pravom čase“. Túto myšlienku som si rád osvojil. Pravdaže, ako hosť. A vo veku osemdesiatky, keď túto činnosť odkladám do archívu spomienok, som si potichu povedal: - Zdá sa mi, že byť pri tvorbe a tridsaťročnom trvaní Literárnej súťaže Jozefa Braneckého je „pravý skutok“ a možno že som v priebehu rokov aspoň pri vyhlasovaní výsledkov súťaže povedal aj „pravé slová“ a že v mojom životnom príbehu to bol aj „pravý čas“.

JAROSLAV REZNÍK
predseda odbornej poroty

MATICA SLOVENSKÁ A MIESTNY ODBOR MATICE SLOVENSKEJ V TRENČÍNE
VEREJNÁ KNIŽNICA MICHALA REŠETKU V TRENČÍNE
v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja
SPOLOK SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV A MESTO TRENČÍN

vypisujú

XXX. ROČNÍK CELOSLOVENSKEJ LITERÁRNEJ SÚŤAŽE JOZEFA BRANECKÉHO PRE STREDOŠKOLÁKOV A DOSPELÝCH

Studňa sa tajne s dažďom zhovára

PROPOZÍCIE SÚŤAŽE

Žánre

I. PRÓZA • II. POÉZIA

Vekové kategórie

MLÁDEŽ (15 – 20 rokov) • DOSPELÍ

Tematické oblasti

a) PRAVÉ SLOVÁ I SKUTKY V PRAVOM ČASE

V tomto roku si organizátori v Trenčíne pripomenú významné výročia osobností štúrovskej generácie, najmä 200. výročie narodenia básnika a národného buditeľa Janka Kráľa ako aj 205. výročie narodenia kňaza, spisovateľa a národovca Jozefa Miloslava Hurbana. V turbulentnej dobe, ktorú žijeme organizátori uvítajú umelecké uchopenie témy „pravých skutkov v pravom čase.“ Skutkov, ktorých boli schopní naše tvorivé a konceptuálne osobnosti v minulosti; skutkov, na ktoré sa mnohí odvolávajú, skutkov i osobností, ktoré dnes chýbajú.

b) BEZ OBMEDZENIA ŽANRU A TÉMY

Súťažné podmienky

V kategórii próza pošle súťažiaci najviac 3 samostatné, doteraz nepublikované práce, z väčších diel ukážky max. v rozsahu 7 strán, v kategórii poézia najviac 6 doteraz nepublikovaných básní. Súťaž nie je určená pre členov spisovateľských organizácií.

Posielanie príspevkov do súťaže

- Tri exempláre (napísané na PC / strojom) pošlite na adresu:
Verejná knižnica Michala Rešetku, Hasičská ulica č. 1, 911 82 Trenčín
Jeden exemplár pošlite na e-mail: sylvia.fabova@vkmr.sk.
- Príspevky do súťaže môžete poslať do 30. 9. 2022.
Práce doručené po tomto termíne nebudú zaradené do hodnotenia.
- Súťažiaci uvedú na každý exemplár čitateľne žáner, kategóriu, svoje meno, priezvisko, školu, adresu, telefonický a e-mailový kontakt. Odoslaním príspevku súťažiaci udeľuje organizátorovi súťaže súhlas so spracovaním osobných údajov. Za súťažiaceho, ktorý do termínu zaslania príspevku nedovršil vek 18 rokov, podpisuje súhlas so spracovaním osobných údajov jeho zákonný zástupca.
- Súťažiaci uvedú súhlas / nesúhlas s prípadným publikovaním svojho príspevku.
- Práce bude posudzovať odborná porota zložená z členov Spolku slovenských spisovateľov.
- Vyhodnotenie súťaže a vyhlásenie výsledkov sa uskutoční v novembri 2022. Presný termín autorom ocenených prác včas oznámime a zverejníme na webe www.vkmr.sk.

KONTAKT: Janka Poláková (mobil: 0910 176 524)

Tešíme sa na Vaše príspevky!

VYBRANÉ PRÁCE UVEREJNÍME
V TEMATICKOM BULLETINE.

VÝSLEDKOVÁ LISTINA XXX. ROČNÍKA CELOSLOVENSKEJ LITERÁRNEJ SÚŤAŽE JOZEFA BRANECKÉHO „STUĎŇA SA TAJNE S DAŽĎOM ZHOVÁRA“

TEMATICKÁ OBLASŤ „PRAVÉ SLOVÁ I SKUTKY V PRAVOM ČASE“

1. miesto: Judita Ďurčová (Nové Mesto nad Váhom)
 2. miesto: Michal Valko (Žehra)
 3. miesto: Katarína Holcová (Brandýs nad Labem)
- Cena predsedu poroty:** Edita Ďurčová (Nové Mesto nad Váhom)
Cena primátora Mesta Trenčín: Marta Batková (Trenčín)

POÉZIA - AUTORI DO 20 ROKOV

1. miesto: Kristína Janegová (Trenčianska Turná)
2. miesto: Andrea Andreutti (Malacky)
3. miesto: Petra Pekarovič Oravcová (Hlohovec)

PRÓZA – AUTORI DO 20 ROKOV

1. miesto: Vanessa Bečárová (Trenčín)
 2. miesto: Ivona Ševčovičová (Trenčín), Natália Igazová (Trenčín)
 3. miesto: Eva Koňuchová (Nozdovice-Košeca), Veronika Remišová (Dolná Maríková)
- Cena MO Matice slovenskej:** Miriam Mikulášová (Trenčín)

POÉZIA - AUTORI NAD 20 ROKOV

1. miesto: Anna Lažová (Svidník), Anna Konrádová (Brezová pod Bradlom)
 2. miesto: Lýdia Žáková (Kostolné Kračany), Lenka Kóňová (Rosina)
 3. miesto: Mária Lejnarová (Poprad)
- Cena Odboru školstva a kultúry TSK:** Martina Hajtingerová (Malacky)
Cena primátora Mesta Trenčín: Anna Prnová (Horné Srnie), Dušan Žember (Trenčín)
Cena MO Matice slovenskej: Katarína Slobodová (Nitra), Marta Malániková Lúčna (Trenčín), Mária Pacerová (Valaská), Ján Koníček (Nemšová), Miroslava Pevná (Hnúšťa), Jaroslav Daniš (Trenčín)
Cena predsedu poroty: Darina Milčová (Humenné)
Zvláštna cena poroty: Terézia Šmajdová (Svidník)
Cena Literárneho klubu Omega: Erika Chropeň Turzová (Trenčín), Daniela Staníková (Trenčín)

PRÓZA – AUTORI NAD 20 ROKOV

1. miesto: Katarína Holcová (Brandýs nad Labem)
 2. miesto: Mária Lejnarová (Poprad), Martina Čaňová-Igazová (Trenčín)
 3. miesto: Ľubica Ďuržová (Trenčín), Jaroslav Janečka (Trenčín)
- Cena primátora Mesta Trenčín:** Martina Hajtingerová (Malacky), Adela Oravcová (Pezinok), Marta Viteková (Nové Mesto nad Váhom)
Cena MO Matice slovenskej : Anna Trgiňová (Chrenovec-Brusno), Mária Pogányová (Santovka)
Cena Jozefa Braneckého: Ružena Viskupičová (Trenčín), Jozef Páleník (Svinná)
Cena Literárneho klubu Omega: Lýdia Šimková (Trenčín), Emília Bátorovská (Drietoma), Alena Mária Kumprechtová (Galanta), Jaroslav Lysák (Nové Mesto nad Váhom)

Porcelánová jar

Bolo tmavé poludnie. Na streche hlbockej fary učupenej popri ceste, ktorá lemovala dva rady dedinských domov, tancoval snehový dážď sprevádzaný svišťaním západného vetra. Po zasneženom chodníku sa stareckým krokom vliekla akási zhrbená postava pripomínajúca vládkyňu tajomného podsvetia. Hoci ju februárová metelica od hlavy až po päty zakrývala hmlistým oblakom, na prvý pohľad bolo vidieť, že je zababušená do sivého plášta s kapucňou a cez vyzíabnuté plece má ledabolo prehodenú oceľovú kosu...

Mlčanlivý prízrak sa vznášal ako tieň a pomaly krivkal smerom k bledému stavenisku stojacemu uprostred dediny. Len čo sa priblížil k jeho múrom, nedočkavo nakukol do jedného z oblokov. Bola to farská izba, v ktorej síce nevládlo okázalé bohatstvo ani prepych, no z jej interiéru priam sáľalo pohostinné teplo. Pri dverách sa vkusne vynímala ebenová skriňa, zatiaľ čo v prostriedku miestnosti stál vyrezávaný stôl z dubového dreva starostlivo prikrytý bielym obrusom. A v kúte pod oblokom, do ktorého nazízala snehová starena, vŕzgala drevená posteľ... Na nej sa v horúčke prevaľoval starnúci muž. Pri ňom sedela postaršia žena v bohato nariasenej červenej sukni s ružovou zásterou a ľanovou šatkou na hlave. Vráskavými rukami mu na čelo s materinskou nežnosťou prikladala liečivé obklady a občas mu podoprela hlavu, aby si mohol uchlipnúť z jej bylinkového odvaru. Práve v okamihu, keď sa vzpriamila, aby zašla do kuchyne po ďalší krčah lipového čaju, ozvalo sa tiché zaklopanie na okennú tabuľu...

„Koho to k nám nohy nesú...?!“, zvolala s obavami v hlase, lebo si uvedomovala, aké sychravé počasie dnes vonku panuje.

„Len mi otvor a na vlastné oči uvidíš, kto práve dokrivkal k vášmu domu“, pohotovo jej odvetil neznámy hlas spoza obloka. Žena však nechcela rušiť chorého muža, ktorý sa pred chvíľou konečne pohrúžil do pokojných snov, preto si cez plecia prehodila huňatý vlniak a cez masívnu farskú bránu vyšla na priedomie. Tu sa zoči-voči stretla s akousi zhrbenou a vyzíabnutou postavou prešľapujúcou z nohy na nohu a opierajúcou sa o chladnú kosu...

„Kto si a čo tu hľadáš?“, spýtala sa prekvapene, hoci jej znepokojená myseľ už tušila mrazivú odpoveď.

„Moje meno nie je dôležité“, odsekla jej zababušená mátoha potmehúdsky. „Môžeš si myslieť, že som Luciferova nevesta alebo trebárs aj potulná Persefona,

ktorá sa sem z podzemných chodieb Tartaru terigala iba preto, aby tejto Bohom zabudnutej dedine zamávala na pozdrav... Hlavné však je, že ma teraz vpustíš dnu do izby, v ktorej odpočíva tunajší hlbocký farár, tvoj zákonitý muž! Musím si ho poriadne obzrieť, kým jeho dušu vezmem so sebou na ďalekú cestu do večnosti...”

Žena sa pri týchto slovách zatackala a bolestne jej zovrelo hrdlo. Zmysly ju teda neklamali – tento mátožný príznak v žobráckej kešeni nie je nikto iný než samotná Smrť! Jej manžel teda naozaj leží na smrteľnej posteli a práve mu odbíja posledná hodina, ako to už zopár dní nejasne predvída... Tu sú zbytočné akýkoľvek prejavy trúchlenia, veď život sa s ľuďmi nemazná! Plynie ako dravá rieka, ktorá so sebou unáša všetko, čo sa jej pripletie do cesty bez ohľadu na to, do akého vzbúreného oceánu sa vlieva... Pevne však verila, že jej bohobojný muž sa nemusí obávať vkročiť do nebeského tieňa svojich pomínuteľných chodníkov. Veď už od útlej mladosti horlivo slúžil nielen Bohu, ale aj vlastnému národu a s radosťou mu obetoval všetky sily, ktorými ho príroda mimoriadne štedro obdarila...

„Tak teda vitaj, milá moja“, povedala jej chlácholivo, „a pokojne so mnou prekroč prah nášho domu. Náš farský príbytok je pre teba od tejto chvíle otvorený...” Smrť si po týchto slovách spokojne pomädliła ruky a s diabolským úškrnom na tvári sa v sprievode pani farárovej ponáhľala dnu. V akvamarínovej izbietke si nedočkavo prisadla k posteli umierajúceho a skúmavo sa zadívala na jeho popolavú tvár...

„Tááááák, toto je moja ďalšia mŕtvolná korisť – všeobecne známy vlastenec, spoluvorca národného jazyka a vášnivý kazateľ slova Božieho... Pozrime sa, leží tu priamo pred mojimi očami ako bezbranné batofa. Sám odvážny hlbocký farár Jozef Miloslav Hurban...“, tíško si zamrmlala popod nos. Vzápätí sa obrátila k domácej panej a nahlas preniesla: „Som rada, že tvojho muža konečne spoznávam osobne. Ešte aj na druhom brehu rieky, ktorá pretína krajinu pozemského a večného života, som o jeho veľkých skutkoch počula iba samé chvály... Smrť si však jedného dňa príde po každého, či je to neskúsený chlapec alebo dengľavý starec nad hrobom. A posledná hodina tvojho manžela má odbiť práve dnes, v tento studený februárový deň roku Pána tisíc osemsto osemdesiatosem... Boh mi teda nedáva na výber – najneskôr do večera musím vziať jeho dušu so sebou do neznámeho sveta posmrtnej blaženosti. Nemaj však nijaké obavy! Človek ako on a avyše aj muž, ktorý ani počas tých najtmavších životných búrok nestratil vieru v Boha, si pred Jeho trón pokľakne so žiarivou pompou v sprievode samotných anjelov... Veru tak, za nebeskou bránou už na neho netrpezlivo čaká dúhové kráľovstvo, kde žblnkoce

oceán vesmírneho života. A v jeho posvätných vodách sú Božím prstom starostlivo zapísané všetky dobré a hrdinské skutky...

Pravdaže, nechýba medzi nimi ani zmienka o vlasteneckých zásluhách tvojho manžela. Jeho poslušná dôvera v Boha mu po smrti prinesie zaslúžené ovocie a Kristus ho nesmierne rád privíta medzi vyvoleným zástupom svojich ovečiek... Nebuď teda smutná! Síce ti je ešte dlhý čas súdené chodiť po svete bez jeho manželskej ochrany, ale zato sa s ním po necelých sedemnástich rokoch stretneš v tejto anjelskej nádhere..."

Hurbanovu manželku pri týchto prorockých slovách zamrazilo a tvárou jej mimovoľne prebehol tieň nepokoja. Neklamali ju uši?! Táto cintľavá smrťka vie hádam aj to, kedy nastane jej posledná chvíľa...? Ak smie predvídať vzdialenú budúcnosť, ktorej tajomstvá sú známe iba svätému Bohu, určite je vystrojená diabolskou mocou a čerti ju sem istotne priniesli rovno z horúceho pekla. Podľa všetkého bude najlepšie byť s ňou zadobre a zbytočne ju nerozhnevať nejakým neuváženým gestom či nedajbože hanlivým slovom... Prezieravá gazdiná sa teda radšej ponúkla, že záhadnej návštevníčke prinesie krajec chleba a krčah domáceho mlieka.

Keď sa vrátila z komory, aby na tmavomodrej tácni priniesla toto skromné, no nadmieru zdvorilé pohostenie, usadila sa v ošúchanom kresle stojacom obďaleč mužovej smrteľnej postele a uprene sa dívala, ako nad ním Smrť skláňa svoju striebrosivú hlavu... V mysli sa jej zrazu vynorili spomienky nielen na ich spoločnú cestu životom, ale aj na vlastné detstvo. So súrodencami ho prežila v Novom Meste nad Váhom, kde si jej otecka, miestneho učiteľa Samuela Jurkoviča, tamojší obyvatelia ctili ako jedného z veľavážených občanov. Keď si po práci či počas nedeľnej prechádzky vzpriamene vykračoval po uliciach mesta, muži, ktorí sa mu náhodne priplietli do cesty, pred ním dokonca úctivo snímali klobúky... On sám si však túto verejnú poctu nikdy nevysvetľoval ako vedomý prejav ich spoločenskej podriadenosti či nebudaj intelektuálnej menejcennosti. Keďže príroda ho obdarila skromnou a mierumilovnou povahou, videl v nej iba púhy prejav meštianskej spolupatričnosti... Vďaka týmto vlastnostiam bol obľúbený nielen v pospolitom okruhu Novomešťanov, ale aj v žiackom kolektíve a najmä pod vlastnou strechou. Tu ho totiž oddane zbožňovala manželka Katarína a šesť deťúreniec, ktoré s ňou v priebehu niekoľkých rokov stihol splodiť. Žiaľ, vtedy ešte nikto ani len netušil, že dospelosti sa dožijú iba tri z nich, a to práve ona a jej dve milované sestry Júlia a Emília. To je však už celkom iná história...

Hoci rodine toto malebné mestečko veľmi prirástlo k srdcu, nebolo jej súdené bývať v ňom natrvalo. Jej hlava totiž dostala výhodnú ponuku pôsobiť

na jednej zo záhorských škôl, a tak sa celá jurkovičovská domácnosť presídlila do Sobotišťa. Ona v tom čase dovŕšila iba siedmy rok života, no veľmi dobre sa pamätá na mlčanlivú atmosféru, ktorá medzi jej príbuzenstvom panovala cestou ku bránam neznámeho zajtrajška... Vďaka Bohu, táto osudná udalosť mala neskôr pre všetkých priaznivú dohru. Významnou sa však stala predovšetkým pre ňu, keďže nevdojak vydláždila cestu pre zlomové okamihy, ktoré sa v jej dievčenskom živote odohrali práve na pôde nového bydliska...

Ešte pred ich príchodom ju však nečakane zasiahla smutná tragédia. V tridsiatom druhom roku, len pár mesiacov po tom, ako sa celá rodina udomácnila na Záhorí, jej ako bezmála osemročnej zomrela milovaná mamička... Pravdaže, touto bolestnou stratou netrpel iba hlúček opustených sirôt, ale aj ich otec, ktorý ženinu smrť niesol veľmi ťažko. Ako to už býva, životné okolnosti ho nakoniec dohnali k tomu, aby pozbieral všetky sily a zodvihol sa z prachu sebalútosti, kde najprv mľandravo polihoval. Musel sa vzchopiť najmä kvôli svojmu učiteľskému poslaniu a tiež osamelému potomstvu, ktoré sa k nemu primklo s ešte väčšou oddanosťou ako za matkinho života... Hoci na výchovu detí zostal celkom sám, tejto osudovej skúške sa nepoddal. Práve naopak – schytil ju za pačesy s rovnakým odhodlaním, s akým sa krotia prériové kone a svojmu zdivočenému drobizgu poskytol náležitú výchovu. Prísnu, no zároveň i láskavú otcovskú ruku tak jeho dcéry okúsili v podobe vštepenej lásky k národu a patričného vzdelania, akého sa im v priebehu nasledujúcich rokov dostalo. Vďaka tomu z nich vyrástli inteligentné a všeobecne rozhladené mladé dámy, čo u žien na ošumelom Záhorí v tých časoch veru nebývalo železným zvykom. A ona, Anna Jurkovičová, navyše oplývala ešte aj nevšedným umeleckým talentom...

Keď čínorodý apko odhalil jej herecké nadanie, dospel k svojráznemu rozhodnutiu. V Sobotišti založil ochotnícke divadlo, ktoré odjakživa pokladal za účinný nástroj šírenia vzdelanosti a osvety. K danému kroku ho však okrem túžby po rozvíjaní jej talentu viedli aj iné pohnútky. Jeho morálne presvedčenie totiž pozostávalo zo skalopevnej viery v nevyhnutnosť ženskej emancipácie a považoval za správne, aby sa obyčajný ľud vzdelával práve za pomoci divadla. Veď či nie skrze pohyblivé umenie a ochotnícke spolky, ktoré aktívne podporoval, si cestu k negramotným svetom rúbe sám osvietený duch poznania...? Pridržiavajúc sa tohto hesla, do verejných predstavení svojho Slovenského národného divadla nitrianskeho začlenil aj ju, mladučku ako neoperené káčatko. Žiaľ, obrodenecké časy k ženám z hľadiska spoločenských aktivít neboli príliš zhovievavé. Ich nemilosrdnú realitu na vlastnej koži pocítila ešte skôr, než sa s nadšením pribrala účinkovať v premiérovej hre...

Namiesto zasluženého bobríka odvahy sa jej od blízkeho okolia dostalo iba karhavého šomrania na adresu rozšafných žien, ktoré by namiesto pretŕčania sa na divadelných doskách radšej mali ticho sedieť za pecou a vyšívvať zástery. Mnohí ju odhovárali od javiskového účinkovania, lebo by si vraj mohla pošramotiť dobrú povesť. Ba našli sa aj takí, ktorí sa neštítali adresovať jej bohapusté vyhrážky... Veru tak, na jej dievčenskú hlávku dopadla zlomyseľná spríska útokov a vlna štiplavej kritiky. Jej horlivá angažovanosť na poli umenia sa skrátka stala všeobecným trňom v oku... To ju však neodradilo od úmyslu vydať sa na hereckú dráhu. Dobre vedela, že na verejnú scénu – rovnako ako k vyššiemu vzdelaniu – bol ženám vstup odopretý a v divadle sa všetkých úloh zhostovali výlučne muži, takže badať hercov v sukniach nebolo nijakou zvláštnosťou. Hlboko vo svojej duši však tieto skostnatené mantinely nikdy neprijala. Namiesto lamentovania sa dokázala obrnúť pred neotesanými rečami nesúcimi sa v duchu ženskej diskriminácie a kráčať po vytúženej ceste... Hoci o jej pôsobení medzi ochotníkmi kolovali nemiestne klebety, nevenovala im hlbšiu pozornosť. Povrávalo sa dokonca aj to, že k divadelným doskám ju pritiahla ženská túžba po vydaji. A jej nahnevanému otcovi ľudia s pichľavým úškrnom kládli otázku, prečo si dcéru nepriučil náležitým mórskom, aby sa správala tak, ako sa na poriadne dievča patrí...

Železná tvrdošijnosť, ktorú zdedila práve po ňom, jej však nakoniec priniesla zaslužené vavríny. Ach, nikdy nezabudne na ten pamätný deň, kedy sa odohralo jej prvé predstavenie! Spomienky na onen slnečný piaty august roku tisíc osemsto štyridsaťjeden jej zo srdca nevytrhnú žiadne pohanské úmysly... Navyše ich neváhali zvečniť tiež stránky rukopisnej kroniky, ktorú si o fungovaní divadla starostlivo viedol jeho zakladateľ. A on sám do nej sviežimi literami vtlesnal aj priebeh tejto augustovej udalosti... Veď práve vďaka nej sa jeho sedemnásťročná dcéra do národných dejín zapísala ako ženská aktérka v Kotzebuovej fraške s priliehavým názvom Starý kočiš Petra III. Priam bravúrne sa tu zhostila úlohy Aničky Dobrožilovej, jedinej postavy nežného pohlavia. Pritom jej vôbec neprekážalo, že ako núdzové sídlo ochotníckej scény v tom čase slúžila miestna krčma...

Hoci sa jej opäť ušlo viac kritiky než uznanlivých ovácií, prijala to so vztýčenou hlavou. Na divadelné dosky vôbec nezanevrela. Práve naopak, horlivo pokračovala v nácviu ďalších hier, neodmietajúc ani úlohy vážnejšieho charakteru. A vďaka jej rozhodnutiu sa k ochotníckemu herectvu postupne pridávali i ďalšie ženy. Veď ona, Anička Jurkovičová, sa v pohnutých časoch devätnásteho storočia odvážila čeliť spoločenským predsudkom a zakoreneným predstavám o menejcnosti slabšieho pokolenia, hoci nosila iba sukne...

Divadlo však bolo v tých časoch predsa len výsadnou doménou študentov. Jej otecko v rámci toho svojho viedol skupinu mládencov z bratislavského lýcea, ktorí sa aktivizovali okolo známeho verejného činiteľa Ľudovíta Štúra. A títo ochotníci sa pravidelne stretávali v ich dome, preto nečudo, že aj ona sama s nimi čoskoro nadviazala priateľské styky. Keďže však bola nielen nádejnou herečkou, ale i dospelou ženou súcou na vydaj, niektoré prerástli v hlbší záujem... Veru, do oka padla viacerým mladíkom z radu štúrovcov. Ju však najväčmi upútal Janko Francisci, statný a počerný elegán s tmavou briadkou a fúzikmi... Viac ako jeho mužný zjav jej však imponovali jeho národné ciele úzko späté s nefalšovaným záujmom o život za divadelnou oponou. Navyše s neskrývaným obdivom čítala jeho zápalisté verše, keďže sa popri štúdiu, politikárčeni a spolupráci so Štúrom venoval aj básneniu. Uchvátená jeho osobným šarmom a inteligenciou, súhlasila so vzájomnými schôdzkami...

Nedalo sa poprieť, že Janko mal o ňu istý čas úprimný záujem. Ach, keď jej dokonca venoval svoju lúboštnú báseň Nezapomenuteľnej, tvoriacu súčasť jeho literárnej zbierky Iskry zo zaviatej pahreby, vznášala sa ani v siedmom nebi! Verše zožali všeobecný obdiv a úspech... Ako sa dalo očakávať, božekali nad nimi najmä romanticky založené dievky. A väčšina vydajachtivých vrstovníčok jej iba tíško závidela pozornosť takého ostrieľaného barda, akým tento študent nepochybne bol...

Šťastena však býva vrtkavá. Občas dokáže sputnať aj milostné vetry, ktoré sľubne povievajú nad manželským prístavom... V jej prípade sa nástrojom zmarených nádejí stal sám Ľudko Štúr, starý mládenec a zároveň vášnivý odporca ženby. Keďže od svojich stúpencov požadoval, aby osobné túžby umŕtvovali v prospech národa, v podobnom duchu vplýval aj na zaľúbeného Janka. Netrvalo dlho a jej nádejný ženích dal na jej veľký žiaľ prednosť vlastneckým záujmom...

Nijaký smútok na svete však netrvá večne. Statočne sa vyrovnala aj s touto životnou skúškou a v srdci dokázala odpustiť i neoblomnému Štúrovi, kolľú šarapatu jej svojim asketickým postojom v duši narobil... Hoci v nej toto bolestné sklamanie rezonovalo ešte pekných pár mesiacov, osud ju dlho nenechal nariekať do vankúša. Do cesty sa jej totiž priplietol ďalší štúrovec... Nebol ním nik iný ako Jožko Hurban, Štúrova spriaznená duša a čo čert nechcel, tiež Jankov dobrý priateľ. Tento všestranný muž sa do nej zamiloval tak veľmi, že po istom čase bol dokonca ochotný dať svojej milej prednosť pred národom. A ona? V jeho blízkosti nevdojak zabúdala na strateného pytača, až kým jej jeho obraz v duši nevybledol tak ako jesenná ruža, ktorá si osamelo hynie na morskom dne...

Aj keď si Jozefovými citmi najskôr nebola istá a obavy z ďalšieho sklamaní ju nútili mať sa pred mužmi na pozore, pravda onedlho vyšla na povrch. Stalo sa tak v deň, keď sa novému nápadníkovi rozhodla ukázať zmienenú báseň písanú Jankovou rukou. Vtedy na ňu Jožko po prvý raz vyrukoval s tým, čo k nej naozaj cíti. Vzápätí ju prosil o prepáčenie, že tak neurobil už oveľa skôr, no vraj nemohol zradiť svojho verného priateľa...

A nemýlil sa. Janko Francisci bol vývojom situácie nielen prekvapený, ale dokonca veľmi žiarlil, keďže mu stará láska očividne nebola ľahostajnou... Jeho úbozný gesto však prišlo príliš neskoro. Ona sa totiž medzitým stihla zamilovať do svojho evanjelického kňaza a nekompromisného bojovníka za národné práva Slovákov v jednej osobe... Zronenému básnikovi teda zostali iba oči pre plač. Smútil o to viac, že ich náklonnosť bola obojstranná a na obzore sa črtala svadba... Mesiac pred touto cirkevnou udalosťou svoju nenaplnenú lásku pretavil do rozlúčkovej básne Posledné spomenutie a venoval jej ju na pamiatku. Aj po rokoch si jasne spomína na jej počiatkové verše, ktoré v nej zakaždým prebúdajú zvláštnu nostalgiu a znejú nasledovne:

Letela, letela,
uletela páva,
pri mojom dievčatku
už iný sedáva...

Beznádejný idealista Janko síce jej blížiaci sa sobáš niesol ťažko, ale to ešte netušila, aké peripetie ich s Jožkom očakávajú, pokiaľ ide o samotného Štúra. Ten proti ich vzájomnému zväzku brojil hádam ešte viac ako v čase, keď udržiavala dôverné vzťahy s Franciscim... Bála sa, aby sa jej snúbenec nenechal odradiť a nezdupkal rovnako ako jeho predchodca, no Jožko bol z iného cesty. Štúr na neho nemal až taký podmaňujúci vplyv ako na úbohého Janka, takže sobáš sa predsa len konal. Za prítomnosti svedkov sa tak udialo siedmeho októbra v štyridsiatom piatom roku, a to v evanjelickom kostolíku v Sobotišti. Počas obradu síce pred sebou videla Štúrovu skrivenú tvár, na ktorej hľadal tieň nevôle, ale nenechala si tým pokaziť svoj veľký deň. Veď jej milý ich vzájomnú lásku bránil ako lev. Nedal sa znechutiť ani Štúrovými rečami o príťaži, ktorú si jeho priateľ uviazne na krk a ktorá mu neskôr bude prekážať v práci pre národ...

„Naposledy ťa varujem, Jozef“, boli posledné slová adresované jeho osobe niekoľko dní pred svadbou, „nevstupuj do manželskej rieky. Ver mi, že prúd jej domáceho prostredia ťa čoskoro strhne s takou vervou, že ťa oberie aj o posledné zvyšky vlasteneckého zmyšľania...”

Svojej duši tým vykopeš vlastný hrob. A so ženou i deťmi po boku už nikdy nebudeš môcť slúžiť potrebám slovanstva tak ako za slobodna...”

Keď jej snúbenec opísal tento nepríjemný výstup, mala na Štúra ťažké srdce. Ba čo viac, začínala si pripadať ako úhlavný nepriateľ vlastného národa... Ona ho pritom vždy túžila pozdvihovať rovnako ako vlastenci v jej okolí, hoci jej sudičky dopriali chodiť po svete iba v ženskej kazajke! Štúrovi sa teda rozhodla dokázať, že manželovu činnosť môže nielen tolerovať, ale aj aktívne podporovať. A svojho predsavzatia sa po celý život aj skutočne pridržala... Vedť sa nevydala len tak za hocikoho. Doživotný sľub vernosti pred oltárom dala mužovi, ktorý vždy konal pravé skutky v pravom čase... Azda najlepšie to dokázal necelé dva roky pred sobášom, a to v obci Hlboké ležiacej neďaleko Senice, kde od januára štyridsiateho tretieho roku pôsobil ako farár. Spoločne so Štúrom a Michalom Hodžom tu prišli k veľkému činu, o ktorom doteraz čvirikajú aj vrabce na streche... Táto významná vlastenecká trojica sa spoločnými silami pričínila o uzákonenie spisovnej slovenčiny. Za jej základ si zvolili stredoslovenské nárečie ľubozvučné ako rajska hudba, ktorou nebeskí anjeli vítajú príchod jari... Medzi ľudovými vrstvami však bolo i najrozšírenejšie, vďaka čomu ho do praxe uviedli bez veľkých ťažkostí. No ich jazyk uprednostnili aj preto, aby povýšili kultúrnu a vzdelanostnú úroveň všetkých Slovákov, čo im v jej očiach slúžilo ku cti...

Keďže si dobre uvedomovala, na akej významnej udalosti sa jej manžel spolupodieľal, po príchode na evanjelickú faru v Hlbokom mu pomáhala, ako len najlepšie vedela. Bola nielen jeho najlepšou priateľkou a dôverníčkou, ale i pravou rukou, pokiaľ išlo o národné záležitosti. Mala bezhraničné pochopenie pre svojho muža, ktorý mal na zreteli nemenej vznešené ciele ako ona... Spoločne sa však venovali aj budovaniu rodinného krbu. Ich dvojčlenná domácnosť sa v štyridsiatom siedmom roku rozrástla o prvorodeného synčeka Svetozára... Ach, drahý Svetuško! Od začiatku bol jej miláčikom a zároveň nevinným svetlom, ktoré svojimi lúčmi deň čo deň rozjasňovalo jej monotónny farský život. Pokoj jeho posvätného ústrania jej však vyhovoval a s manželom i synom si vo voľných chvíľach nažívali bezstarostne ako hrdličky...

Táto rodinná idylka však netrvala príliš dlho. Na pomyselné dvere národného diania totiž búrlivo zaklopali meruôsme roky rozdúchávajúce oheň patriotizmu a protimonarchistické nálady nielen v Habsburskej monarchii, ale aj v mnohých ďalších krajinách Európy... Toto povstalecké obdobie jej i Jožkovi pripravilo krušné chvíle. Po troch rokoch prežitých v dôvernom a usporiadanom manželstve totiž po prvý raz zakúsili vzájomné odlúčenie a strach... Ona musela chvatne pobaliť pár vecí, schytiť synčeka a bežať s ním k oteckovi do

Sobotišťa. V batôžku si so sebou odnášala aj porcelánové taniere a šálky, ktoré jej apenko pred svadbou kúpil do výbavy na miestnom jarmoku... Boli snehovo biele a každý kus zdobili červené kvietky aj rozkošné vtáčiky. Preto sa jej tieto marcové revolučné okamihy už navždy vryli do povedomia ako „porcelánová jar“...

Jej vlastenecky orientovaný muž sa zatiaľ stal jedným z popredných osnovaiteľov Slovenského povstania a osemnásteho marca v štyridsiatom ôsmom roku dokonca na svojej fare v Hlbokom zorganizoval poradu slovenských národovcov. Práve tu vznikol plán, ktorého cieľom bolo vypracovať revolučný program celonárodného charakteru. A počas májového zhromaždenia v Liptovskom Mikuláši prijali predstavitelia národného hnutia súhrn bodov s názvom Žiadosti slovenského národa, ktoré vychádzali z Jožkovho regionálneho programu Nitrianske žiadosti...

Tento krok však nikomu z prítomných neprinesol uznanie vtedajšej svetskej vrchnosti. Práve naopak – štátne úrady a peštianska vláda zareagovali ostrými represáliami. Na jej manžela, Štúra a v neposlednom rade i Hodžu bol vydaný verejný zatykač... Dôvod na tento potupný akt bol neodškriepiteľný. Veď Jožko bol okrem agitátorskej činnosti aj publicistom povstaleckého diania, spolupredsedom Slovenskej národnej rady a dušou podjavorinského revolučného hnutia...

Ona medzitým pozbierala odvahu a vrátila sa na hlbockú faru. Tú však zanedlho obsadili nekompromisní príslušníci maďarskej Gardy, a tak musela znášať ich nočné prepady a dotieravé prehliadky... Jej muž sa však zmieneným peripetiám obratne vyhol, keďže ho včas varovala, vďaka čomu stihol nájsť dočasné útočisko v Čechách. Ani tu neprestával viesť svoj neústupčivý boj za národné práva a slobodu. Ako sa neskôr dozvedela z miestnych správ, ktoré sa po dedine šírili rýchlosťou blesku, angažoval sa na Slovanskom zjazde v Prahe, kde sa usiloval o presadenie princípov demokratickej rovnosti, týkajúcich sa štátoprávneho postavenia jednotlivých národností v rámci monarchie. So zbraňou v ruke sa dokonca aktívne podieľal aj na odbojnom pražskom povstaní... Po jeho násilnom potlačení v Štúrovom sprievode zamieril do Chorvátska a neskôr aj na srbské územie, horlivo odtiaľ podporujúc slovenské revolučné hnutie.

A čo ona? Pri počúvaní týchto a podobných zvestí bola nesmierne hrdá na to, aké statočné a obetavé srdce bije v hrudi jej manžela. Okolnosti jej však neumožnili nečinne sa opájať týmito vznešenými ideálmi. V požehnanom stave bola čoskoro po druhý raz nútená opustiť milovanú hlbockú dedinku. S maličkým Svetozárom v náručí sa jednej noci potajomky vykradla k sestre Júlii

do Rusavy. Tam, obklopená intimitou moravského prostredia, v tichosti porodila dcérku menom Božena. Už v decembri roku tisíc osemsto štyridsaťosem sa jej podarilo ubzknúť do Prahy, kde s nadšením obnovila svoj kultúrny život, považujúc ho za alfu i omegu renesancie ľudského ducha... Hoci ťažko znášala dlhodobé odlúčenie od Jožka, ktorý bol ustavične na cestách, jej smútok zmierňovala aspoň ich vzájomná korešpondencia. Hoci ho revolučné roky držali na míle ďaleko od najbližších a bol nútený pendlovať medzi Prahou, Viedňou i Záhrebom, často jej písal listy. Ach, doteraz ich má všetky starostlivo uzamknuté v almare s posteľnou bielizňou, ktorá im stojí učúpená v predsieni! Dovedna ich je viac ako sto, no dobrovoľne by nikdy neoželela čo i len jeden z nich... V pamäti jej hádam najviac utkveli slová, ktoré jej adresoval štvrtého júla priamo zo Záhrebu a ktoré dokazujú, ako veľmi mu chýba prítomnosť rodiny:

Anička moja, anjel môj!

Píšem Ti po dlhom mlčaní. Daj Boh, aby Ťa tieto riadky našli v dobrom zdraví, Teba i synka i všetkých vás, na ktorých si tak často spomínam...

Áno, jej muž na svoje príbuzenstvo nikdy nezabúdal a pamätal naň aj počas neľahkých mesiacov rodinného odlúčenia. Dobre vedel, že status manželky popredného predstaviteľa národného hnutia pre ňu znamená neistú hrozbu, ktorá jej ako Damoklov meč denne visí nad hlavou... Azda aj to bol jeden z dôvodov, prečo sa spoločne s ňou na jar v štyridsiatom deviatom roku presídlil do Viedne. A nemohol urobiť lepšie rozhodnutie, lebo toto impozantné veľkomesto ležiace na Dunaji jej doslova učarovalo... Mohla tu slobodne dýchať čerstvý mestský vzduch a po dláždených uliciach sa pohodlne prevážať na prepychovom fiakri. Zatiaľ čo Jožko sa venoval politickým záležitostiam, ona svoju umeniachtivú dušu navyše vášnivo krmila tamojšími opernými predstaveniami...

Aj táto fascinujúca etapa ich pohnutého životného obdobia sa však onedlho skončila. Za jej trvaním urobil definitívnu bodku neslávny koniec uhorskej revolúcie, ktorá trinásteho augusta spomínaného roku v bitke pri maďarskom Világoši utrpela porážku... V Jožkovom sprievode sa teda s obavami vrátila späť na opustenú hlbockú faru zivajúcu revolučnou prázdnotou. Bola síce poznačená bojovými výčinnami, ale aspoň mohli už konečne bez obáv prekročiť prah vlastného domu...

Ako áno, ako nie – i napriek tejto nepriazni osudu a všeobecnému vlastenckému sklamaniu z vývoja politickej situácie sa jej opäť pošťastilo otehotnieť.

Svetkovi a Boženke tak postupne pribúdali ďalší súrodenci, až kým ich dokopy nebolo rovných deväť... Z piatich synov a štyroch dcér mali s Jožkom naozaj veľkú radosť, pokladajúc svoje ratolesti za vítaný dar od Boha. Žiaľ, nie každej z nich bolo súdené dožiť sa dospelého veku, ale to je už zasa celkom odlišná kapitola...

Jej manžel sa aj naďalej venoval obľúbenej politike, hoci bol v období neoabsolutizmu začlenený pod prísny policajný dozor. Ako „personu non grata“ ho neúprosne odstrihli od porevolučného spoločenského diania... Navzdory tejto skutočnosti však obhajoval kontinuitu jazykového, literárneho a kultúrneho úsilia štúrovskej generácie spadajúceho do obdobia štyridsiatych rokov. Osobitný dôraz pritom kládol predovšetkým na jej literárno-osvetovú činnosť, ktorej prikladal nesmiernu váhu, odkedy ho dôverne poznala. Nakoľko mu tiež zakázali vydávanie periodík, zameriaval sa na vlastné teologické štúdiá a koncipovanie náboženskej spisy, čo vítala s neskrývaným nadšením, keďže táto sféra bola ideovo spätá s jej najhlbšie zakorenenými ideálmi...

Karta sa však vďaka priaznivým okolnostiam pozvoľna obrátila. Po nepredvídanom páde bachovského režimu koncom päťdesiatych rokov smel Jožko opäť aktívne rozvíriať hladinu národnej politiky a výrazne pohnúť jej literárnymi kruhmi. A hoci v memorandovom období už nepatril k vedúcim dejateľom slovenského národa, na jej veľkú radosť sa stále podieľal na všetkých vlasteneckých podujatiach. V roku tisíc osemsto šesťdesiatjeden sa dokonca stal spolutvorcom Memoranda národa slovenského. Tento dokument uvádzajúci požiadavky štátoprávneho riešenia slovenskej otázky v konštitučnej monarchii dokonca osobne odovzdal na Ministerstve vnútra vo Viedni, na čo bola nesmierne pyšná... Okrem toho bol i spoluzakladajúcim členom a výborníkom Matice slovenskej. Po bolestnom neúspechu

memorandových akcií sa navyše začal venovať aj cirkevno-politickým otázkam. Od šesťdesiateho šiesteho roku dokonca zastával post superintendenta slovenských evanjelických patentálnych cirkví, čo pre muža zaťaženého starosťami o chudobnú farnosť a početnú rodinu rozhodne nebolo ľahkým orieškom. Ona však vedela, že Jožko ku všetkým zvereným úlohám vždy pristupoval zodpovedne a z vlastného rozhodnutia, vďaka čomu sa ich dokázal zhostiť priam bravúrne...

Ale ona po nociach občas nemôže zabudnúť ani na tienistú stránku celej veci. Jeho prílišná vlastenecká horlivosť mu totiž neraz narobila problémy so zanovitými predstaviteľmi habsburskej vrchnosti. Čakalo ich nové odlúčenie, keďže ho vďaka publikovaniu série národno-politicky koncipovaných článkov

za trest poslala do žalára... Nehostinnosť väzenských múrov po prvý raz okúsil v roku tisíc osemsto šesťdesiatdeväť a zotrval medzi nimi rovných šesť mesiacov. A akoby to nestačilo, musel pobúrenému panstvu k nohám zložiť ešte aj peňažnú pokutu vo výške dvestotridsaťdeväť zlatých. V sedemdesiatom piatom roku bol uväznený opäť, no tentoraz iba na tri mesiace... Ach, tie bezsenné noci, ktoré strávila nepokojným prevaľovaním sa na poloprázdnej manželskej posteli a premýšľaním o pohnutom osude svojho muža! Za nič na svete by ich nepriala prežívať ani svojmu najhoršiemu nepriateľovi. Našťastie sa všetky chvatne pominuli podobne ako jarné stmievanie unikajúce za obzor pred blížiacou sa diamantovou búrkou... A Jožko bol zasa voľný ako vtáča, ktoré práve vyletelo z kláštorného hniezda. V pokoji sa vrátil domov, kde sa sústredene usiloval o súhrnnú rekapituláciu národnoobrodeneckých i revolučných aktivít štúrovcov, a to spracovaním rozsiahleho životopisu svojho priateľa Štúra. Ten síce v januári päťdesiateho šiesteho roku v dôsledku zranenia spôsobeného nehodou na decembrovej poľovačke opustil svet živých, no jej muž mal jeho meno neustále na jazyku. Nedokázal len tak ľahko zabudnúť na ich blízke priateľstvo a dlhoročnú spoluprácu... Jeho lojalita voči svojmu spolupútnikovi skrátka siahala až za iluzórne hranice smrti. Aj túto vlastnosť si na jeho osobe veľmi cenila a pravdupovediac bola jednou z prvých, ktoré si ju od prvého stretnutia s ním bezvýhradne podmanili...

Ešte aj dnes, po toľkých rokoch jej oddaný muž stále oplýva mimoriadnymi charakterovými črtami. Počas štyridsiatich dvoch rokov, ktoré dobrovoľne strávili v manželskom zväzku, sa navzájom podporovali, vďaka čomu dokázali preklenúť aj komplikovanú priepasť porevolučnej éry. A tieto chvíle nedokáže vytesniť z pamäti ani teraz, keď sa spoločne s bielovlasou Smrťou dívajú na jeho pohrebné lôžko...

Odrazu precitla z hmlistého spomienkového opojenia. Rýchlo vstala z kresla a podišla k posteli umierajúceho manžela, aby mu naposledy stisla ruku a nežne ho pobozkala na životom skúšané líce. Potom so sklonenou hlavou pokynula smerom k zababušenému kostlivcovi na znak toho, že je pripravená prepustiť mu Jozefovu dušu... Ten sa iba tíško pousmial a riekol: „Tak teda konečne môžeme vyraziť na cestu. Neboj sa, lebo v dúhovom kráľovstve nebude tvojmu mužovi nikdy nič chýbať. Vojde doň ako kráľ a okrem najvyššieho Boha sa tam radostne zvíta aj so svojimi dávnejšie zosnulými súčasníkmi. Z nebeskej poľovačky k nemu na koni pricvála sám Ľudovít Štúr, aby mu priateľsky potriasol pravicom a Michal Hodža kvôli nemu preruší aj hostinu po boku anjelov, len aby ho mohol privítať pri vesmírnej bráne... Koniec koncov, aj ty sama ho uvidíš, ako sa prechádza po nadhviezdnej planine a

hovorí s Pánom o všetkom, čo mu leží na srdci. Musíš však vydržať, kým ťa ako osemdesiatročnú starenu nevynesú nohami napred do hrobu hneď vedľa tvojho druha...

Dovtedy však budeš spokojne žiť v Martine u syna Konštantína, kde ti Boh predurčil stráviť požeňnanú jeseň života. Môžem ti prezradiť ešte aj to, že tvoja staroba bude obohatená tým, čo je tvoju srdcu hádam najbližšie, teda divadlom. Budeš tam totiž pravidelne navštevovať ochotnícke predstavenia, ktoré ťa v myšlienkach vrátia do čias hereckej mladosti... Obdobie tvojho pozemského odlúčenia od milovaného muža teda ubehne rýchlo ako voda. Tvoj syn ti bude spoľahlivou oporou a zvyčajnú vdovskú osamelosť na svojich pleciach takmer vôbec nepocítiš... Mám však pre teba ešte ďalšiu radostnú novinu. Hrdinské zásluhy tvojho manžela a jeho priateľov sa do dejín vryjú tak nezmazateľne, že aj o stopäťdesiat rokov neskôr sa o nich bude písať vo všetkých učebniciach... A na ich stránkach bude žiariť i tvoje meno. Veď v dobových srdciach pamätníkov aj v slovenskej histórii si už od mladosti zapísaná ako emancipovaná vlastenkyňa a verná dcéra svojho národa..."

Pri posledných slovách sa Smrť obkročmo vztýčila nad umierajúcim mužom. Skôr ako mu nad hlavou šibla svojou ozrutnou kosou, roztvoril oči a pošepol jej: „Moja drahá Anička! Ďakujem ti za všetky roky, počas ktorých si stála po mojom boku. Spoločne sme viedli národný boj o prežitie slovenského ducha a bez reptania si mi porodila deväť detí. Z niektorých sa stali činorodí priekopníci osvetovej práce, za čo nášmu Pánovi nikdy nebudem dost vďačný... A ty si mi po celý ten čas bola nielen pevnou oporou, ale aj symbolom ženstva a nežného ideálu slovanstva. Svedomito sa tu opatruj, až kým sa opäť nezídeme na druhom brehu posmrtnej rieky. Zatiaľ ťa budem trpezlivo očakávať v nebi..."

„Zbohom, môj milý Jožko“, odpovedala mu tichým hlasom, „maj sa pekne a nezabudni na mňa ani vtedy, keď ti anjeli budú hrať nedeľnú serenádu na počesť tvojho príchodu do novej vlasti..."

Vtedy Smrť, očividne dojatá týmto bolestným výjavom, jediným pohybom kosy preťala Jozefovu životnú niť. Ponáhľala sa tak urobiť zrejme preto, aby zbytočne nepredlžovala ich vzájomnú rozlúčkovú agóniu... Jeho dušu si vzápätí strčila pod hrubý plášť a v jej sprievode s ňou vyšla do zamrznutého jablonoňového sadu. Tu ich ovial večerný vzduch, neúprosný ako diablove mŕtvoly pazúry... Skrehnutá dedina už dávno pokojne odpočívala spánkom spravodlivých a na ulici nebolo vidno živej duše. Iba medené zvony hlaholiace z priechelia farskej svätyne ohlasovali, že sa blíži temravá polnoc... Uzistená Smrť sa naposledy obrátila k svojej spoločníčke a zašvitorila: „Dovidenia,

Anna Hurbanová! Teraz si so sebou odnášam tvojho sedemdesiatročného muža, no kým prídem aj po teba, na prahu dejín už bude prešlapovať nové storočie... Dovtedy sa usiluj žiť, ako len najlepšie vládzeš! Každé ráno však maj pred očami dnešný dvadsiaty prvý február roku tisíc osemsto osemdesiatosem. Bol to predsa tvoj posledný deň šťastného života po boku Jozefa Miloslava Hurbana...“

S týmito slovami sa zvrtila na pomyselnom opätku nedečkavosti a vliekla sa rovnakou cestou, odkiaľ sem napoludnie prišla. Na pleciach sa jej melodicky pohojďovala diamantová kosa a pod plášťom sa jej ohnivo trepotala Jožkova nepoddajná duša... Tá do tmy žiarila jasným svetlom a bola belšia než vianočný sneh. Ona sama za nimi mlčanlivo hľadela až do chvíle, kým túto dvojicu nadobro nepohltila hviezdnatá noc... Bola pre ňu nielen tajomným poslom nového dňa, ale aj symbolom spomienok na porcelánovú jar, vznešene spiacu na uhorskom smetisku dejín.

Pravé skutky v pravom čase

Vzhľadom na námet súťaže, ktorou je dvojté, resp. dvesto piate výročie narodenia Janka Kráľa resp. Jozefa M. Hurbana som sa rozhodol uvažovať nad pravým skutkom (kodifikáciou slovenského jazyka). Vzhľadom na štúrovský svetonázor, ich kultúrne, spoločenské, ale aj jazykové aspekty je potrebné si uvedomiť, akú filozofiu brali štúrovci ako ústrednú ideu národného obrodovania. Spomínaným svetonázorom bola nemecká filozofia, konkrétne filozofia nemeckého osvietenstva. V tejto geograficko-filozofickej etape pôsobilo mnoho nemeckých filozofov. Azda najznámejším filozofom tejto doby je Immanuel Kant.

Avšak, pre štúrovcov sa týmto impozantným a eminentným filozofom stal Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Hegel, ktorý podnietil Ľudovíta Štúra k tvorbe národného jazyka zásluhou čoho sa vybudovala národná identita. Okrem Hegla môžeme spomenúť aj filozofov ako Schellera alebo Leibniza či iných filozofov nemeckého osvietenstva. Tí, však, nie sú primárnym zdrojom štúrovskej generácie, s dôrazom na Ľ. Štúra. U Ľudovíta Štúra je zjavným prejavom a zrejmou filozofiou, tá Heglova. Konkrétne sa inšpiroval jeho knihami najmä Fenomenológia ducha a Filozofia dejín. Napokon, vo svojej knihe Filozofia dejín Hegel vysvetľuje podstatu a vzťah filozofie a histórie. Myslí si, že sloboda a dejiny sú substancie, ktoré v nemenlivom rozsahu napredujú. Okrem tejto nepretržitej progresie definoval subjektívnu odpoveď na otázku: Čo je história? „Svetové dejiny boli zamerané na tento konečný cieľ,“ vyššie však vysvetľuje pojem konečný cieľ, „...konečný cieľ sveta sme teda vymedzili na vedomie ducha o jeho slobode.“ (Hegel, 1970)

Dejiny sú, teda určitou cestou ducha k vedomiu o jeho slobode. Na vysvetlenie postačí upozorniť na staroveký svet plný otroctva. Chamurrapiho zákonník hovoril: „Oko za oko, zub za zub,“ podobnými príkladmi rezonuje naša bohatá história. Procesom oslobodzovania sa konštatujeme, že Chamurrapiho zákonník už nie je prvkom slovenského ani európskeho legislatívneho systému. Existuje totiž Trestný zákon. Otroci sú vo svete skôr raritou, než pravidlom, no stále tu sú ľudia, ktorých ponímame ako otrokov. Pravdou je, že tento socioekonomický problém sa pomaly, ale iste tratí. Presne to, oslobodzovanie sa od sveta otroctva, nepohodlnosti či iných bytostne úzkostranných

problémov, mienil vo vyššie spomenutej knihe. Touto fundamentálnou myšlienkou spojenia histórie a slobodného ducha sa inšpiroval slovenský národný buditeľ Ľudovít Štúr s jeho družinou (štúrovci). Štúra Heglove knihy (najmä Filozofia dejín a Fenomenológia ducha) podnietili k vízii Slovenska ako národa.

Podobnú tézu razil aj neštúrovec Ján Kollár, ten vo svojej Slávy dcére buduje argument panslavizmu. Štúr sa od Kollára líšil v jeho uchopení Slovenska ako národa a Slovenska ako budúceho odrazu slovenského národa, a to buď v republike alebo inom štátnom zriadení. Síce, podobne ako Kollár, obdivoval ideu panslavizmu, bol však vždy „pri zemi.“ Nepokladal za správne nazerať na Rusko len skrz optimistické videnie. Pravdepodobne chcel vybudovať národ s orientáciou na západ, ale s východnou kultúrou. Akoby sa pokúšal spojiť nemeckú múdrosť a ruskú reč, literatúru. Rovnako sa usiloval vytvoriť ducha inštitúcie, čo sa mu nepodarilo, no kodifikáciou jazyka a kodifikačnou príručkou zjednotil mienku Slovákov. Domnievam sa, že túto mienku nielen združil, ale aj vybudoval, respektíve ju umožnil vybudovať. Pomocou jazyka sa v transformačnom procese reči vytvorili nové inštitúcie, ktoré ochraňovali slovenskú kultúru (Matica slovenská, spolky: Tatrín, Živena...). Zásluhou čerstvo kodifikovaného jazyka a kultúry mohli vzniknúť nové spolky ako súčasť kultúry a kultúrnej bce. Lenže Štúr urobil oveľa viac. Dokázal poukázať na nutnosť zmien a pokroku na území dnešného Slovenska. „Ó, vzorová demokracia našich predkov, čo sa nechá bez reptania vliecť a kmásať, bez slova protestu sklóni krotko hlavu do jarma a svojim potomkom zavesí na krk tisícročné otroctvo.“ (Štúr, Slovanstvo a svet budúcnosti, 1993). Svojím individuálnym vedomím dokázal prebudiť to spoločenské. Jeho osobnosť umožnila Slovákom a Slovanom uvedomiť si, že nie sú príveskom Uhorska, sú jeho integrálnou, politicko-sociálnou súčasťou. Štúr píše aj o našom vedomí, o vedomí slovenskom ako o vedomí je lenivom. Pojem lenivosť vysvetľuje ako potrebu donútenia na určité (reformné) konanie. Píše, ak je náš národ možné zmeniť, tak len donútením. Myšlienku donútenia zdôraznil na príklade prinútenia Slovákov a Slovanov, aby vyslali do Viedne deputáciu.

„Duch jestvuje - podľa Štúra - v troch formách bytia: 1. v subjektívnej ako človek, 2. v objektívnej ako národ, 3. v absolútnej ako Boh.“ (Lapošová, 2013). Na základe citovanej kategorizácie vieme konštatovať, že Štúr vytvoril objektívnu formu bytia. Štúr tak vytvoril ducha národa. Vykreoval z chatrnej národnej identity hrdosť na príležitosť byť Slovákom. Pravdou je, že vtedajší národ bol polarizovaný, aj keď sa stierala hranica medzi vzdelaným, nevzdelaným, mužom, ženou. Tento sociologický aspekt stvoril potrebu vysloviť tieto

slová: „Podporuj jednotu v rozmanitosti, podporuj rozmanitosť v jednote!“ Štúr si bol vedomí, že sústavne polarizovaný národ nemožno pretvoriť v ducha národa. Ak by si, ale Slováci uvedomili tento výrok pomohlo by mu to k revolúcii. Prirovnaním máme možnosť vybaviť si legendárny príbeh o troch Svätoplukových prútoch. Každý z nich bol jedinečný, no spolu boli nezlomný, nesmrteľný. Rovnako to platí aj s národom, resp. spoločnosťou. Ak je národ polarizovaný, rovnako, ako ten dnešný je nereálne ho zjednotiť ku spoločnému cieľu. Nech už je spoločným cieľom čokoľvek, polarizovaný národ personifikovaný Svätoplukovými prútmi nevydrží tlak, ten je metaforou cieľa. Spomínaná legenda svojím ponaučením vyhovuje aj dnešnému svetu. Všetci chceme spoločný cieľ (poraziť pandémiu, mier, ukončenie klimatickej krízy), no sme polarizovaní, preto nie je možné toho cieľa dosiahnuť. Sme ako prúty, ľahko sa rozlomíme a nedôjdeme do zdarného cieľa. To isté, vzhľadom na historický kontext, videl Ľudovít Štúr vo „svojom“ národe. Známym je fakt, že Ľudovít Štúr bol profesorom na Katedre reči a literatúry česko-slovenskej v Bratislave. Venoval sa viacerým profesiám okrem politika, filozofa to bola práve akademická činnosť, ktorá ho vyšvihla na slovenského lingvistu. V krátkej knihe s dlhým názvom, Sťažnosti a žaloby Slovanov v Uhorsku na protizákonné prechmaty Maďarov, vyjadril svoje obavy s problematikou jazyka. Nemčina presne rozlišuje rôzne duchovné momenty, ako: Geist, Seele, a jej patria slová: Bewusstsein, Selbstbewusstsein, Gewissen, čo sú celkom rozdielne pojmy. Nie je tomu tak vo francúzštine, ktorá pre výrazy Bewusstsein, Gewissen upotrebuje jedno a to isté slovo: „conscience“, a to je veľký nedostatok. Niektí by síce mohli namietat, že sú tie isté výrazy aj v iných rečiach, napr. v maďarčine. Odpovedám, že sú síce aj tam, ale sú preložené z nemčiny. Výraz „Gemüt“ je len v nemčine, nemá ho ani Angličan - jeho „mind“ a „soul“ to nevyjadruje - ani Francúz. (Štúr, 1843) S precíznosťou akademika jazykovedca pracuje s pojmami a ich významom, v tejto stati sa ukazuje jeho akademická jednotnosť a metodológia jeho akademickej práce. Spomeňme si počet politikov akademikov (profesorov), ktorí viedli túto krajinu. V novodobej politickej histórii (po roku 1989) som našiel jedinú političku akademičku. Akademičku, ktorá pokračuje vo svojej akademickej činnosti aj po odchode z politiky. Jej meno je prof. PhDr. Iveta Radičová, PhD. Ďalšou fundamentálnou a integrálnou súčasťou politiky musí, nevyhnutne, byť múdrosť akademika. Akademika, ktorý so zápalom venuje celý svoj čas oslobodzovaním seba a oslobodzovaním svojho národa. Akademikom, ktorý chce oslobodiť svoj národ podobne, ako to vo svojej knihe koncipoval Hegel. Národobuditeľ prof. Ľudovít Štúr a stále pracujúca akademička prof. Iveta Radičová

taký sú, resp. takými boli. Ak sa vrátíme k analýze Štúrovho textu, sťažuje sa na nedostačujúce preklady Heglových kníh. Vyzdvihuje nemecký jazyk ako primárny jazyk zdroja Heglových kníh, keďže Hegel bol nemecky hovoriaci filozof.

V jednoduchosti môžeme povedať, že Štúr vyzdvihuje primárny jazyk (jazyk materinský), na rozdiel od sekundárneho (nematerinského) jazyka. Pozastavuje sa nielen nad zmyslom, ale aj významom slov. Práve tento problém Štúr rozpracováva v časti o jazyku. Píše, že pokiaľ rozumieme cudzej reči, najdôležitejšou je reč materinská. Taktiež v materinskej reči sa tvorí onen duch, duch národa, národná identita, spoločenské vedomie. Práve materinská reč je dôležitá pre zachovanie primárneho jazyka. Musíme priznať, že reč a národný jazyk je fundamentálnou zložkou porozumenia a tvorenia kultúry, humoru, spoločnosti a iných národných faktorov. Vznikom slovenčiny ako úradného jazyka, nielen, ako dialektu vznikol duch národa a spoločné i, keď názorovo rozdielne vedomie.

Názor na reč, ako ju chápe Štúr vyjadril v hore uvedenej publikácii, píše: „Reč je ďalej aj znakom osobnosti, t. j. národ svojou rečou hovorí, že patrí sám sebe, poslúcha výlučne svoj vlastný rozum a je samostatný v duchovnej oblasti. To znamená, že reč ako vonkajší výraz národného ducha postačuje pre rozvoj jeho ľudskosti. Národ len v reči existuje ako národ a bez nej by bol ničím.“ (Štúr, 1843) So Štúrom plne súhlasím, reč je vlastníctvom národa. Patrí národu a národ patrí jej. Až Wittgensteinský môžem povedať, že hranice reči sú hranicami národného ducha. Pokiaľ ma pustia hranice jazyka (reči) dotiaľ môžem, ako národ ísť, každý jazyk má svoje jazykové zručnosti, ktorými vytvára kultúru. Ako príklad si môžeme uviesť akékoľvek propagandistické alebo dezinformačné tvrdenie. S mnohými tvrdeniami sa stotožníme, najmä vplyvom globalizácie, ktorá vstúpila aj do oblasti jazyka a kultúry. I keď predovšetkým špecifické propagandistické výroky nám môžu mnohokrát znieť absurdne až bizarne. Mnohokrát sa pýtame ako je možné, že práve to-muto boli schopní uveriť, takejto sprostosti. Určite sa štúdiu propagandy, hoaxov a iných podobných javov venuje mnoho vedcov, avšak skromne si dovolím konštatovať, že jedným z faktorov, prečo ľudia veria nezmyslom, je práve ich materinská reč. Táto reč ich nepustí a zmyšľajú jednomyselne. V tejto dištinkcii myslím najme kmene, ktoré majú svoj špecifický jazyk. Kmeň so špecifickým jazykom môže veriť rôznym hlúpostiam. Preto si musíme uvedomiť akým nástrojom moci dokáže reč byť.

Štúr bol vizionársky politik, filozof a v neposlednom rade vedec. Svojím vedeckým nadhľadom dokázal spojiť metodológiu politiky, reforiem či jazyka

do jedného celku, ktorý sa nazýva národ. Ako človek inšpirovaný Heglovou filozofiou bol príkladom mnohým vtedajším politikom. Svojou charizmou podnietil a pripomenul Slovanom potrebu a silu reformy zároveň, však, bol hlasom väčšiny časti ľudu od Pozsony cez Szepes až po Zemplén. Rozumel a videl societu vo svojej spoločnosti, čo ho viedlo k jeho slávnej vete o jednote v rozmanitosti. Len jednotou v rozmanitosti dokážeme spojiť ducha národa a dopomôcť k zlepšeniu demokracie – aj na území Slovenska. Jeho názorom na materinskú reč vytvoril hrdosť byť Slovákom a rozprávať materinskou rečou. Mnohé z aspektov tohto politika,

jazykovedca nám v dnešnej spoločnosti chýbajú. Nemôžem nespomenúť otázku rozmanitosti, polarizácie a jednoty tieto aspekty, ktoré nám v súčasnosti robia obrovské problémy. Všetci chceme dôjsť k rovnakému cieľu, avšak nevieme sa zhodnúť na postupe, stratégii a operovať s pojmami ako konsenzus, demokracia či kompromis. Taktiež by sme si mali vziať príklad z kategórie „*politicus academicus*“ aj táto kategória sa môže rozumieť individuálne a subjektívne, no vedecký pohľad na politickú súčasnosť by slovenskej politike prospel.

Videnie sveta z pohľadu akademika je výrazné odlišné ako videnie sveta od kategórie „*politicus plagiatorus*.“

Citované diela

Hegel, G. W. (1970). Filozofia dejín. In Antológia z diel filozofov-novoveká racionalistická filozofia (s. 705-760). Bratislava: Nakladateľstvo Epoque.

Lapošová, M. (2013). Prosopon. Ohlas hegelovej filozofie v tvorbe Ľ. Štúra (s. 237-251).

Varšava: Instytut Studiów Międzynarodowych i Edukacji Humanum.

Štúr, Ľ. (1993). Slovanstvo a svet budúcnosti.

Štúr, Ľ. (1843). Sťažnosti a žaloby Slovanov v Uhorsku na protizákonné prechmaty Maďarov., (s. 18). Lipsko.

Zanechať odtlačok svojej tváre

Stúpал rýchlo strmým chodníčkom. Potreboval, aby mu dych zrýchлил tak, až prestane myslieť, aby vnímal len svoj zrýchlený dych a búšiace srdce, ktoré sa snaží udržať telo pri živote. Nevedel, kam chce dôjsť. Vlastne nikdy presne nevedel, kam chce dôjsť. Divoký žrebec, ktorému si na chrbát sadla krehká ale neodbytná jazdkyňa nútiaca ho cválať niekde, kde nechcel. Do stajne, kde sa kone zapriahajú do vozíkov, aby ťahali svoj každodenný náklad povinností. Ešte zrýchлил. Zrýchlená dych nestačil dodať telu kyslík, mozog sa začal búriť. Muž sa zapotácal zamotaný do malinčia. Spadol. Zrazu naňho pozerali oči. Niekoľko párov očí. Nedalo sa to vydržať. Vstal a chcel im utiecť. Znova sa mu ale nohy podlomili a spadol. Oči naňho nepohnute vyčítavo pozerali. Bral do hrstí hlinu a začal ju do tých vyčítavých očí hádzať. Chcel, aby odišli, aby už nevyčítali.

„Čudák, bezcitný blázon, nevyspytateľný tulák...“

Prsty mal špinavé od hliny. Na niekoľkých miestach vytekala cez hlinu krv z rán od ostrých kamienkov.

„Čo vy viete!“

To leto bolo mimoriadne horúce. Deti utekali k vode a stavali hate, namáčali sa s pôžitkom do chladnej vody, snažili sa ponoriť až po krk. Čím viac rúk, tým vyššia hrádza, tým hlbšia voda. Deti všíli kamene. Dvaja rozvážni chlapci so zamračenými čelami organizovali stavbu. Strapatý počerný chlapec z druhého brehu pozoroval snaženie rovesníkov. Sedel, ani sa nehýbal. V tom vystrelil do najprudšieho toku rieky. Potreboval sa s tou vodou divoko popasovať, pomeriť sily. Vyťahoval veľké balvany a z celej sily ich hádzal do prúdu. Musí ich nahádzať takú kopu, až rieka potečie proti prúdu. Cítil sa obrom zo starkiných rozprávok. Hádzal a hádzal. Prúd sa mu vysmieval a unášal kamene dole riekou. Rovesníci z druhej strany chvíľku prestali stavať a nepohnute na chlapca pozerali. Vyzeralo to smiešne, čo robil, ale niečo ich zastavilo, aby sa mu vysmiali. Vysilený malý obor pochopil, že nad riekou nezvíťazí, vyšiel skleslo na breh a zmizol, nikto nevedel kde. Splynul s krajinou, akoby v tej rieke pred chvíľou ani nebol. Vedel, že chce hore, na hrebeň, tam kde je najväčší rozhľad, tam kde je sloboda pastvín. Vidí jasne svoj cieľ. Presne vie, prečo tam chce. Okolo je Balkán plný viníc. Na každej niekto sedí a nehybne

pozoruje, ako hrozno zrie. Nepochopiteľné. Život je predsa pohyb, pohyb k cieľu. Zase naráža na plot. Nikto mu nepovie: „Pod' cez moju vinicu hore, na hrebeň.“ Každý sedí a pozoruje zrejúce hrozno.

Odbočí, už-už to vyzerá, že bude môcť hore a zase plot.

„Sváko, ako sa dostanem tam hore,“ gestikuluje.

Ujko si ho nechápavo prezerá. Nie je to preto, že tu na Balkáne si ani Slovania úplne nerozumejú. Podáva mu motyku.

„Pod' pomôcť, okopávať treba, aby bolo víno.“

„Hľadieť do zeme a kopať, to je všetko, čo viete. Treba ísť hore, rozhliadnuť sa.“ Nahnevane preskočí plot.

„Ste ako krtkovia, zalezení v zemi. Len naplniť pivnice.“

Kolkokrát v živote kráčal na kopec. Ako vtedy. Šiel, až prišiel na to rozhodujúce miesto. Z kríža naňho pozeral hrdzavý Kristus. Už nemal oči, už mal len hrdzu.

„Kto si, bezoký, čo na mňa nedovidiš? Miluješ ma, alebo ma trestáš. Kolko ľudí ťa chce preľstiť, aby si ich pri Poslednom súde poslal na správnu stranu. Vyjednávajú s tebou a hovoria tomu, že sa modlia. Ale ty chceš od každého Pravdu a Lásku. Ako si ma to stvoril, že lásku nemám, ale pravdy, pravdy sa nebojím, poviem ti ju: Nechcem tvoje dary. Chcem byť obyčajný človek. Tu ti ich kladím k nohám.

Kto si, ty bez tváre? Ty si to mal vlastne jednoduché. Vedel si, že konáš správne a má to zmysel. Neuchopiteľný, neznámy. Nechal si nám krvavý otlačok svojej zmučenej tváre. Za nás zmučenej. Keby som ti tak rozumel! Ale, povedz mi, nechám ja po sebe niekomu svoju tvár? Potrebuje niekto moje básne? Potrebuje niekto svoj národ? Potrebuješ to ty?“

Topil sa v svojej rozbúrenej mysli, už nevládal plávať, vlny prichádzali zo všetkých strán, strácal sa v nich. Prial si, aby ho zhltna veľryba, aby ho pokladali za mŕtveho, aby naňho zabudli všetci, aj Boh. Až sa to stalo. Nikto o ňom nič nevedel. Vychutnával si to. Opieral sa o rebrá, schovaný vo veľkej rybe, počúval upokojujúce špliechanie mora. Lenže tá potvora sa rozhodla, že pokoja medzi jej vnútornosťami už bolo dosť a vyplula ho.

A on vedel, že znova musí písať. Ináč by bol toho tak plný, že by praskol. Vedel, že zase musí zobúdzaf spiacich plničov stodôl, sýpok a pivníc. Vedel aj to, že väčšina jeho dní sa pokryje šedou úradníckych povinností. Vedel, že to neustojí. Liezol hore. Všetci poschovávaní po tmavých kútoch. Ako on, keď sa schovával v bruchu veľryby.

„Podťe, podťe, podťe za mnou!“

A ľudia šli. Obyčajní ľudia, ako tí rybári od Genezaretského jazera. Hlúčik ho obstál. A on prehovoril. Slová sa rodili, akoby samé. Tie slová akoby sa menili

na blesky, akoby sa od nich roztrhlo nebo a zalialo zem potopou, ktorá mala zmiestť všetky krivdy sveta. Neuveriteľné dni. Päť nekonečne dlhých dní, ktoré mali zmysel. Uboľený ležal na ich konci na väzenskej prični. Duša ale nebolela. Vedela, že už môže otláčiť svoju skrvavenú tvár na rúšku starostlivej ženy. Že sa niečo z tej tváre zachová.

Nedávno mal narodeniny. 54 krát sa už zopakoval ten deň, ktorý ho postupne oddeľoval od jeho jedinej lásky. Mama, mama moja. Ako sa cítil bez nej osamelý. Vracal sa z hory, svetlo už vydržalo dlhšie, mohol aj po robote vybehnúť do kopcov. Šlo sa mu ťažko. 'To budú tie roky', pomyslel si. Čo všetko musel vliecť na svojom chrbte. Koľko prehier a ako málo víťazstiev.

„Ale ty si tiež nevítazil. Vliekol si ťažký kus dreva, aby ťa mohli na ňom potupiť.“

Telo sa začalo rozpaľovať horúčkou. Žena pri ňom sedela a utierala mu pot z rozpálenej tváre. Pociťil pokoj. Akoby prikladala rúšku, na ktorej zostáva otláčok jeho tváre. Pre tých, čo prídu po ňom.

Let sokola

Nad Tatrami odjakživa zvyknú krúžiť divé a odbojné dravce – sokoly. Voľné, ničím nespútané brázdia oblohou, zatiaľ čo im vzduch sviští v perutiach... A nič, vôbec nič im nestojí v ceste! Sú slobodné. Aká nádhera! Ešte lepšou je však skutočnosť, že jeden z takýchto operených vtákov – ibaže v tele človeka – žil tu na našej Zemi. A týmto hrdinom, bojujúcim za slobodu, nebol nikto iný ako Janko Kráľ. Jeden zo štúrovcov. Romantik. Národný buditeľ. Muž, ktorý sa kedykoľvek bez škrupúl a rád chopil pera. A ktorého vášnivá povaha ho neraz vohnala do ťažkostí. No hnacím motorom všetkého, čo robil, bola láska k jeho i k nášmu národu... Za ťažisko nášho záujmu si zvolíme skutok a slová, ktorý sa rozhodol urobiť a povedať v pravom čase a na pravom mieste. Presne tak ako sokol, ktorý aj bez poznania času priletí tam, kam má, včas.

„LIBERTÉ, ÉGALITÉ, FRATERNITÉ!“ - „SLOBODA, ROVNOSŤ, BRATSTVO!“ Tieto tri slová zachvátili európske národy plameňmi nadšenia.

Vzduch sa začínal plniť predtuchou revolúcie. Ved' prečo by na svete mali byť poddaní a páni? – Kto má právo rozhodovať o niečom osude?! – Nikto, iba sám Pán Boh na nebi. Tak je to! Všetci ľudia by mali žiť v slobode a rovnosti, a tak zo seba musia strhnúť putá, ktorými ich staré poriadky doteraz zväzovali... Takto v sebe hútal aj jeden z najrevolučnejších mužov svojej doby – Janko Kráľ. Nie, nikdy nemal strach. A ak, tak to bola obava z Božieho hnevu. Nie však strach z toho, akými následkami ho môžu potrestať ľudia...Nepokojná, búrlivá duša, torá sa v ňom hýbala už od jeho príchodu na svet, ho vo svojom zajatí držala po celý život. A keď sa navyše počas štúdií na Evanjelickom lýceu v Prešporke zoznámil so skupinou štúrovcov, iba to v ňom ešte viac rozpálilo jeho beztak horúcu krv... Rád vyhľadával samotu. Aj preto ho okolie nazývalo „divným Jankom“. Iný na jeho mieste by sa hádam bol urazil, ale on nie. Kdeže! – Ved' či to nebola pravda, že sa často s chuťou oddával samotárskym potulkám po krajine?

Učebnicami dejepisu toľko spomínané meruôsmo rokov devätnásteho storočia, ktoré prišli, sa niesli v znamení Veľkej francúzskej revolúcie. A vlna revolty sa Európou šírila takpovediac rýchlosťou blesku... Boj proti starému režimu. Požiadavky na zrušenie poddanstva. Ale aj iné dôvody boli stredobodom pozornosti tých, ktorí sa odvážili pripojiť sa k jari národov... A čo náš divný Janko?

Ako naňho všetky udalosti, ktoré sa odohrávali aj v jeho blízkosti, zapôsobili? Nuž, určite iba umocnili jeho oddávnu túžbu po slobode. Ako všetci štúrovskí dejatelia, aj on chcel, aby sa pohár slobody, ktorý sa práve začal otvárať, vylial aj na slovenský národ žijúci spoločne s ďalšími etnikami v hraniciach habsburského mocnárstva. Bol oddaným vlastencom.

„Keby som tak smel byť sokolom,“ premýšľal neraz, keď sa bezcieľne túlal vrškami, cestami aj dolinami Horného Uhorska, „vyletel by som vysoko nad oblaky, aby som našu slovenskú zem mohol uvidieť v jej plnej kráse... A aby som jej mohol zaspievať tú najkrajšiu pieseň o slobode!“ - Vtedy ešte ani len nemohol tušiť, že sa mu príležitosť hovoriť iným o slobode naozaj naskytne, hoci pritom bude stáť nohami na pevnej pôde. Raz darmo – sokola nespútaš, nech by bol kdekoľvek – hore na nebi či dolu na zemi...

Po revolúciách vo Viedni a v Pešti sa ľady viac – menej prelomili. A i keď prijaté marcové zákony problém poddaných riešili len polovičato, predsa len to bol veľký výdobytok! A keďže v Pešti bol svedkom všetkých pohnutých udalostí aj Janko, je iba prirodzené, že ním lomcovala túžba rozšíriť správu o tomto úspechu aj do iných končín. Myslel tým predovšetkým miesta, kde žili Slováci. Veď poddanstvo bolo zrušené! – A hoci nikto nemohol vedieť, čo bude ďalej a ako sa to všetko nakoniec skončí, isté bolo jedno: ľudu sa podarilo vydobýť si lepšie postavenie. Práve to nášho romantického čudáka posmelilo a pobádalo k tomu, aby sa ozval učiteľovi a notárovi Jánovi Rotaridesovi, s ktorým ho spájalo blízke priateľské puto. A tak zasnený tatranský sokol s novými nádejami zavítal do Príbeliec, ktoré sa v tých časoch ešte delili na Horné a Dolné Príbelce, za svojím priateľom. Stalo sa tak 25. marca roku 1848. Chceli tu ľuďom všetko sami oznámiť skôr, ako začnú vrchnosti vysielat' úradné deputácie po monarchii. A Príbelčania sa naozaj zo srdca zaradovali, keď sa im do uší dostala zvesť o tom, čo sa vo Viedni a v Pešti odohralo.

Lenže panské posolstvo do dediny dorazilo o dva dni neskôr. Až vtedy si tu najší obyvatelia uvedomili, že to, čo revolúcia doteraz dosiahla, nie je až také prevratné. Olej do ohňa členovia deputácie prilievali najmä tým, že aj keď je to, čo sa marcovými zákonmi dosiahlo, len čiastočným úspechom poddaných, majú byť pánom vďační za ich ochotu a dobrú vôľu. Čože???!! – Tak to teda nie! Pospolitý ľud tíško zašomral. Nespokojnosť bolo vidno predovšetkým na tvári Janka a učiteľa Rotaridesa. Lebo v oboch sa skrývala viera, že šľachta dostala strach a preto si už ľudia môžu vydobýť hocičo! Panskí sluhovia a slúžky, krajčírky, šičky, práčky, vinohradníci, želiari, remeselníci aj roľníci...

V tejto napätej situácii nezostávalo nič iné ako okolo stojace osadenstvo vyburcovať k činom. Takto húpali Janko aj Rotarides a vrhli jeden na druhého

sprisahanécké pohľady plné odhodlania. „Sloboda!“ pomysleli si obaja náhle. „Teraz alebo nikdy!“ - Obidvaja vedeli, že v Honte dnešnému dňu predchádzala nespokojnosť a sťažnosti ľudu na zemepanskú vrchnosť, ktoré trvali už dlhší čas.

V obciach vzrastal počet roľníkov zbavených pôdy. Stávali sa z nich preto nemajetní želiari... Bolo očividné, že zatiaľ čo páni žili v blahobyte, zaberajúc ich urbársku pôdu, oni sami sa bezmocne zmietali v pasciach chudoby. A to nebolo správne! Panstvo navyše znižovalo aj výmeru viníc a miestnej cirkvi dokonca odobralo les i pasienok. Dialo sa tak po vymretí, útekoch či vysťahovaní poddaných. Príbelčania sa okrem poľnohospodárstva stali všeobecne uznávanými pestovateľmi ovocia, a navyše sa živili vinohradníctvom a včelárstvom, hoci chovali aj dobytok. To, čo im tí, ktorých museli poslúchať, urobili, sa ich preto nemilo dotklo. A tak nečudo, že obecná pospolitosť dychtivo očakávala čosi, čo z jej pliec jarmo tohoto útlaku sníme. Aj tí najjednoduchší spo medzi nich si začínali uvedomovať, že moc šľachty treba obmedziť radikálnejšie. Ale ako prví ich vlastne k tomuto uvedomeniu si priviedli Janko Král a učiteľ Rotarides, v ktorých už začínala vriieť krv.

Práve keď chcel Janko vystúpiť z radov sedliakov a postaviť sa pred nevítanú deputáciu, predbehol ho jeho priateľ. „Počujte!“ zvolal a pevným pohľadom pritom spočinul na prítomných sedliakoch, „ústupky, o ktorých ste sa práve dozvedeli, vám zemepáni ponúkli zo strachu pre ohňami revolty, ktoré by sa v celej monarchii mohli rozhorieť, a nie preto, že by im hádam záležalo na zlepšení vášho postavenia! A už dávno, pred stáročiami sa mala šľachta prebudiť a urobiť to, čo urobila teraz! Mala preukázať dobrú vôľu už oveľa skôr a zrušiť poddanstvo... Ved' ktože má právo na to, aby rozhodoval o osude iných??? Nikto, len sám Boh na nebi, ktorý nás všetkých stvoril ako rovnocenné bytosti!“ – Po týchto slovách tváre panských vyslancov zbledli.

Medzi poddanými to šumelo čoraz viac. Schyľovalo sa k búrke, ktorej sa nijako nedalo zabrániť... Náš štúrovský hrdina sa nezľakol a postavil sa vedľa svojho priateľa. „Neuspokojte sa s omrvinkami, ktoré vám ako šteňatám páni hádzu na zafúľanú zem zo svojho bohato prestretého stola!“ nabádal divný Janko príbelský ľud. „Áno, tak je!“ ohnivo prisvedčil Rotarides, „úradu k vám vyslali svojich poverených, aby vám vysvetlili, na čom sa uzniesli, a aby vás inštruovali, ako to dodržiavať, ale v skutočnosti vás chcú iba obalamutiť! Nech sa slepým otvoria či dokorán! Treba na každý dom vydeliť les. Treba sa oslobodiť od viničného poplatku.

A želiarom treba ponechať majerské pozemky, na ktorých sú osadení, a to bez najmenejšej ťarchy!“ A vášnivé prejavy oboch mužov nezostali bez následkov.

Spomedzi radov prostého slovenského ľudu sa ozývalo čoraz väčšie hundranie, ktoré napokon vyústilo do bojovného pokriku: „Bez krvipreliať sa táto vec skončiť nemôže!“ Vystrašená deputácia sa ani nepokúšala zistiť, kto tieto slová vypustil z úst. Len tam nemo stála ako prikovaná a čakala, čo sa bude diať... Keď to Janko zbadal, neváhal ani chvíľu a opäť sa hlásil k slovu: „A čo sloboda našej rodnej reči? Má sa azda v školách vyučovať maďarčina? Nech vrchnosť pamätá na to, že chceme, aby sa naše deti vzdelávali v slovenskom jazyku! Veď kto to kedy počul, aby ich učitelia trápili tým, čomu nerozumejú?! – Iba ak sa každý národ bude všetkému vyučovať vo svojej reči, môže sa rozvíjať a napredovať!“ Hoci náš hrdina povedal tieto slová, od Maďarov sa odtrhnúť nechcel. Vedel, že Slováci sú s nimi spojení...Dúfal preto, že oba národy môžu pracovať na zvelebení krajiny spoločne, ale slovenský národ pritom nesmie utrieť nijakú ujmu na svojej kultúre, zvykoch ani reči!

Toto však panskú delegáciu popudilo, lebo tie časy sa niesli aj v duchu rastúcej maďarizácie. Jeden z poslov - Kálmán Horváth - sa ostro postavil proti týmto, v očiach vrchnosti takým opovážlivým požiadavkám. Jeho stanovisko sa tu však stretlo s takým tuhým a neočakávaným odporom, že sa spoločne so svojimi druhmi radšej rozhodol zdupkať skôr, ako dedičania svoje hrozby o krvipreliať splnia. Bol to hotový zázrak, že im umožnili voľný odchod.

No z mrakov, ktoré sa znenazdajky prihnali na jasnú a pokojnú oblohu duší Príbelčanov, nakoniec preda len hojne zapršalo! A to na popud Janka a Rotaridesa, dvoch hlavných vodcov vzbury, ktorá nasledovala.

Keď tí, ktorých páni vyslali do Príbeliec, odišli, ľud zaútočil na richtárov dom. Zmocnil sa urbárskych spisov. Potom ich v strede obce spálil! Bola že to vysoká vatra! Niektorí mládenci sa pokúšali preskočiť ju, kričiac pritom: „Juchúú... Ju-chu-chú! Ťuhaj, ťuhaj, dudaj daj...!“ Dievky okolo ohňa tvorili kruh, držiac sa za ruky a spievajúc chlapcom do tanca. Ešte nikdy nezneli piesne ľudu spod Tatier tak krásne, hrdo, čisto a ľubozvučne ako vtedy...Pokrikmi a potleskom zároveň dievčatá chlapcov povzbudzovali, aby sa nebáli a skákali čoraz vyššie. Potom sa im odkiaľsi podarilo vyhrabať pušku, s pomocou ktorej začali strieľať na miestne panské obydlia. Ba obsadili aj panskú krčmu. Sedliaci sa vybrali do lesa, aby tam zrušili medzu, ktorá oddeľovala ich pastviny od tých, ktoré patrili pánom. Keď už chcú získať slobodu a rovnosť, musia to spraviť poriadne!

Za hlasného vyzváňania zvonov v drevenej zvonici sa medzitým Janko a Rotarides, vodcovia tejto rebélie, na koňoch pobrali z Dolných Príbeliec najskôr do Horných Príbeliec a odtiaľ i do Plachtiniec. Sprevádzať ich pritom niekoľko sedliakov. A čo bolo cieľom tejto cesty? Nič iné ako podať zvest o tom,

že ľudu svitá na lepšie časy, ďalej, avšak nie umiernené! Kdeže. Ak sa už raz plameň povstania rozhorel, nesmie sa nechať vyhasnúť v pahrebe márneho popola. Naopak. Treba ho poriadne rozduchávať, aby nabral na sile!

Janko s odvahou a hrdosťou predstúpil pred tamojších obyvateľov a so slávnostným nádychom v hlase im začal prečítavať svoje revolučné básne. Aké boli ohnivé! Ej, veru, aj do tých doteraz najľahostajnejších sŕdc vliali bojovnosť! Naplnili ich novou nádejou. Do boja! – A tak sa aj v tých končinách pálili nenávidené urbáre.

Po tom, ako im divný Janko a jeho priateľ Rotarides pripomenuli krivdy páchané na nich vrchnosťou, prívalu búrky už nič nezabránilo. Po okolitých dedinách sa chodilo koňmo a so zbraňami v rukách. U vzbúrencov bolo možné uvidieť aj umrlčiu zástavu...Panské dvory sa ocitli v paľbe. Ich majitelia sa v zúfalom strachu poschovávali, prikázuc svojim domácim sluhom pozatvárať všetky okenice a zadebniť vráta. „Len počkajte, vy nenažranci!“ doliehali k príbytkom pánov nazlostené výkriky, „Dereše, ktoré ste celú večnosť chystali nám, okúsia aj vaše vznešené chrby! A šibenice, šibeničky si obzriete zblízka... Juj! Veď vám my ešte vypálime kaštiele a kúrie..!“ A zatáté päste sedliackych mládencov hrozivo mierili smerom k zabarikádovaným šľachtickým dvorcom.

No aj napriek strachu sa predstavitelia Hontianskej župy, v ktorej sa tieto udalosti odohrávali, a miestna šľachta na vec dívali s nevôľou. Rozhodli sa, že musia rázne zakročiť.

Príbeľská rebélia, ktorá do dejín vošla ako vzbura poddaných v Honte, trvala päť dní. Rovnako ako iné povstania, aj ona sa musela skončiť, a to nie ináč ako hrubou silou. Potlačila ju stoličná vrchnosť s pomocou cisárskych dragúnov, hajdúchov a pandúrov. Títo zajali nielen vodcov, ale – a urobili tak najmä kvôli tomu, aby medzi ľuďmi vzbudili strach – aj troch vážených dedinčanov. So svojimi zajatcami potom obchádzali rebelantské obce, kde zadržali ďalších štyroch odvážlivcov. „Sloboda!“ dral sa z úst Janka Kráľa odbojný výkrik, keď ho cisárski vojaci lapali. Letel do diaľky a jeho zvuk zanikal v mieste, kde sa zapadajúce zore dotýkali obzoru...Ešte aj v takej chvíli nepomyslel na seba, ale na to, aby svojim druhom dodal odvahy a sily...Sám sa však na niekoľko mesiacov ocitol vo väzení v Šahách. Neskôr v Pešti. Spoločne s Rotaridesom, na zdraví ktorého áreštovanie, nanešťastie, zanechalo trvalé následky. “Pohodlie“ temnice zakúsili aj ostatní pochytaní vzbúrenci.

Revoltu síce potlačili, no tieto udalosti aj tak vyvolali značný ohlas a najmä nesúhlas s tým, ako vrchnosti konali. Za niekoľko týždňov sa novina o tom, čo sa odohralo, stačila rozšíriť po celej krajine. Protestovali mnohí nemaďarskí

politici. A to sa dá pokladať za významný krok vpred... Na politickej scéne sa objavovali hlasy volajúce po prepustení tých, ktorých zatkli a zatvorili. Aj sám Hurban sa svojím perom neúnavne zasadzoval za to, aby divého tatranského sokola a jeho priateľov oslobodili...

Dôležité je, že sa táto vzbura dočkala ohlasu nielen v Hornom Uhorsku, teda u Slovákov, ale aj v iných európskych krajinách. A tie sa tiež zmietali v ohňoch revolúcie... To, čo Janko Král s Rotaridesom podnietili, teda nebolo márne. Nenadarmo obaja majú v Príbelciach zhotovené svoje pamätné tabule. Horúca slovenská krv sa nikdy nezaprie!

Revolučná jar národov neskôr výsledky priniesla, hoci za múrmi žalára Janko zo sklamania z Maďarov napísal báseň „Šahy“. Ako sa odtiaľ dostal na slobodu, nie je známe. To však nemá nijaký vplyv na skutočnosť, že sa počas piatich marcových dní roku 1848 ocitol v správnom čase a na správnom mieste. O tom niet žiadnych pochybností. Vykonal tak pravý skutok v príhodnej chvíli. A svojou odvahou roznieť aj iných. Pravda, na to, že bol uväznený, až do konca svojich dní nespomínal rád... Ale či sa hádam nečinne mohol prizerať tomu, ako sa biednemu ľudu dejú krivdy?! Nie, musel zasiahnuť. A zvony, ktoré vtedy zvonili v Príbelciach, žili v mysliach ľudí aj naďalej. Ich hlahol neutíchoľ. Lebo ten, kto dobrovoľne zotrúva v jarme útlaku, nežije naozaj... Ej, slovenskí sokoli, udatní junáci, naši hrdinovia! Keby ste tak naozaj mohli lietať! Šírenie vášho posolstva by bolo oveľa jednoduchšie...A vždy, vždy by ste na správne miesto doleteli včas. Ale nič to. Divný Janko si vedel poradiť aj bez krídel.

Teda bez tých naozajstných, bez vtáčích perutí, lebo krídla jeho duši dodával vnútorný plameň odvahy a lásky k slobode, ktorý sa vpísal aj do jeho tvorby... Ocitol sa v správnom čase a na správnom mieste. A tými pravými slovami vedel pomenovať všetko, čo sa okolo neho dialo a po čom on sám túžil, aj v poézii.

Spoločne so svojím priateľom, národovcom Hurbanom, z pera ktorého v revolučných časoch vzišla oná známa revolučná báseň, smel a môže aj dnes zvolať: „Bije zvon slobody!“ – Lebo takíto veľikáni v našich spomienkach nezomreli. Ich let nad Tatrami za jasných nocí však uvidia len tí, ktorí svoje srdcia otvoria dokorán pravde.

Pravé slová i skutky v pravom čase

(Beletristický životopis)

Písal sa rok 1817. Rozvodnená rieka Vagus sa s ohlušujúcim revom valila lokalitou Blondóc. Nočný strážnik mestečka Beckov sledoval rozzúrený živel, pripravený ihneď trúbiť na poplach. Na evanjelickej fare sa práve v tej najkritickejšej marcovej noci narodil chlapec. Matka Anna Mária, mu dala mená po svojich predkoch - Jozef Ľudovít. Malý Jožko už mal trojročnú sestru Teréziu Zuzanu. Otec Pavol Hurban bol nielen miestnym farárom, ale aj učiteľom. Často chodil s deťmi do okolitej prírody, k ruinám vyhoreného hradu a tiež do mlyna k starým rodičom. Vyučovanie založil na názorných príkladoch, oživil kladením hádaniek a zadávaním logických úloh. Usilovný syn sa rád učil, na základe myšlienkových postupov a chápania súvislostí.

Ako desaťročný začal navštevovať päťročnú meštiansku školu v meste Trentšín. Zvedavo hľadal a aj našiel v úradných jazykoch, nemeckom a maďarskom, kľúče k pravidlám príslušnej gramatiky. Preto rýchlo napredoval a trúfol si aj na dobrovoľný predmet latinčinu. Malý rebel odmietal nezáživné učenie sa naspamäť. No v surovej internátnej škole vládla prísna vojenská disciplína, pod taktovkou trstenice. Vtedy prvýkrát pocítil odpor k násiliu. Nepáčilo sa mu ani rodné mestečko, ktoré bolo bohaté na blato, prach a krik. Na Blondóckej križovatke obchodných ciest sa totiž nachádzal jarmok.

Zaužívaným zvykom trhovníkov a kupcov bolo zapíjanie každej uzavretej kúpy oldomášom. Hlučná krčma vtedy praskala vo švíkoch. Na druhý deň bol kostol plný kázania o metle ľudstva. Jožko to neznášal a často utekal do neďalekej Kálnice, terajšej Kálnice, k svojim starým a krstným rodičom. V drevenom mlyne, na veľkom átiovom dvore, sa počas mláťačiek schádzali všetci obyvatelia. Zvedavý Jožko pozoroval družných vidiečanov pri rôznych prácach aj zábavách plných spevu. Pozorne nasával poučné i úsmevné príbehy zo života včelárov a bylinkárov. Rád počúval krstnú mamu Zuzanu nôtiť ľudové piesne v rodnom nárečí. Najviac ho fascinovalo magické pálenie jánskych ohňov. Nikdy nechýbal na žiadnej oslave víťania leta.

Po ukončení dochádzky na meštianskej škole sa stal študentom osemročného evanjelického lýcea v Břetislave. Zaujalo ho štúdium práva v nižších ročníkoch, vo vyšších ročníkoch mu rozšírili rozhľad teologické a filozofické vedy.

Zároveň vhuhol rovnými nohami do éry romantizmu. Najradšej pracoval v samovzdelávacom spolku „Spoločnosť česko – slovanská“. Podpredsedom spoločenstva bol profesor Ľudovít Štúr, ktorý v ňom prebudil vlastenecké cítenie. Zoznámil ho tiež s dieťaťom Bernolákovcov a to prvým uzákoneným slovenským jazykom. Jozef si ho obľúbil natoľko, že s ním intenzívne pracoval. Vzdelával sa v rodnej reči, precvičoval v slovenskej gramatike a skúmal dejiny slovanských národov. Nevynechal žiadne spoločné podujatie. Jednou zo študentských aktivít bola vychádzka na Devín, kde si účastníci zvolili slovanské mená. Študent Hurban prijal meno – Miloslav. V tom čase bol aj členom tajného spolku „Vzájomnosť“. Hrdo sa hlásil k myšlienke slovanského priateľstva, občianskej rovnosti a národnej slobody. Nadšene spolupracoval pri vydávaní rukopisného dvojmesačníka „Vzájomnostné listy“. Získal tak možnosť publikovať svoje prvotiny, ktoré písal ešte husím perom v biblickej češtine. Zároveň sa formoval v štúrovskej básnickej škole. Najprv tvoril vlasteneckú a ľúbostnú lyriku, neskôr historickú epiku.

Po ukončení štúdia mal dovŕšených dvadsaťtri rokov a vzápätí bol ordinovaný na evanjelického kňaza. Chcel získať ešte vyššie vzdelanie v Nemecku, ale finančné suchoty mu túžbu zmarili. Preto po vysvätení, začal pôsobiť ako kaplán v Brezovej pod Bradlom. Vtedy začal pracovať na prvom ročníku almanachu „Nitra“, ktorý nejakým nedopatrením vyšiel v biblickom českom jazyku. Samouk Hurban sa popri cirkevných povinnostiach neustále rád vzdelával a spoznával iný život na Záhorí. Zoznámil sa s miestnym učiteľom Samuelom Jurkovičom, ktorý v mestečku Sobotište založil Slovenské národné divadlo Nitrianske. Mladý kňaz rád podporoval kultúrnu záľubu nadšencov nielen finančne, ale aj písaním vtipných scenárov a vykonávaním réžie. Jedného sviatočného dňa sa konalo prvé predstavenie v miestnej krčme. Rozvážny Hurban skúmavo sledoval vystúpenie prvej ochotníckej herečky, len sedemnásťročnej Aničky Jurkovičovej. Bol očarený jej prednesom, vzhľadom a hlavne odvahou. Vynorili sa mu v pamäti príjemné spomienky na jeho návštevy Kalnice. Zrazu sa cítil, akoby ho spaľovali jánske ohne! Len čo zistil, že majú s Ankou spoločné názory aj ciele, od ženby ho neodradil ani nesúhlas samotného Ľudovíta Štúra. Skromný sobáš sa konal v evanjelickom kostole v Sobotišti, kde ich oddal luteránsky kňaz Karol Štúr.

Po svadbe sa mladá rodinka usadila na fare, v osade Hlboké. Bol to močaristý kút panstva Branč, kde sa pásavali ošípané. Všestranný Hurban sa venoval pracovným, rodinným aj národným záležitostiam. Zaoberal sa publicistickou formou písania, aby pohotovo reagoval na meniaci sa politický a národný život. Tvoril prózu, v ktorej spracovával námety zo života ľudu a tiež cestopisné črty.

V rámci osvety, vydával „Slovo o Spolkách Mjernosti a Školách Ňedělních“. Prísne aj kontroloval svoje ovečky v košiari striedmosti. Miloslav sa stal najvýkonnejším spolupracovníkom Ľudovíta Štúra.

Navštívil s ním aj s evanjelickým kňazom Michalom Miloslavom Hodžom katolíckeho farára Jána Hollého. Úctivo požiadal o jeho názor a tiež súhlas na prepracovanie čistej formy slovenčiny. Hollý sa vyznal: „Už tie národné piesne najkrajšie znejú v tej hornoslovenskej reči“.

Trojlistok novátorov sa potom vrátil na faru v Hlbokom a plných šesť dní zdokonaľoval ich spoločné slovenské dieťa do ľubozvučnej krásy v stredoslovenskom nárečí. V časoch novej kodifikácie bol nedostatok kníhkupcov, ktorí sa zaoberali distribúciou slovenskej tlače. Pokrokový Hurban sa stal popredným literátom, ktorý vydal prvú tlačенú knihu v novej slovenčine. Bol to druhý ročník almanachu „Nitra“, ktorý aj rozposielal. Založil „Spolok Tatrín“, v ktorom novým jazykom zjednotil evanjelikov a katolíkov. Spoločenstvo malo za cieľ obohacovať jednotvárný život prostého ľudu vydávaním kníh v rodnom jazyku a podporovaním vzdelanosti v národe.

Slovenčina však musela čeliť skostnateným názorom zástancov slovakizovanej češtiny, tiež kritike z radov mladšieho pokolenia Bernolákovcov. Hurban bojoval proti maďarizácii vydaním knihy „Unia čili spojení Lutheránů s Kalvíny v Uhrách“ a ďalších dvoch ročníkov almanachu „Nitra“. Stále bránil slovenčinu v časopise „Slovenskje pohľadi na vedi, umeňja a literatúru“. Toto pôvodne plánované periodikum musel vydávať v nepravidelných intervaloch, na čo mu stačil len súhlas cenzúry a nie ťažko dosiahnuteľné povolenie dvornej kancelárie. Pod tlakom nových politických udalostí, mladý časopis zakrátko zanikol.

Celou Európou sa valila lavína nepokojov za občianske a ľudské práva, za demokraciu i národnú nezávislosť. Bolo to tak nákazlivé, že vypukla revolúcia vo Viedni aj v Pešti. Maďarská revolučná mládež sa vzbúrila proti Habsburgovcom. Uhorský snem rýchlo prijal „Marcové zákony“ a umožnil tým schválenie viacerých výhod pre nižšiu šľachtu ako aj zrušenie poddanstva. Národnostná otázka sa však neriešila. Vzplanula ďalšia vzbura vo všetkých krajoch severného Uhorska. Ako prvý sa do čela nespokojných poddaných postavil Janko Kráľ v Hontianskej župe. Príbeľská vzbura bola potlačená, veliteľ uväznený a mučený. Na politické chodníčky sa pustil aj bojovne naladený Hurban. Urýchlene vydal ďalšie dva ročníky almanachu „Nitra“, aby mohol písať nové dejiny. Vypracoval ucelený politický program a osobne ho predniesol na národnom zhromaždení v Brezovej pod Bradlom.

Zaoberal sa v ňom demokratizáciou života Slovákov v Uhorsku. Tento plán bol prijatý v Liptovskom Svätom Mikuláši a predložený rakúskemu cisárovi

Ferdinandovi I. ako „Žiadosti slovenského národa“. Štátna konferencia však zamietla pod koberec uznanie Slovenska za osobitný národ. Následne bolo vyhlásené stanné právo a vydané zatykače na predkladateľov žiadostí.

Vrťký Hurban vysadol na koňa a ušiel do Prahy na Slovanský zjazd. Míting zjednotil Slovanské národy v monarchii a na ňom uzrel svetlo sveta „Manifest zjazdu Slovanského k národom Európskym“. Hlavnou ideou tohto verejného vyhlásenia bolo právo na sebaurčenie národov.

Starostlivý Hurban napísal odlúčenj manželke Anne list, aby za ním pricestovala aj s deťmi Svetozárom a Boženou. Úspechom podkutý potom odcestoval spolu s rodinkou do Viedne, kde sa zúčastnil prvého zhromaždenia Slovákov. Podieľal sa na formálnom utvorení „Slovenskej národnej rady“, ktorej predsedal. Tu sformoval prvý dobrovoľnícky zbor proti uhorskej vláde. Počas dvoch nasledujúcich revolučných rokov strategicky viedol dobrovoľníkov v troch výpravách. Štúrovská družina vymenila literárne perá za meče a svorne tiahla do boja. Cieľom ozbrojených ťažení bolo vyňatie Slovenska spod uhorského politického vplyvu a získanie vlastnej národnej správy so svojim snemom a jazykom. Nový cisár František Jozef I. vydal oktrojovanú ústavu, ktorá bola odmietnutá radikálmi, aristokraciou i Maďarmi. Konštitúciu o necelé tri roky zrušili „Silvestrovské patenty“. Niektoré jej princípy, ako zásady občianskeho práva, rovnosť pred zákonom, práva obecnej samosprávy, ako aj zrušenie poddanstva, zostali v platnosti. Jozef Miloslav sa po skončení revolúcie vrátil s rodinou na faru v Hlbokom. Veľkou oporou mu bola manželka Anna, ktorá mala pevné národnostné cítěnie a odovzdala ho aj svojim potomkom. Manželský pár mal deväť detí, niektoré sa nedožili dospelosti. Hurban bol v čase Bachovho režimu trvale v hľadáčku polície. Venoval sa duchovnej službe, zveľaďovaniu i prestavbe kostola a ďalšiemu štúdiu. Získal doktorát z teológie na známej univerzite v Lipsku. Stal sa, na krátky čas zastupovania, superintendentom evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, čo je dnešné postavenie biskupa.

Legalizovanie spisovnej slovenčiny sa konsolidovalo slimačím tempom v období medzi romantizmom a realizmom. Slovenská národná pospolitosť napokon vymyslela kompromis a dohodla sa na Štúrovej slovenčine a Hattalovej úprave pravopisu. Jozef Miloslav vydal piaty ročník almanachu „Nitra“, pretože naďalej pretrvávali odlišné názory k novému upravenému útvaru. Po smrti Ľudovíta Velislava napísal životopisnú monografiu „Ľudovít Štúr“ a jej pokračovania „Rozpomienky“ vydával v novom časopise „Slovenské pohľady“ po zvyšok svojho života. Obdobie upravenej kodifikácie spisovnej slovenčiny privialo národovcom nový svieži vietor do plachiet. Rozjarený Hurban sa zúčastnil zhromaždenia v Turčianskom Svätom Martine, kde zažiarilo „Memorandum národa sloven-

ského". Obsahom Daxnerovho spisu bolo zaručenie osobitosti národa, jeho územné vymedzenie a tiež uznanie slovenčiny ako jediného úradného jazyka. Uhorský snem deklaráciu zamietol, preto bol skoncipovaný podrobnejší program „Viedenské memorandum". Ani toto vláda neprijala, ale postupne zriadila tri slovenské patronátne lýceá s vyučovacím jazykom slovenským. Vtedy začal Hurban veriť, že napokon dôjde k riešeniu národnostnej otázky a vydal svoje „Piesne nateraz". Podieľal sa tiež na vypracovaní stanov a založení „Maticy slovenskej". Popredná slovenská inštitúcia vznikla za účelom zjednotenia kodifikácie a normy národného jazyka. Mocnár jej daroval tisíc zlatých, inak bola financovaná z celonárodných grajciarových zbierok. Sústreďovala slovenských vzdelancov, ktorí robili hlavne osvetovú, zberateľskú a archívnu činnosť. Jazykovedný odbor mal pripraviť rukopis slovníka spisovnej slovenčiny. Zmaril to však nový zákon o Rakúsko – Maďarskom vyrovnaní, ktorý bol schválený po prehranej Rakúsko – Pruskej vojne. Vznikla tým Rakúsko – Uhorská únia. Duálne vládnutie neveštilo nič dobré! Predvídavy Hurban schytil ocelové pero a protestoval proti tomu ostrým článkom v „Pešťbudínskych vedomostiach". Uhorský koč už letel, na krídlach maďarizácie, do hornej zeme. Jedným razom odzvonilo slovenským gymnáziám. Matica slovenská bola násilne zatvorená. Každého národovca osobitne poslali do ďalekej úradníckej služby. Divný Janko sa odmlčal, svoje literárne pero už nenašiel. Päťdesiatročný Hurban naďalej publikoval články proti narastajúcej vlne národného útlaku, za ktoré bol väznený. Za politický článok v „Cirkevných listoch" sa opäť dostal do žalára. Po prepustení vydal posledné dva ročníky almanachu „Nitra" zámerne v českom jazyku, aby tým manifestoval bratstvo s českým národom v ich spoločnom úsilí. Zjednocovanie slovenčiny sa potom praktizovalo iba redakčnou prácou v Turčianskom Svätom Martine. Toto kultúrne centrum pestovalo slovenský jazyk len v hovorovej reči, v spevokoloch a v divadlách. K dotvoreniu spisovného jazyka začal prispievať aj jazykovedec Samuel Czambel. Zoslabnutý Hurban sa nádejal, že ich spoločné dieťa má ďalšieho obetavého otca a teda rodný jazyk nezahynie. Revolučné devätnáste storočie vnímal ako dlhú namáhavú plavbu vo vetrom číne na rozbúrenom mori. Tridsiate roky navyše ochromila pandémia cholery. Sedemdesiate roky poznačil brušný týfus, ktorému podľahol aj Janko Král. Len o desaťročie neskôr privandroval hladomor. Následne vypuklo masívne vystaňovanie do Ameriky, do Ruska a iných krajín. Sedemdesiatročný Hurban bol obvinený z údajného falšovania úradných listín, hrozilo mu tretie väzenie. Jeho rušný a plodný život zavŕšil napätý február. Keď zabúchal uniformovaný zákon na dvere fary v Hlbokom, umierajúci Jozef Miloslav vyriekol pravé nadčasové slová: „Sláva národa hodná je obetí".

KRISTÍNA JANEGOVÁ

Duša

Žiarivé lúče hrejivého slnka
blúdia medzi riadkami.
V mojej mysli neskrotná myšlienka,
vety končiace sa bodkami.

Pri splne, bez toho, aby chcela,
v spánku - pritom vedome,
každý večer vylieza moja duša z tela
a blúdi sama po dome.

Tušenie nemá, čo vonku vlastne hľadá,
snáď možno svoje svedomie?
Snáď možno i z tej slzy, čo po líci padá,
raz vzrastie sila, čo trápenie onemie.

Strácam svoj hlas,
týranie pocitov, domnienok a výkrikov do tmy.
Moja dôvera uchováva svoj nesúhlas
a stále obklopuje ma vyššími a vyššími plotmi!

Zamotávam a rozvíjam sa v dejovej osnove
sťa nekonečná niť, s ktorou šijem si odev nádeje.
Usilujem sa o prebudenie duše,
prajem si, nech sama sa miluje, nech hlavne dospeje...

Ruža nie je jediný kvet

Každé ráno spúšťam nohy z postele,
bosá dotýkam sa podlahy,
nezvyknem premýšľať, či je istota, že sa jej dotknem,
vždy tam predsa je, až jedného dňa prestane.

Čas priberá sa ľuďom rany liečiť,
zatiaľ čo mne dni časom plávajú medzi prsty.
S obdivom pozorujem, ako v tajomnom zatmení mesiac pomaly
ukrýva svoju krásu,
zatiaľ čo ja vo vrecku vesty naporúdzi svoje city ponúkam na spásu.

Každýkrát, keď slnko sa stratí, keď zhasne ako sirka, čo splnila
svoj účel,
zatiaľ čo mesiac čakal a potichu trpel,
všetko sa menilo na popol a prach,
až láska začala sa premieňať v strach.

Pramienky vlasov spleťú sa so stonkami trávy,
keď započúvam sa do jej zelenej farby.
Prstami cestujem nežnými oblakmi ako divé vtáky,
predtým ako sa aj oni zmenia v kruté mraky.

Niekedy ani nezbadám, ako slnko rýchlo zapadá za hory,
ako na nebi všetko zhasne.
Spozorniem, keď vánkom tancuje dym z deduškovej cigary
a hviezdy všade rozplynú sa jasne.

Každá báseň stáva sa milšia než strom,
keď myseľ učená je na ničenie snov.
Prečo chyba je moja, keď víťazstvo je spoločné?
Týmto myšlienkam utiecť, zdá sa byť nemožné.

Raz, keď moje slová dostanú sebavedomie,
prisahám, že závidieť začne aj najkrajšie súhvezdie.
Ty budeš ponúkať mi svet, ale ja odmietnem,
ukážem ti, že ruža nie je jediný kvet.

ANDREA ANDREUTTI

Tragickosť spleti slov pocitov neznámych

Milióny miliardy iných je svetov.
Mäta je inou métou.
Rýchlo sa zbaviť tela,
Rýchlo zahodiť pravdy zbrane
Do krabice vsypať lži, nie je ich tak veľa.
Vyjsť zo situačnej paródie rovno na chodník,
Priechod pre chodcov zmizol, s ním aj ten podnik.
Obzrieť sa po meste, navôkol kroky.
Prechádzať, potom už prebehnúť, zo štyri bloky.
Postavy bez mimiky,
Nepamätám si tváre.
Všetci rovnakí,
Stretnutie v bare.
Motať sa po ceste, to im tiež ide.
Jeden už zmotaný, z dverí kľúčmi vyjde.
Druhá, tá zmotaná frajerom s motorkou..
Hluku je všade dosť, krik týra uši.
Chrapčanie motorov, ryk ľudí ruší.
Možno to vyzerá, že človek vzdávanie nevzdáva,
Gitara ticha, spev mĺkvych vyhráva.

Cigariet oblaky a smog mesta,
Rušia mi horizont, stráca sa cesta.
Na lodi v asfalte stredom cesty,
V ruke pišťaľka a reflexné vesty.
Rozmýšľam jedine nad ničím potme.
Výčitky majú ma,
Niečo ma potkne.
Vravím si dobre, už len prejdem hlukom,
Bicyklom z ľudských lží, to vezmem oblúkom.

Konečne sama mimo som ľudí,
Aspoň niečo mi myslou blúdi.
Horia mi uši, veľa farieb nálady.
Tragické konce sú námetom balady?
Dúfam, že vtip a humor vládnu svetom.
Dúfam, že sa táto veta rýmuje s prvou vetou.
A prvá veta?
Milióny miliárd iných svetov.

PETRA PEKAROVIČOVÁ ORAVCOVÁ

Posledná o nich

Dávno odišli.
Čas odvliekol ich v ukradnutom koči,
hlavy roztrúsené po zemi,
videli kam iní nie,
už sa žiadna neotočí.

Krkavci s objatím ťaživejším ako noc,
postřhali sivé plachty jesennej oblohy,
rozhadzujú po cestách konáre,
uši ozdobené ich škrekotom,
daj pozor na nohy.

Polnoc hladí rukami matiek,
nie dávnych mileniiek,
zrkadlom prejdeš, kam si nikdy nechcel,
rozum pomútený,
smrť má liek.

Plamienky svätožiary pomaly opadávajú,
už zapaľujú kahance na studenej zemi,
v ústach pripravená zbierka slov,
prečo zostali sme nemí?

Odišli a s nimi ideály,
zostali len odvrátené tváre našich predstáv,
blízke dotyky tretieho druhu,
zrazu celé bytie
sa nám máli...

Moja posledná

Tento príbeh začal i skončil jedného obyčajného dňa. Bol to jeden z tých sám osebe nepodstatných okamihov so zásadnými dôsledkami. Studený víchor sa surovo pohrával s tmavohnedými, vysušenými listami. Niektoré z posledných síl odolávali náporu vetra, no iné, slabšie, sa vzdali presile a nechali sa unášať ďaleko od ich rodiska, korún statných dubov. Tie už však dávno neboli také majestátne ako pred pár mesiacmi. Naopak, ich suché konáre sa kostrbato natáhovali k zamračenej oblohe ani kostnaté pahýle mŕtvol, vyliezajúcich z hrobov za temných, bezmesačných nocí. Ba aj praskot kôry a zavíjanie meluzíny vytvárali melancholicko-depresívnu melódiu, vhodnú pre túto ponurú atmosféru.

Uprostred tejto pustiny samoty kráčal po chodníku plnom kaluží mladý muž – nedávno dovŕšil dospelosť, takže už stratil to privilégium byť nazývaný chlapcom. Jeho vysoká štíhla postava bola odetá len v čiernych farbách. Možno preto, že ju mal rád. Snáď, aby pestrejšími farbami nenarušil mizériu jesenného počasia. Azda ho niečo trápilo na duši. Pravý dôvod bol neznámy, no každopádne k nemu iná farba nepatrila tak, ako práve táto jedna.

Vietor zafúkal silnejšie, a tak si dlhý kabát pritiahol bližšie k uzinenému telu. Ruksak, ktorý mal prehodený len cez jedno plece, s každým krokom padal, a tak ho neustále posúval vyššie. Čiapka každú chvíľu otravne zavadzala prižmúreným očiam vo výhlade, a tak ju s hnevom strhol z hlavy a strčil do vrecka. Nevedomky si rozstrapatil čierne vlasy natoľko, že vyzeral, akoby práve vstal. No ani to ho nezastavilo v ceste vpred. Do školy. Zase. Otázka prečo je v prípade maturanta bezpredmetná. Chodí tam dobrovoľne, no z povinnosti. Možno i zo zvyku. Sám nevedel.

Ako tak jeho ťažké kožené kanady dopadali na betónový chodník mestského parku bez záujmu o obchádzanie mlák, Viktor pozrel na sivé, mrakmi pokryté nebo. Zrejme začne snežiť, pomyslel si len. Mal rád sneh. Bol taký chladný, krásny. A zakryl všetok ten odporný betón veľkomesta. Viktor sa nad predstavou zasneženej krajiny skoro usmial. No mizivú chvíľku šťastia zatienil zvláštny pocit náhlej nervozity. V spánkoch mu začalo tepať a musel silnejšie preglgnúť, snažiac sa tak zahnať divnú, skľučujúcu emóciu. Nerozumel, prečo sa zrazu cítil tak mdlo, no keď nahmatal vo vrecku krabičku, uvedomil si to.

Dnes si ešte nezapáľil. Bolo to veľmi neobvyklé vzhľadom na to, že už pár rokov konzumuje tieto tyčinky, ktoré ho, podľa nápisov na krabičkách, pomaly zabíjajú.

Viktor sa pozrel na hodinky a uvedomujúc si, že má dosť času, zastal. Z krabičky vytiahol cigaretu a vložil si ju medzi popraskané pery. Z druhého vrecka vytiahol zapaľovač a uzimenými rukami vytvoril akýsi štít pred víchrom, ktorý sa mu snažil maličký plamienok uhasiť. Škrtol raz. Nič.

Cigareta nehorí. Skúsil znova. Nič. Zanedával. Tretí pokus – a je to. Podobne, ako drogový závislý, keď dostane svoju dávku, uvoľnene vzdychol. Úzkosť odznievala a zaplavoval ho pocit pokoja a spokojnosti. Vydýchol dym smerom k oblohe a sledoval, ako sa okamžite stráca vo veternom víre.

Mal pocit, že všetok zhon okolo neho zmizol a jestvoval len on a jeho cigareta. Ako tak fajčil, neďaleko od seba začul zvuk. Strhol sa a zamračene skrz prižmúrené orieškové oči skúmal potenciálne nebezpečenstvo. V diaľke zahliadol čiernu machuľu. Naklonil strapatú hlavu na stranu a ešte väčšmi zvrátil obočie. Škrvna získala tvar. Bola to nejaká postava. Avšak nekráčala normálne. Vietor sa s ňou hral podobne ako s listami, a tak ju sácalo zo strany na stranu. Neistými krokmi sa približovala bližšie k Viktorovi, ktorý sa viac vystrel, ukazujúc tak svoju imponujúcu výšku a silu. Sám nevedel, na čo čakal. Prečo neodišiel? Prečo neutekal do školy? Prečo sa nedokázal pohnúť z miesta? Jediné, čo mohol, bolo potiahnuť z cigarety a znova vydýchnuť dym, zízajúc na osobu.

Bol to muž, alebo skôr starec. Zeleno-modrú vetrovku pretkanú dierami i záplatami si tisol k sebe, snažiac sa chrániť pred vyčíňaním mrazivej víchrice, no neúspešne. Dlhé, ale riedke sivé vlasy mu viali okolo tváre a zarastenú bradu tlačil čo najviac medzi ramená. Nohy v špinavých otrhaných rifliach tiahol za sebou a zdalo sa, že na jednu mierne kríva. Dokonca mu chýbala jedna topánka. Viktor z nebohého starca nemohol spustiť zrak. Niečo na ňom bolo neobvyklé, pútajúce pozornosť. Starý muž už bol skoro pri ňom, no zdvihol sa vietor a surovo, nelútostne ho sotil k chladnej, mokrej zemi. Viktorovi sa zasekol dych v hrdle. Ako zhyponotizovaný sa rozbehol vpred.

Zastavil až pri starcovi, schytil ho a odtiahol ako handrovú bábiku k neďalekej lavičke. Deduško zhrozene vyvalil oči na horu pred sebou a vystrel zvráskavené ruky pred seba v snahe ubrániť sa prepadnutiu.

„Hej, nebojte sa, nič sa nedeje,“ vyhrkol rýchlo Viktor v snahe upokojiť zmäteného starca, ale i samého seba. Nikdy v živote neurobil nič podobné tomu, čo práve teraz a bol rovnako bezradný ako muž pred ním.

„Ne-ne-nechaj m-ma ty-“, nedokázal starec dopovedať cez drkotajúce zuby. Veľmi ho triaslo od zimy. Strach a zvedavosť ho však dohnali k tomu, aby konečne vzhliadol pred seba. Uvidel mladého chlapca, ktorého vystrašené oči lietali zo strany na stranu. Pri tom naprázdno otváral ústa, snažiac sa vyhabkať nejakú vetu, akúkoľvek, no zakaždým skončil tam, kde začal – ticho. Zrazu sa vystrel a cúvol. Starec sa len nechápavo prizeral Viktorovmu bizarnému správaniu. A Viktor bol tiež len svedkom svojich nezmyselných činov. Zjavne však jeho osoba nehodlala prestať v tejto tragikomédii, a tak si z ničoho nič sadol vedľa dedka. Ani jeden z nich nedokázal pochopiť, čo sa práve stalo. Nič a všetko. Všetko a zároveň nič. A napriek tomu obaja nepohnute sedeli. Rozhostilo sa medzi nimi ticho. Vietor okolo nich skučal, kôra na stromoch praskala, listy šumeli. No to ticho tento humbug prehlušilo.

„Ď-d-ďakujem,“ prerušil mlčanie muž. Viktor sa mierne zľakol, no kývol hlavou, stále sa dívajúc pred seba. A znova to ticho. Prečo vlastne sedeli vedľa seba a nešli si po svojom? Čo ich držalo?

Vtom si Viktor uvedomil, že stratil svoju lásku – cigaretu. Načiahol sa do vrecka, znova vyťahujúc krabičku s tromi poslednými kúskami. Chvíľu váhal, ale potom vystrel ruku k starcovi. Ten na neho začudovane zarezal. Očami skákal z cigariet na chlapca. Ale čo už. Nemal čo stratiť. Zvráskavenou rukou opatrne vybral tyčinku, vložil si ju do úst a čakal. Viktor pripálil najskôr jemu, potom sebe. Obaja spokojne vydychovali smrtiaci dym a v tichosti upokojovali vybičované nervy.

„Si dobrý človek,“ vyhrkol zrazu dedko. Viktor sa neveriacky uchechtol a krútiac strapatou čiernou hlavou odvetil: „To je to posledné, čo by o mne niekto povedal. Nie som dobrý človek.“

„Len dobrý človek si je vedomý toho, že má množstvo chýb, ktoré ho robia zlým,“ Viktora ohromila táto veta. Prvýkrát sa poriadne pozrel na starca. Jeho tvár, ošľahanú vetrom zdobili hlboké vrásky starostí. Napriek tomu z neho vyžarovala múdrosť, pokora a istota. A tie oči – hlboké, uhrančivé, plné životných skúseností. Viktor, ktorý nikdy nemal problém udržať očný kontakt, prvý raz v živote uhol pohľadom. Nevydržal ten nápor, a tak znova sedeli v tichosti. Cigarety sa postupne skracovali, až napokon nastal moment lúčenia. Obaja to vedeli. Viktor obrátil oči na starca, ktorý sa už vôbec neklepal od mrazu. Pokojne sedel, skoro sa nehýbal. Dych mal pomalý, rozvážny. Viktor nabral odvahu a prehovoril: „Chcete ešte jednu?“ Sám nevedel, prečo sa spýtal. Veď mal už len jednu a ani s kamarátom by sa o poslednú nepodelil. A dokonca bol aj slušný. Nevedel, čo sa s ním deje, no aj tak čakal na odpoveď, pretože úprimne dúfal, že starému bezdomovcovi môže pomôcť aspoň takto.

Starý muž upriamil privreté oči na Viktora a láskavo odvetil: „Nechaj si ju, chlapče. Táto bola moja posledná,“ a úprimne, od srdca sa usmial. Viktor napodobil starcovu mimiku a roztiahol kútiky pier do nefalšovaného úsmevu. Bolo mu však jasné, že je čas ísť, a tak sa teda neochotne postavil z lavičky a napravil si ruksak. Posledný raz pozrel na staručkého sivovlasého muža v zeleno-modrej vetrovke, kývol na pozdrav a pobral sa do školy.

Cestou Viktor rozmýšľal nad zvláštnosťou ich stretnutia. Po príchode do triedy neriešil hysterický vreskot vyučujúcej, posmešné pohľady spolužiakov, ani hrozby vyhodenia zo školy. Bol duchom neprítomný až do momentu, keď skončilo vyučovanie. Bez rozmyslu sa ponáhlal späť do mestského parku. Utekal, čo mu sily stačili. Keď však prišiel na ich miesto, všetko bolo inak. Zvuk sirén sa rozliehal okolím a všade sa mihali ľudia. V celom tom rozruchu ani nepostrehol, že začalo snežiť. Zrazu zbadal niečo na zemi. Sirény utíchli. Hlasy onemeli. Videl len malé neposedné vločky dopadajúce na veľké čierne vrece. V tom momente Viktor pochopil význam vtedy bezvýznamných slov. Moja posledná....

IVONA ŠEVČOVIČOVÁ

Les a ja

(Náladový opis)

Zakliate kráľovstvo obklopené hmlou, ktorá stráži jeho taje. Na tomto zdanlivo hrozivom mieste som našla pokoj. Možno práve pre jeho strašidelný zovňajšok sa ho ľudia stránia. Iba odvážni jedinci, putujúci osamote, odhalia pravú krásu jeho vnútrajška. Nebojácnych ľudí, ktorí nesúdia vnútro podľa vyzoru, je však na svete málo. Mne to ale nevadí, aspoň stále existuje palác ticha a pohody. Malé dievčatko kráča oproti strašidelnej príšere, každým krokom je bližšie a bližšie. Pred ním stojí biela stena, oddeľujúca dva svety. Zrazu však uvidí malú srnku, s rovnako túžobným pohľadom, hľadiacu za ňu. Obidve urobia krok vpred a ocitnú sa v zatiaľ nepoznanom svete.

Vo vnútri si dievčatko uvedomí, že veľké hrozivé stromy sú v skutočnosti strážcami, chrániacimi ju pred dažďom. Slnčné lúče prenikajú cez listy a vyhrievajú zlatý jesenný koberec. Tento dych vyrážajúci obraz sa mi navždy vryl do pamäti. S očami veľkými ako vahany počúvala som sa do svojho okolia. Tíšina. Prvý raz som počula ozajstné ticho, ďaleko od civilizácie, od každodenného ruchu ľudských myšlienok. V klúde, snažiac sa nenarušiť harmóniu okolitej prírody, vybrala som sa hlbšie do lesa. V jeho samom vnútre zaznela pieseň, ktorú pre mňa skladal. Hral pre mňa na listoch stromov jemným vánkom ako na husliach, dupoty zvieratiek zneli sťa bubny a vtáky spievali svoje vytúžené sólo. Takto som po prvýkrát objavila svoj druhý domov.

Les som odvtedy navštívila mnoho ráz. Snažiac sa utiecť pred nepríjemnými situáciami, strachom, kritikou, či s nádejou odpočinúť si a načerpať energiu. V hĺbke hory, iba ja a moje myšlienky. Les tu bol vždy pre mňa, vítajúc ma v hrejivom objatí mäkkého lístia či v snehovej prikrývke. Hádky s kamarátmi, nehody s rodičmi, prvé lásky a najpestrejšie momenty života, o tom všetkom som sa podelila s mojím starým známym dôverníkom. Ten mi vždy pomohol nádychnúť sa, vyčistiť si myseľ a ukázal mi riešenie mojich životných hlavolamov. Na prvý pohľad hrozivý zámok, plný tajomna, vo vnútri kúzelná krajina. Súdiac knihu podľa obalu, nikdy by som nespoznala pravé čaro lesa. Avšak akokoľvek nebeský, naozaj je plný záhad. Ak tam niekedy zavítate, v kôre stromov, verných spoločníkov, ochotných počúvať, sú v skutku ukryté mnohé tajomstvá. Viem to, lebo veľa z nich patrí práve mne...

Prokrastinácia

(Fejtón)

Sedíte za stolom, odhodlaný začať pracovať na dôležitom projekte, no v tom si všimnete prach na pracovnom stole. Upratovali ste včera, hoci niekto by to chybné mohol označiť za hodinovú tanečnú skúšku s prachovkou a vysávačom v ruke. Rozhodnete sa teda prach utrieť, ale skôr, než sa nazdáte, upratujete celý byt. Dnes už naozaj. Halloweenske výzdoby, ako i škatule, ktoré úspešne prehliadate už niekoľko mesiacov, si zrazu získali vašu plnú pozornosť. Týmto spôsobom sa z normálne hodinového čistenia stane celodenný boj. Posledná vec na upratanie je už iba laptop so stále nezačatým projektom. To je ale zvláštne! Nepochopil laptop snáď, že kým vy budete robiť všetko, len nie pracovať na projekte, mal by to kúzelné napísať on sám?

Tento dorozumievací problém s mojimi povinnosťami nastáva znepokojujúco často. Možno nás budem musieť objednať na sedenie, aby sme vyriešili naše komunikačné problémy. V určitom bode však naberiem motiváciu blížiacim sa deadlineom. Začiatok je sľubný (prihliadnuc na množstvo informácií, ktoré na danú tému prechovávam), ale čoskoro narazím na problém. Aké nečakané! Idem na internet, snažiac sa nájsť odpovede, ale vtom zbadám upozornenia na Instagrame. Moje nasledujúce činy by stopercentne neuhádol nik. Prezradím vám preto, že k práci som sa už prekvapivo nevrátila, a namiesto toho som strávila zvyšok večera na sociálnych sieťach. Pracovať som však vydržala až desať minút, čo je môj nový rekord, takže nie som úplne nahnevaná. Naviac, mám na to ešte dva týždne, tak načo sa stresovať?

O približne sedem dní sa celý priebeh zopakuje. Ak sa stane nemožné a ja začnem pracovať skôr, zistím, že môj mozog si práve vtedy zobral dovolenku, a ja nie som schopná nič urobiť. Nečinnosť ale nie je môj problém, ale problém môjho budúceho ja. Z nepochopiteľných dôvodov ma moje budúce ja nemá rado. Ja ho však zbožňujem, keďže dokáže neuveriteľné veci. Napísať tri slohy za jeden deň, žiadny problém. Urobiť prezentáciu na päťdesiat slajdov za jednu noc? To je predsa hračka, a spánok je i tak preceňovaný.

Prokrastinácia je, raz darmo, nádherná vec, ktorá nám umožňuje týždne voľna. Skutočnosť, že pre ňu dva dni nespíme a snažíme sa všetko dohnať, je už vedľajšia. Koniec.

Vtedy som zistila, že aj tma má svoje čaro

Tma, chlad a temnota, no neuveriteľná krása. To sú protichodné slová, ktoré však dokonale vystihujú tú osudnú noc v letnom tábore. Noc, počas ktorej som si uvedomila, že aj ten najtemnejší les, pohltý v najhlbšej tme, skrýva nespočetné množstvo peknoty.

Bolo asi desať hodín večer a my, táborníci Stromu života, sme netrpezlivo čakali na začiatok nočnej hry hľadania pokladu zakladateľa nášho tábora. „Nastal čas, táborníci!“ zrazu zvolal náš vedúci a rozdával zástupcom každej chatky prvé indície, ktoré nás mali doviesť k danému pokladu. Na tej našej stálo: „Domovom som bývala, dnes už len návštevám slúžim. Dlho som vás skrývala, no teraz už len smútim. Všetko čo povieť, dvojmo vám vrátim, až neskôr sa dozviete, čo všetko strážim. Ďalej vás navediem na cestu kľukatú, k pokladu už potom len, stačí nájsť odvahu,“ prečítala som našu indíciu nahlas. Asi po desiatich sekundách premýšľania sme si všetky tri, ja a moje dve spolubývajúce, dali jednotlivé súvislosti dokopy a prekvapene sme vyhrkli: „Jaskyňa uprostred Žijúceho lesa!“ Po tomto trojhlasnom vyhlásení sme sa nervózne zasmiali a vymenili si napätím stiahnuté pohľady.

„No dobre teda. Pôjdeme do toho lesa a vyhráme ten poklad!“ vyšlo z Laury trochu váhavo, ale predsa odhodlane. Potom sme si len navzájom mlčky prikývli, pobrali naše vaky záchrany, rozsvietili baterky a vybrali sa naprieč nočným lesom.

Treba povedať, že Žijúci les je temný a sčasti desivý aj za denného svetla. Nočný svit mu na tajomnosti ešte viac pridala, až som sa miestami pristihla, že sa nervózne ošívam. Na pokoji mi však nepridal ani dvíhajúci sa vietor, vydávajúci neprijemné pískavé zvuky a postupne formujúca sa hmľa.

„Nezdá sa vám tento les akýsi väčší ako cez deň? Už by sme predsa mali byť ...“ nestihla som dopovedať, keď sa za nami zrazu ozvali zvláštne zvuky.

„Čo to bolo?“ v panike sa spýtala Sofia.

„Ja neviem!“ odvetila som, keď sme sa obzerali vôkol seba, ale nič sme nevideli. Zomkli sme sa teda bližšie k sebe a pomaličky, s malými dušičkami, sme pokračovali vpred. Ani nie po minúte sa však zvláštne šumivé zvuky ozvali opäť

a tentoraz bližšie pri nás a zdalo sa, akoby sa stále približovali. „Tak mi napadlo, nemôžu to byť vedúci a nesnažia sa nás len naľakať?“ spýtala som sa v rýchllosti. „Hmm, možno máš pravdu. No táák, vylezte, vieme, že ste to vy a chcete nás len nastrašiť!“ vykričla Laura. Nikto sa však nezval a zvuky sa stále približovali. Keď tu zrazu... „líííííííííí“, zvýskla som od úľaku. Niečo sa mi začalo obtierať okolo nohy. Na smrť vystrašená som odskočila niekoľko metrov bokom. Dievčatá na to vykričli tiež, no čo ma prekvapilo, bolo, že o malú chvíľku vypukli v hurónsky smiech. „Čo je?“ spýtala som sa zmätene, zabúdajúc na môj predchádzajúci strach. „Mačka!“ zvolali dvojhlasne.

„Prosím?“ stále som nerozumela.

„To, čoho sme sa asi posledných 20 minút tak veľmi báli, je mačka. Malá hnedá huňatá mačička!“ odvetila mi stále sa smejúca Sofia. Medzitým som podišla bližšie, a naozaj! Sedela tam malá mačka s tými najväčšími očami, aké som kedy videla.

Ahoj,“ prihovorila som sa jej. Mačka sa však len zdvihla a uprene, priam až vyzývavo, na mňa hľadela.

„Dievčatá, myslím, že chce, aby sme ju nasledovali,“ vyriekla som.

„Mňaaaa,“ ozvalo sa.

„No, myslím, že s tebou súhlasí,“ zasmiala sa opäť Laura.

A tak sme sa my, tri dievčatá z letného tábora, rozhodli nasledovať neznámu mačku, ktorá si nás vystriehla v miestnom lese. Čo bolo však ešte viac prekvapujúce, je, kam nás doviedla. Po pár minútkach sme sa ocitli na čistinke, kde sme to uvideli... Tú krásu nočného života. Života lesných zvierat za silného mesačného svitu. Neďaleko nás sa ježkovia bláznivo vrteli v kôpke suchotavého lístia. Na stromoch vôkol nás sa veselo rozprávali nočné sovy a temperamentné cvrčky im robili krásnu hudobnú kulisu. V diaľke sa veselo pásala vysoká zver vo vysokých stebľách trávy, pohupujúcich sa vo vetre. Navyše, keď sme sa lepšie započúvali, niekde v blízkosti nás bolo počuť šumivý potok s jeho stálymi obyvateľmi, žabkami. Celkovo les pôsobil ako obraz toho najlepšieho maliara, posiaty drobnými kryštálkami, predstavujúcimi kvapky rosy, trblietajúce sa v jasnom mesačnom svetle.

Stojac tak na tom istom mieste a obdivujúc krásy, ktoré sme mali možnosť zočiť v túto letnú noc, sme úplne zabudli na hľadanie táborového pokladu. Už sa nám vôbec nezdal taký dôležitý. Nie. V tej chvíli nebolo nič naliehavejšie, ako obdivovanie krásy nočného lesa a spoznávanie nočného bytia lesných zvierat. Čistá nádhera!

Tak by sa dala opísať osudná táborová noc, na ktorú tak ľahko ani jedna z nás nezabudne...

Moje obľúbené miesto

(Umelecký opis)

Na svete je veľa krásnych miest, ale každý máme to jedno svoje – obľúbené, ktoré je pre nás niečím mimoriadne, vzácne. Tým mojím je stará drevená lavička na okraji širokánskeho poľa. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že toto miesto nevyčníka krásou, ale v mojich očiach je čímisi výnimočným. Keď sa naň pozriem, v mysli sa mi vynorí množstvo spomienok. Spomienok na časy, keď sme sa sem pred pár rokmi chodievali s mojou najlepšou kamarátkou zhovárať. Či už sme sem zavítali skoro ráno alebo neskoro večer, lavička nás vždy vítala s otvorenou náručou a naše rozhovory ukrývali v sebe zvláštne čaro. Dokázali sme v nich vyjadriť všetko, čo sme mali na srdci a nikto iný o tom nesmel vedieť. Sľúbili sme si tu priateľstvo až naveky. Ako sme však rástli, povinnosti nám pribúdali a čas odrazu bežal nejakým rýchlo. Ani sme sa nena zdali a na našu lavičku sme zabudli. Tá v sebe ukryla tajomstvá, ktoré sme jej zverili a zostala ticho sedieť na mieste, kde sme ju ako malé deti našli...

V mojom srdci však toto miesto i naďalej oplýva životom. Čas od času, keď sa cítim sama, moje nohy sa znova zatúlajú k lavičke. Už z diaľky ju zazriem nenápadne čupieť pod mohutným stromom. Lavička zhotovená výlučne z jedného kusu dreva, v ktorom by ste márne hľadali kliniec, akoby čakala len na mňa. Keď si na ňu sadnem, v mojej mysli nastane pokoj. V tej chvíli pocítim vôňu čerstvo pokosenej trávy, jarných kvetov alebo obilia.

Častokrát sa stáva, že moje oči zazrú i nekonečnú zasneženú krajinu. Dôvodom je to, že tesne vedľa lavičky sa rozprestiera pole, ktoré mení svoje šaty každých pár mesiacov. Moje telo sa opiera o mohutný strom, ktorý lavičku chráni pred slnkom i dažďom. Zdalo by sa vám, že mocná koruna tohto džen tlmena siaha až do neba. V skutočnosti sa však jeho konáre ledva dotýkajú blízkeho elektrického vedenia. Kedykoľvek na lavičku zavítam neskoro večer, zo stromu ide hrôza. Na strach ale v okamihu zabudnem, keď nad sebou zbadám nádhernú nočnú oblohu posiatu hviezdami. Akonáhle sa mi podarí popustiť uzdu fantázie, hviezdy začnú vytvárať všakovaké obrázky. Medzi nimi sa týči hrdý mesiac, ktorý má zo dňa na deň trochu inú podobu. Prezlieka sa dokonca častejšie ako pole. V diaľke počujem šum vlakovej stanice, príjemne dotvárajúci už i tak magickú atmosféru.

Toto miesto sa stalo mojím útočiskom. Chodievam sem vždy, keď som smutná, šťastná, bez nálady alebo len tak, na prechádzku. Čítam tu knihy, počúvam hudbu, rozmýšľam, učím sa,... Najväčšmi však milujem západy slnka, ktoré vo mne vyvolávajú nezvyčajný pokoj. Každý predsa potrebuje byť občas sám so sebou...

Krížnou cestou

Bolo krátko po Veľkonočnej nedeli. Práve som sa vracal domov na sviatky, celý zmorený a vyšťavený po službe u dvora. Náhradníka som si stihol nájsť na poslednú chvíľu a tak mi bolo dovolené odísť, hoci mi tak za posledné týždne mojej služby nič nezaplatili. Tešil som sa však na rodinu, priateľov a takisto na poriadne jedlo po dlhom pôste. Keďže sa u nás vždy zabíjalo mladé teľa, nevedel som sa dočkať hustej polievky zo zemiakov, obilnín a kvetov tromínu, v ktorej boli i kúsky už spomínaného zvieraťa. Vzdychol som si, pri pomyslení na ešte dlhú cestu predomnou, a hýbal sa ďalej.

Hoci mi od hladu a smädu pred očami okrem iného hrali hviezdičky, nútil som sa do svižnej chôdze po ceste, ktorá mi bola neznáma. Kolo mňa nebolo ani stromu, zvieratá akoby onemeli a jediná vec čo som počul, bolo škripanie štrku pod podrážkou mojich číziem. Vedel som, že touto cestou som sa do sídla môjho zamestnávateľa nedostal, tak prečo som si pri odchode myslel, že idem správne? Škaredo som zahrešil, a práve akoby v tom momente, na moju vlastnú hanbu, vynorila sa mi pred očami križna cesta. Sčervenal som, bolo mi ľúto, že som zhrešil.

Pobehol som si, prach okolo mňa len tak víril. Ukázalo sa, že táto križna cesta bola pravdepodobne veľmi využívaná, pretože jednotlivé odbočky niesli stopy kónských kopýt, nôh či dokonca kolies, pravdepodobne od vozu. Šľachtic by predsa takouto cestou nešiel.

Všimol som si ceduľu, na ktorej som bol schopný rozlúštiť aké, také, známky písma. Opatrne som k nej prikráčaľ, a pozerajúc sa na ňu, vo mne čoraz väčšmi narastal nepokoj. Prešiel som po nej rukou, pričom som si zadrel triesku. Písmo bolo celé rozmazané, zídéné a poodlupované. Moje oči sa snažili z tých pár machúľ vyvodit' nejaký názov mesta, či dediny, no márne. Skončil som bez úspechu a s mnohými otázkami. Otočil som sa smerom, z ktorého som sem prišiel, nervózne si hryzúc peru a premýšľajúc, či sa mám vrátiť, či nie.

Prešiel som kus cesty, a pokiaľ čoskoro neprídem domov, pravdepodobne sa zbláznim zo smädu a hladu. Už teraz sa mi zdalo, akoby som sa ocitol v sne. Vo veľmi zlom sne.

Ako na mňa začali prichádzať mdloby, rozhodol som sa napokon otočiť a odísť. Nebudem riskovať, že sa dostanem niekam, kde to nepoznám.

„Nie, nie! Nie tadiaľ!“

Bolo by dobré povedať, že som sa strhol ako potkan pri úteku. Dokonca zo mňa od strachu vyrazil krátky vzlyk. Celý vydesený som sa otočil späť na ceduľu, na ktorej momentálne zrazu sedel nejaký muž, kývajúc hlavou a znehodnocujúc výber mojej cesty. Ako sa tam dokázal udržať, absolútne netuším.

„Tadiaľ nie!“ zopakoval znova a ukázal smerom na ľavú odbočku. „Chod' tadiaľ.“ „Môžem sa spýtať, kto ste? A prečo sedíte na ceduli?“ vydralo sa zo mňa, hoci som bol roztrasený ako trojnohá stolička. Ešte pred desiatimi sekundami to predsa nikto nebol! Usmial sa, napravil si klobúk s dlhým hnedým perom a odpovedal mi: „Som len obyčajný obchodník.“

„Nemyslím si, že práve obchodník by pomáhal strateným ľuďom hľadať cestu.“ „Tak to sa veľmi mylíš.“ povedal spokojne a pohľadom mi prešiel od strapatých vlasov až po zablatené čizmy. Strašne som sa hanbil. Za svoj výzor, aj za svoju hlúposť. Ved' práve obchodníci majú cesty zmapované najlepšie. Keď si všimol, v akých rozpakoch a zahanbení som sa kvôli jeho slovám ocitol, vystrel sa a znova ukázal smerom na ľavú odbočku.

„Môžem ti pomôcť nájsť cestu, ktorú hľadáš, pokiaľ mi sľúbiš jednu vec.“ riekol, lúskol prstami, a potom pokračoval. „Vyberieš sa tou cestou, ktorú ti ukazujem, a pokiaľ sa nestratíš, odvediem ťa, kam potrebuješ.“

No isto, pomyslel som si. Som vari blázon? Zasmial som sa. Môj smiech mu očividne prišiel veľmi humorný a tak mi okamžite zrazil hrebienok.

„Pokiaľ sa stratíš, oslepneš.“ nadhodil, úplne bezvýrazne akoby mi oznamoval každodennú formalitu. „Keď sa vrátiš sem, oslepneš takisto, pretože si stratený. Dávam ti možnosť vykúpiť sa. Každý sme predsa slepý, keď nevieme, kde sa nachádzame, nie je to tak?“

„Oslepnem akurát tak na konci sveta!“ odvrkol som mu „A tam mi to aj tak už bude jedno!“

Mykol plecami, usmial sa a povedal, nech si dávam pozor. Tak som sa vybral smerom, ktorý mi ukázal – doľava. Kráčať som pomaly, nenáhľivo, dávajúc pozor na cestu, aby som sa nedaj Bože nestratil, čo aj tak nepripadalo v úvahu. Prejdem touto podivnou odbočkou, a nájdem toho neznámeho. Dovedie ma domov. Premýšľal som, či som väčší blázon ja, za to, že som sa nechal nahovoriť, alebo on, za to, že ma na toto naviedol. Nadal som si, štipol sa do líca, a pakoval som preč, čo najďalej od cedule.

Vtáky okolo mňa zrazu začali spievať, jasne som počul zvuk, ktorý vydávali cvrčky, dokonca sa mi zdalo, že ku mne dolieha bzukot včiel. V zelenej tráve sa blýskali kvetiny všetkých možných tvarov a farieb. Od margarét, cez vlčie

maky či slnečnice, až po fialové hyacinty. Ich ťažká vôňa mi nerobila dobre, hlava sa mi začínala nepekne točiť. Prekryl som si dýchacie cesty kúskom vrecoviny, ktorá mi už aj tak nemala ako poslúžiť a plahočil som sa ďalej. Zrazu som zbadal, ako sa pri všetkých tých farebných, vysokých, voňavých a nápadných kvetoch, skrývajú prvosenky. Žlté okraje ma vábili, aby som si prišiel natrhať.

Klamal by som, keby som povedal, že som nešiel. Šiel som, a ešte s akým elánom. Hodil som sa kolenami do trávy, a začal som im, jednu po druhej, brať okvetné lístky. Stačilo trochu štipnúť, jemne potiahnuť, a sladké okvetné lístky objímané slnkom, boli moje. Jedol som ich. Boli dokonca obľúbenou prílohou. Myslel som si, že robím dobre, no až potom som si všimol, že hoci som aspoň ako tak utišil svoj žalúdok, zišiel som z cesty. Nepekne som zbledol a snažil sa prašnú, poľnú cestu, znova nájsť. Nikdy sa mi nestalo, že by som sa bol stratil. Nikdy. Behal som okolo tých kvetov ako taký splašený jeleň, celý som sa triasol a mal som sto chutí sa rozplakať. Trochu som sa zahanbil. Snáď nebudem brať slová nejakého neznámeho podvodníka vážne? Presne tak, bol to len obyčajný podvodník, žiaden obchodník, ani...

„Stáť!“ ozvalo sa zrazu odniekiaľ a ja som nevedel, čo robiť. Podľa príkazu som samozrejme, mal stáť, no dalo sa to? Otáčal som sa, hľadal som, odkiaľ ten hlas prichádza. Až keď som zacítil chladný kov na svojom chrbte, spoznal som smer, z ktorého ku mne hlas doliehal. Pomaly, pomaličky, som sa obrátil. Oh, potulní rytieri. Keď som ich zbadal, s rovnakým výrazom v tvári, aký som nosil i ja, odľahlo mi. Už som sa bál, že ma prepichnú.

Namiesto toho zložili svoje zbrane a vymieňajúc si pohľady plné otázok sa ma spýtali: „Kam ste sa vybrali?“

„Domov. Nuž, vlastne som sa tak trochu stratil.“

„Odkiaľ prichádzate, človeče?“

Porozprával som im všetko, odkiaľ odchádzam, z ktorého smeru a kam, ba dokonca i to, že by som sa rád dostal na cestu jednej križovatky, ktorú som stratil. Vynechal som jedine detail, s obchodníkom sediacim na ceduli, ktorý sa mi vyhrážal, že oslepnem. Keby im to poviem, vážne by si pomysleli, že som blázon.

„Kúsok odtiaľto je cesta, dobrý človeče. Asi je to tá, ktorú hľadáš.“ povedal mi jeden z nich. „Pod' s nami. Pomôžeme ti.“

Išiel som teda s nimi. Boli pešo, bez koní, a ja som premýšľal, či stále cestujú pešo, alebo je neďaleko nejaký podnik, kde si mohli kone nechať. Tráva nám pod nohami pukala, a zatiaľ, čo ma viedli, započúval som sa do zvukov prírody. Nepočul som ani živú dušu. Vtáky znova stíchli, hmyz onemel. Obzrel

som sa za seba, a nevidel som už ani jasné kvety. Znervóznel som. Vopchal som ruku do vrecka, kde som mal prvosienky pre prípad núdze, a neboli tam žiadne. Dokonca som prišiel na to, že mám vo vrecku diery. Hlúposť! Predtým som si vrecká predsa kontroloval. Začínal som sa báť. Rytieri si moje strachovanie všimli a chlácholivo ma upokojovali.

„Nebojte sa, cestu rýchlo nájdeme!“

Celý bledý som odkýval, vystrúhal krivý úsmev, a kráčal ďalej. Na môj veru ma však o chvíľu na cestu vyviedli. Skončil som presne tam, odkiaľ som prišiel. Pred nami sa objavili krížne cesty. Nevieť, ako to bolo možné, ale dobre, mám druhú šancu, prejdem to.

Podakoval som rytierom, každému venoval trochu z toho, čo mi zostalo z jednej z dávnejších výplat a pohl som sa znova tou rovnakou cestou, ktorou som sa vybral predtým. Tou ľavou.

Teraz som na kvety nevrhol ani hnusný pohľad, zapchával som si nos, a privieral oči, keď na mňa vietor nanášal záplavy skorého, výrazného, žltého peľu. Ako som kráčal, obloha začala tmavnúť, mraky sa schádzali jedna radost' a do nosa mi udrel pach búrky. Zahrešil som, znova, pretože nikde nebol ani strom, ani nijaký prístrešok, kde by som sa mohol pred dažďom skrýť. Všade bola len holá cesta a tráva.

Hlava ma v tomto momente rozbolela tak strašne, až som si musel sadnúť. Ani za svet však nie do trávy. Sadol som si pekne na miesto, kde som stál, a hoci ma všade pichal štrk, cestu som proste nemohol spustiť z očí. Skryl som svoju tvár do dlaní, vzdychol si, a keď som to už úplne vzdal, tak som si ľahol. Cítil som sa ako na klincovej posteli. Nie, že by som tam už niekedy bol, ale aspoň som si myslel, že sa tak ľudia cítia. Dávalo by to zmysel nie?

Sledoval som tmavú oblohu, ako sa sťahuje, pripomínajúc tak kvet, ktorý sa na noc zatvára. Dostanem sa ešte domov? Nestrachujú sa? Vystrel som sa, len preto, aby som začul zvuk krokov, natriasanie voza a erdzanie nespokojných koní, ktoré pravdepodobne takisto cítili, že počasie sa rýchlo zhoršuje. Pozrel som sa za chrbát a zbadal som sprievod ľudí, ktorí kráčali za vozom. V ňom sedel človek, so zviazanými rukami. Hlavu držal nízko, vyzeral, akoby zažíval najväčšiu potupu svojho života, a tváril sa, akoby tam nebol. Prešli okolo mňa, vrážajúc mi do každého kúska môjho tela.

Pozrel som na nich a ponad ich hlavy som zbadal strom. STROM! Prisahal by som, že doteraz tam nebol. Začal som sa chytať za hlavu, no pokračoval som so sprievodom, ktorý k tomu stromu smeroval. Bol to mocný dub, ktorý nechával vietor, nech sa mu pohráva s lístkami. No a pri ňom šibenica.

Zbledol som, znova mi prišlo zle. Bože, veď toto je sprievod smrti. Nevedel

som, či chcem nasledovať práve týchto ľudí, hoci by z nich určite bola skvelá spoločnosť. Za iných okolností, samozrejme. Báľ som sa však, že stratím cestu, ktorú mi ukazovali, a tak som za nimi išiel. Bolo to smutné. Kňaz odriekaval tichú modlitbu po latinsky, ktorej nikto nerozumel, a pomaly sme sa blížili k šibenici. Ľudia si však hovorili svoje, preberali, čo obvinený asi vykonal, keď ho to odsúdilo k pobytu na onen svet.

„Vraj okradol nejakého šľachtica!“ povedala jedna zo žien.

„Ja som počul, že zabil psa, ktorý patril kráľovi.“

„Mne bolo povedané, že...“

Nekonečný kolobeh klebiet sa krútil, preskakujúc z jednej osoby na ďalšiu. Ja som sa mu priamo bravúrne vyhýbal, keďže som bol vzadu a tak trochu som zaostával. Bolo dobré, že si ma nevšíkali. Aspoň som mohol nepozorovane pokračovať vo svojej ceste. Začul som z voza plač odsúdenca, kňazovmu hlasu pribudla hlasitosť, a ostatní si začali intenzívnejšie šepkať.

Modlilo sa len zopár. Ja s nimi. Prišlo mi úbohého človeka ľúto. Nikto si nezaslúži byť popravený. Keď voz zastal pod dubom a odsúdený vyskočil, kat začal pripravovať šibenicu. Ľudia stáli na sebe nakopení, vzdialení od stromu i od šibenice, čím zavádzali na ceste. Snažil som sa popri nich predať, ospravedlňujúc sa každému, dúfajúc v to, že ma pustia. Keď som sa radom konečne predral a vzhliadol pred seba, skoro som padol na kolená. Všetci opäť stáli predo mnou. Rovnaká scéna. Oči mi skoro vypadli z jamôk, nohy sa mi triasli. To je tým smädom a hladom, opakoval som si. Opäť som sa začal radom predierať, sácal som do každého, nervózne som prebiehal ďalej. Keď som vyšiel – znova. Stál tam dav. Rovnaká skupina ľudí, čakajúca na popravu. Od únavy a vyčerpania som si sadol, len preto, aby som na oblečení pocítil trávu. Vrhol som zdesený pohľad na miesto, kde som si sadol, po prašnej ceste ani stopy. Toto nemôže svet myslieť vážne. Mne sa asi sníva.

„Ja som sa stratil...“ vydralo sa zo mňa, pričom mi telom prebehla nervozita.

„Stratil som sa!“ skríkol som, obracajúc pozornosť ľudí smerom na mňa. Rozplakal som sa, beznádejne, a vzdal som sa. Nikdy sa nevrátim. Načo som toho bláznava počúval? Vnútrom sa mi rozlievala bezmocnosť, hanba a strach. Tvár som mal skrytú vo svojich mozoľnatých dlaniach, po ktorých sa mi liali teplé slzy. Čo so mnou teraz bude? A s mojou rodinou? Báľ som sa, neuveriteľne som sa báľ. Pretrel som si zasľzené oči, utrel som si nos do rukáva, a z posledných síl som vstal. Keď som svoje uplakané oči otvoril, zbadal som pred sebou ceduľu, ktorá označovala odbočky na krížnej ceste.

Začudoval som sa. Objavil som sa na mieste, kde som začínal, kde som stretol toho obchodníka, ktorý mi zadal úlohu. Pod nohami mi vŕzgal štrk, pri nohách

mi víril prach. Začal som sa smiať. Bol to len hlúpy sen! Presne tak! Iba nejaké mdloby z hladu a smädu! Teraz som plakal tiež, ale od radosti. Otočil som sa na päte, miznúc čo najďalej od tej križovatky.

Už nikdy cez nijakú nepôjdem, nikdy ma nikto nepresvedčí používať ich! Nadenene som kráčať preč, pretieral si uplakané oči a rehotal sa. Takú radosť, šťastie či blaho som snád' ešte nikdy nezažil. Ďakoval som Bohu, svojim zmyslom, a šťastene, ktoré ma dovedli až sem. Späť na začiatok.

Ako som tak nadšene kráčať, zdalo sa mi, že po mojej pravici počujem nejaký zvuk. Zdvihol som hlavu, pohľadom som zamieril tým smerom. Od radosti by som bol z kože vyskočil. Stál tam nejaký podnik, pravdepodobne krčma, z ktorej vychádzali všetky možné piesne, smiech, rehot a dokonca aj nadávky. Rozbehol som sa tade, konečne spokojný, že som našiel miesto kde sa môžem najesť a napiť. Kroky mi nabrali rýchlosť, akú nikdy predtým nenabrali, cítil som sa ľahký ako pierko. Rýchlosťou blesku som vošiel do krčmy a už som aj sedel pri stole v kúte, užívajúc si spoločnosť skutočných ľudí. Nie iba snov. Pozeral som, ako zamestnanci roznášajú nápoje a jedlo, počúval som bardovo hranie na lutne a ľudové piesne mi príjemne hladili nielen uši ale i dušu. Vydýchol som si, celý spotený, no šťastný. Zrazu sa ma niekto opýtal.

„Môžem si prisadnúť?“

„Áno,“ povedal som okamžite, ako bolo mojím zvykom.

Keď som ale pozrel, kto si to ku mne sadá, ktorý človek ma víta svojou prítomnosťou, skamenel som.

„Dlho sme sa nevideli. Stratil si sa, čo?“

Obchodník tam sedel spokojne, s nohami prekríženými sa mu sedelo oči-vidne veľmi pohodlne a samozrejme sa na mňa škeril.

„Vieš čo sa stane, keď sa stratíš!“

„Nestratil som sa!“ oboril som naňho, celý červený v tvári. Hoci som sa mračil, všetky končatiny sa mi zovierali v krčci, ktorý mi spôsobil strach.

Obchodník pokrútil hlavou a dlhými prstami poklopkal po drevenom stole navlhnutom od rozliateho piva.

„Sám si to povedal. Nepamätáš si?“

Už, už som chcel naňho vykriknúť, že klame, no v tom som zbledol asi na úroveň múky. Povedal som to. Vykrikol som tú osudovú vetu, keď som sedel pred radom ľudí, ktorý sa neustále objavoval. Roztriasol som sa, proti svojej vôli som zavzlykal a tvár som si opäť skryl do dlaní. Zaliala ma temnota. Predsa len som už poznal, aké je to byť slepý.

„Veď som sa vrátil.“ zafňukal som.

„Oslepneš, aj keď sa vrátiš. Tvojou úlohou bolo prejsť cestou, nie sa vrátiť.“

Nedokázal si splniť moju úlohu.“

„Povedal som, že oslepnem iba na konci sveta!“ skríkol som po ňom, líca som mal ligotavé od slz.

Obchodník vyčaroval úsmev, v ktorom sa zračil triumf.

„Prečítal si názov tohto podniku?“

„Čo...“

Obrátil sa na zamestnanca, čo prechádzal, držiac tácku, na ktorej sa blýskali poháre plné zlatého piva.

„Pane, ako sa volá táto vaša krčma?“

„Na konci sveta.“

Prisahal by som, že vtedy ma bodlo pri srdci. Roztrasene som sledoval, ako môj spolu sediaci podáva zamestnancovi peniaz, ďakujúc za jeho služby. Služby. Keď spisujete zmluvu s obchodníkom, musíte dávať pozor aj na tie najmenšie detaily. Moja smola, že som si to neuvedomil skôr.

„Ďakujem. A teraz ty. Dáš mi teda svoje oči? Na konci sveta ti to predsa už je jedno, ako si sám povedal.“

Zasmial som sa, celý uplakáný, a pokrútil hlavou. Všetko, čo som videl, bol iba obchodník, vstávajú , pričom natáhal ruky k mojej tvári.

„Kto vlastne si?“ zmohol som sa na poslednú otázku, predtým, než som svoje oči privrel.

„Som iba obyčajný obchodník. Možno z podsvetia,“ povedal a palce mi vrazil do očných jamôk.

Spoločnosť sa mení, ale ľudská závisť a radosť zostávajú stále rovnaké

(Úvaha)

„Veľmi často sa uspokojujeme túžbou byť anjelmi v nebi a pritom zabúdame byť čestnými ľuďmi na zemi...“ Toto sú slová sv. Františka Saleského, ženevského biskupa a učiteľa Cirkvi, ktorý žil v rokoch 1567 – 1622. Ak sme aspoň priemerní matematici, isto dokážeme vypočítať, že odvtedy ubehlo približne 400 rokov. Pravda, za tých niekoľko stoviek rokov sa toho zmenilo veľa, ak sa na svet dívame zvonku, ako na celok. Technika, životný štýl, životu nevyhnutní „spoločníci“, ktorí nám slúžia každý deň, ako mobily, spotrebiče, počítače, a dokonca aj samotní ľudia vyzerajú inak – „modernejšie“. Všetko toto však vidíme a hodnotíme len navonok. Zamysleli sme sa niekedy nad tým, ako vôbec vyzerá náš svet z „vnútornej strany“, ako ho budujeme zvnútra? Nie všetko, čo vyzerá navonok pekne, je aj zvnútra pekné.

Často sa snažíme o to, aby svet vyzeral na prvý pohľad dokonale a krásne. Tak, ako sa o to snaží spoločnosť, tak sa o to snaží aj každý jedinec vo svojom súkromnom živote. Istá pani učiteľka raz karhala môjho otca za neposlušnosť v čase, keď bol žiakom základnej školy a povedala mu: „Krásna misa, ale prázdna misa.“ Otec bol totiž pekný a sympatický chlapček, ale v škole nesnaživý, priam až lenivý.

Je dobré, ak sa snažíme o svoj zovňajšok, a ak to so starostlivosťou oň nepreháňame. Treba ale usúdiť, že omnoho podstatnejšie je naše vnútro. Z vlastnej skúsenosti každý vie, že ak máme vnútorný nepokoj, vyradí nás tento stav na pol, možno aj na celý deň. Niečo podobné možno spozorovať aj v prírode – obyčajné jablko môže vyzeráť navonok chutne, šťavnato, príťažlivo..., ale aký úžitok bude z neho, ak je vnútri hnilé?

My ako spoločnosť – celok, sa možno ani radšej nechceme zamýšľať nad takýmito otázkami, pretože by sme zistili veľké nedostatky a zaostávali by sme v tomto smere veľmi ďaleko... Mnohí dnes nie sú spokojní ani sami so sebou, a tak sa snažia zmeniť svoje viditeľné telo plastikami, kozmetikou, operáciami a inými úpravami. Čo sa ale skrýva pod týmito maskami ľudí? Neradi si to priznávame, ale často sú to veľmi smutné skutočnosti. Ako zúrivý lev škriabu

v našom udusenom vnútri – duši a srdci – pýcha, žiarlivosť, neovládateľné vášne, závišť, sebeckto. A tohto leva sa snažíme zakryť sladkými rečami, pekným výzorom. On stále existuje. Žije ako tichý zabijak, ktorý tu prevláda stále viac a viac, a jeho dôsledkom sú vzrastajúce vraždy, krádeže, rozpadnuté rodiny, vzájomné ubližovania, užívanie alkoholu a drog, psychické poruchy a tisíce iných. Nie, neuškríňajme sa nad týmito slovami, nie je to prehnané. Nám je pohodlne oproti našim predkom, ktorí si museli zodierať ruky na zabezpečenie svojich základných životných potrieb. Oni však prežívali krajší život, nie ako my, ktorých bytie nudí a nebaví; mali radosť z každého prežitého dňa, aj keď prázdne žalúdky, ale pokoj v duši. Ak by sme chceli zažiť pocit tejto blaženej radosti ľudí z predošlých čias, stačí nám vidieť život obyvateľov Liptova, Oravy alebo ísť na východ a ochutnať naše slovenské Tatry. Alebo odísť ďaleko z mesta na chatku a odskúšať si to na vlastnej koži.

Teraz sa ale pozrime späť. Všimnime si tú našu úbohosť. Už v dobe, keď prišiel Ježiš Kristus v človekovi, bol na svete nepokoj (práve preto prišiel, aby nás zaviedol späť k pravému životu a poslaniu). Avšak ani po takom dlhom vývoji sme sa nepoučili a nezmenili. Toľko toho hľadáme vo vesmíre, chceme stále vynájsť niečo nové, čo by nám predĺžilo a uľahčilo život, no stále sme nespokojní a nevďační tu, na Zemi. A prečo? Pretože nepoznáme samých seba, „vesmír“, ktorý nosíme v sebe. Ak by sme ho poznali, náš svet by prekypoval láskou, radosťou, pokojom, vyváženosťou, spolupatričnosťou; bol by to svet, ktorý možno aj niekedy prejde našou fantáziou, ale tam aj skončí, pretože neveríme, že by sme mohli niečo zmeniť.

Našou úlohou je v prvom rade uvedomiť si, do akej priepasti sme sa ako spoločnosť dostali, kde sa nachádzame my sami. Ak sa začneme objavovať a určíme si predsavzatia na zmenu k lepšiemu, sme na dobrej ceste. Každá zmena začína od nás samých. A naším prerodom k lepšiemu isto inšpirujeme aj svoje okolie, že sa dá žiť aj to, čo sa zdá nemožné. Keď sa budeme tešiť z každej maličkosti ako vtáčatá rannému dažďu, nebudeme strácať nádej. Časom sa objavia aj ľudia, ktorí budú podobne zmýšľať ako my, ktorí pôjdu s nami. Z neznámych jedincov sa stanú naši priatelia. A „dobrými priateľmi budú tí, ktorí sa nepýtajú na dôvod nášho smútku, ale dokážu nám vrátiť radosť.“ (Don Bosco).

ANNA LAŽOVÁ

Svet bez citov

Dnes ľudská dôstojnosť
sa strháva ako steblá trávy
Výkriky sa strácajú
v srdci človečieho mrazu
V našom nenásytnom svete
aj korene stromov
túžia po vlhe
aby neostali nahí
od našich lží

Vietor

Vietor bez zábran
sa dotýka
rúškovaných tvárí
Rozpína neviditeľné krídla
plazí sa po stenách
zo zvyku zaletí
aj pod sukne
a vydareným pisknutím
odlieta kamsi
za horizont
V niektorých hlavách
však zanecháva
očistný prievan

Neviditeľní

Strácame sa v čase
chodíme vedľa seba
neviditeľní
rozdávame štedré zásoby
chladných bozkov
zamotávame sa
do zrkadlovej vody
plnej klamstiev
Dni nám však nebadane
pretekajú cez deravé ruky

Láska

Láska naťahuje
svoje nežné krídla
nájst' spriaznený tón
na vlnách beznádeje
Vykupuje nás z hriechov
závisti
klebiet
a stáva sa dažďom
vsiakajúcim do nášho
každodenného bytia

ANNA KONRÁDOVÁ

Vo svete

Zablokovala energiu
pripravenú na zasvätenie.
Prichýliť k sebe
v komorách.
Spojených pudovo
na úrovni vlásočníc.
Krehká
v podkoží
kropí vodou ryhy
a obnovuje sa.

Až ráno

vyrývam do vody
prosbu
spálenú mrazom
nahých nocí
rozplynutých
v bielom záveji
dohárajú
sviece stonov
polnočných melódí
gitara v rohu
sceľuje
roztrhané vlasy
s ránom
nemých výčítiek.

So spiatočným lístkom

Obletím stožiar na úpäť
a stokrát sa vrátim.
Som sťahovavá,
ale nelúčim sa rada.
Bozkami.
Perami
značím plecيا,
kde na čas pristanem.

Snové vidiny

Okná sa rozleteli dokorán.
Vietor rozvial záclonu a stoličky mu pokľakli.
Aj sviečka mala naponáhlo.
Z roztrhaných perín lietali pierka.
Vír ich zdvihol a odniesol von.

Stúpam po tých pierkach,
ktoré sa pod nohami menia na schody.
Sú pri mne všetci Svätí.

Duša

Do amfory vložila zvitok a zakryla ju hodvábnou šatkou.

Pravdepodobne si pomýlila dátum, kedy ju zapečatila.
Pod tlakom.
Veštby sa líšili.
Zo sviečky stekal horúci vosk a porušil krehký kryt.

Z jej vnútra sa vydral mocný ston.

Sebe neutechiem

Priblížili sa hory
ako dlane okolo pása
je nemožné uniknúť
bozkom
zapečatia ústa
nepriedušne
obklúčia
Sú bližšie ako blízko

Beh za dych

Prežívam v časopriestorovej slučke,
kde prosím aspoň o astmatický nádych
a každú molekulu,
ktorá sa vyskytne
využijem
na príležitosť
stať sa zlodejom.
Kyslík na priedomí
stráži,
kým nájdem cestu
z bludiska.

LÝDIA ŽÁKOVÁ

Verše matke

Biela noc

biela, samá biela, nemá srst' času
tvári sa tak spravodlivo ako bezmenný hlas
náš prvý stisk mami
držím ho za ruku
verí, že všetko do všetkého zapadá
nič mu nechýba, zhola nič
len ho bolia všetky kamienky
hrst' výkrikov novej púpavy
tlmočník šamanky
učí ma lietať bez stopy
v mäkučkom páperí
osamelých bielych rias
neumiera, len sa túla oceánmi ticha ako vták
jeho piesne spievajú
o najlepšej časti v nás

Dar

pre teba, kto si ma držal za ruku
zbieram milosť z polí
dnes je všetko hlasnejšie ako kedysi
naposledy som zdvihla zo zeme niečo, čo ma mení
rodiť deti
ak je jeho srdce pre teba božským
to je rád perlový
najväčšie šťastie, aké ste mi mohli dať
A teraz? Ako sa oddeľujú životy ušité z jednej vlny?
To snáď vie rieka, ktorá aj mňa raz odplaví
tichý dážď rozsvieti zmoknuté stopy
ďakujem ti tato, ďakujem mami
ďakujem

Anjel

ako keď vietor láme čas a telo kristovo do piesní
vytáčam čísla v povetrí
volám domov
tam, kde moje krídla anjeli nesú
Mozartov akord, prevozník
odložil kabát na zimu
lieči tichom
ktoré nepočuje nikto
iba ty
moja druhá polovica, to sú všetci
ďaleko aj blízko
všetky kamene a steblá tráv
ohnivá voda a pero čo mi vypadlo
keď som o teba prišla
až teraz sa staneš ikonou
škrabanec má každá loď, keď sa oškrie o ľadovec
a zmieša s vodou
svetlá zhasli
ponáram sa do tmy
ako nežný ametyst
nahé ticho mi šepká kde si
pod hviezdou akropolou

Óda

mala si rada orechy pretože neklamú
schúlené bosou spomienkou hľadajú na škrupinu
aj oni môžu byť matkou a kŕmiť cudzie deti
zaplať pán boh, že sú pevné ako ty
enklávy kvitnúceho domu
vláčia žiaľ predkov a prosia za nich
dotknú sa rúk nech môžu milovať a zostarnúť
zaplať pán boh, že sú múdre po tebe
a oddané vždy len jednému potoku

Tedeus

Láska! Tá sa sem hodí!
Vyzlieka sa zo sivých polien, zo zlúčením
ešte predtým ako slnko vetru ustúpi
viaže holé prúty v krehkom ničnerobení
jeden nechá plávať, kým ho žaby nepostavia k múru
kde odvisne ako čierny kmín
berie mi mojich obľúbených
a posielala účty
ani ja sem už nepatrím

Rozlúčka

nevyspaté šálky
plnené kolobehom života
počúvali naše pravdy
iskrivým smiechom učili nás zabúdať
osvietená usadenina dodnes okrikuje ťažké mraky
vraj sme ju vyliali aj s vaničkou do temných výšin
a zviazali perly
chýba im tá hrôza, pre ktorú sa bezdomovec spije každý deň
do triezveho sedla úplnosti
pre ďalšie pokolenia, ktoré sú mu na nič
teraz keď ich počúvam, tie tri pravoverné poschodia v krabici spásy
majú privreté ústa
neistá budúcnosť zvierá im hrdlá
spaľujú očistou z pekla
no pokoj nenájdu
tak skloním sa nižšie a vdýchnem do iskier
možno jedna im odpovie
kde ten pokoj tlie

LENKA KÓŇOVÁ

Morské divadlo

Koľkokrát sa nebies
dotykom nadýchal človek
ako dážď
keď pomaly spúšťa siete
aj z druhej strany vlastnej tváre
a cestičky zdajú sa byť nerovnými kulisami
rozfúkaných vlasov bez vetra

Akoby sa práve vybodkovaná voda
chcela pripodobniť dejstvám piesku
čo rozkolíše každú z bárak
o čosi prudšie než za oponou
rozbúreného srdca bijúceho na súši

Koľkokrát sa nebies nadchol človek
ako vtáctvo
keď v javiskách blankytu
hľadá hladiny vlastných krídel

A more
zdá sa byť podobné slzám
čo sa ani nehnú bez dotyku vetra
naučeného naspamäť

De la Mancha

Prádlové šnúry uviazané medzi dvoma stromami
Ich lodnú slučku nerozhryzol ani pes -
jediný bez obojka

Naostrené strechy zrkadlia nebo
Trčí z neho vata
na modrom podklade

Ako sa dostalo more nad hory?

V rohu záhrady je obor
Jeho oči sú napnuté plachty
a uprostred polámaných kvetov
veje bielizeň

Slnko je na prach
a niekde v diaľke sa mlynom
vietor zarezáva do krku

Cirkus

Slnko umyté v kamilkách
má dnes leviu hrivu

Tma bdie v stojane
z papierových ruží

Slepý dážd' - ten včerajší
podliezol najvyššiu latku
a spod stanu mu trčali
len studené nohy

Všade nakvapkalo

A ako v predminulom čase
si bez pýtania varí noc
mäťový čaj
v hrnčeku bez uška

Zelené domy

V očiach sa zobudil prach jarných vrások
a vietor v kolesách rozkrútil
zapotácané kroky hrdzavých listov

Tečúca voda roztratila brehy
akvarelní briez
a spoza mokrých výkresov
sa smutne usmievali
tváre sirôt

Ako im nabiele zavoňali dlane
od pozbieraných holubíc
akoby boli slovami vyslovenými prachom
zo štetcov dávných kresieb
keby uletieť neznamenalo pocítiť prázdno
aké zostáva vždy keď sa tak stane

Za symbolikou pochudnutých očí
kde zahýba cesta rozbrázdnená veternými vozmi
nie sú slová prioritou

Mlčia tichšie akoby ani nikdy
nezakúsili čo znamená
byť nájdený

Kalamita

Lupene kvetov by nemali kryť ústa
a ani tlkot toho druhého
Teplomer má dnes zavreté hranice
preto sa srdce správa
na spôsob hulváta
Hlinou zarosené oči
sú záložkou v bielych lavínach

Sami sebe sme priepastami
do ktorých možno hádzať kamene
v refrénových intermezzách
Zvyšok je len počasie
a fatamorgány snehu v máji
na holých hlavách lišajníkov

Ťaží ma nepovšimnutý inzerát
zmeškaného autobusu
na internetovej stránke neba
Srdcia bez zimnej údržby
márne hľadajú cestárov
Dnes sa len ťažko dostanem domov

Bola chyba začítať sa do teba...

Námesačnosť

Na tvár padnutý sneh

Detail horskej lúky čo trúsi
zležané kroky medzi hoblinami

Výrez krídel nakrmený drevom
a hlad holubíc prehltol
mútny mesiac
bez peria

Priehlbiny vo vankúšoch

Akoby niekto na ich spal
s tvárou napred
bližšie k chladu
toho druhého

MÁRIA LEJNAROVÁ

Svetielko nádeje

Za oknom kvapky dažďa cupkajú
mólová tónina ticho znie
dážď povoľuje opraty
vietor mu kontruje

Koncertná sála oživa
svetlá jagajú, potlesk buráca
obecenstvo vstáva zo sedadiel
Óda na radosť ho zrádza

Európa sa ponára do smútku
smúti aj kráľ tvorstva celého sveta
brzdy šťastia nedovolia spať
a trúfalosť so zúfalstvom sa prepletá

Ľudia zhadzujú šaty, otvárajú ústa
na nemocničnom lôžku duša nebožtíka vzlyká
za oknom monotónne cupká dážď
a v neúprosnej štatistike svetielko nádeje bliká.

Spomienka

Záhradu pri dome prikryl sneh
červené jablčko ostalo visieť na strome
v mysli ho vidím ako sa kolíše
zabudnuté a nedosiahnuteľné
odomkynam spomienky
zbieram ovocie prežitých chvíľ.

Búrka

Oblaky sa bozkávajú
Plné vášne nasýtenia
V lesku blesku zaslepenia
V dunení a v strašnom vzlyku
Pokorná je duša naša
V okamihu nemej chvíle
Spláca dlhy previnilé.

Patrí nám vesmír

(Báseň milencov)

V uliciach vesmíru
hádzeme mince do automatu
a na ciferníku vytáčame
číslo večnosti.
Rozhojdané sľuby na osi
Malý voz ťahá po mliečnej dráhe
a v súhvezdí Blížencov nás pozoruje ktosi.
To mesiac, večný záletník,
beží nám v ústrety,
po stopách zblúdilých milencov
bielou hmlou obostretý.
Máme more času pred sebou,
milióny rokov v nekonečne hviezd,
patrí nám celý vesmír
a nikto nám ho nevezme.
Nikto! Aspoň nie dnes.

Prebdená noc

Nad Popradom mračná
cválajú ako splašené kone
ich dupot neutícha
obloha nočná, príliš lačná
prebúda mesto z ticha.
Pysky spenené dobiela
desivo erdžia, z nozdier
tryštia ohnivé jazyky
tá, čo v bolesti noc prebdela
zbadala záblesk akýsi.
Ten krátky svetla zjav
čo blesku sa podobal
ožiaril oblohu a porazil noc
v tej chvíli dušu nádejal
dal silu tú pliaгу premôcť.

MARTINA HAJTINGEROVÁ

Ľudia sú trojuholníky s kruhmi na správnych miestach

Návrh

Vezme jej nohy
na plecia.
Preletí otázkami
nad neznámymi územiami,
prežije ich v sekundách.
Zadrží dych.
Voľný pád
poláme zápästia.

Vrchol

Previedla ho
horúcimi hradbami
všetkými svojimi plošinami
ukázala záhrady, stoky.
Na najvyššom bode
programu
nechala stáť.
Bez odpovedí,
bez rebríka.

Návnada

Zavlnená do plytčiny,
na krok od háčika,
splýva s prúdmi,
počíta farby mesiaca.
Objíme svoje kamene.
Rybára vráti na breh.

Živá voda

Pod žltým pršiplášťom
skrýva Murphyho
zákony.

Cestuje s arzenálom
protipovodňových opatrení.

A nezaprší.

Sucho zbavuje gumenej izolácie.

Vyschnutá pôda zarodila.

ANNA PRNOVÁ

XXL

Zašifrujem túžby
v prostých holých vetách.
Medzi pomlčkami
začína byť dusno.
Na spoločne kódy
snaž sa rozpamätať,
nebaví ma stále
byť tou (nepo)slušnou.

Po tichu v koncoch
vyšumelo ráno.
V útržkoch noci
tak zúfalo novej.
Citový extrém
sa topí v prvoplánoch,
uviazli túžby
v sfére pocitovej.
Len ticho šepká
vo vráskach pre dve slzy.
V prieniku duši
sa vašeň trpká stráca.
Zosta(r)la náplasť
hlúpej nepohody
a v Tvojej koži
vidím protihráča.

Srdce sklára

Zakliate do skla
srdce majstra sklára,
v šepote písťal
a v teplom dychu pecí.
Kým tichý večer
prieduchy pozatvára,
a v oknách bleskne
posledná hute žiara,
dlaňami vyčaruje
tisícky skvelých vecí...

Únava

Potichu sa prikradne a chvíľku čaká.
Neprizná hneď svoje schopnosti.
No priznať sa musí je proste taká,
schuti sa najskôr zavŕta do kostí.

Ak sa to podarí je veľmi spokojná.
Pretože pomaly nad telom vyhráva.
Prichádza nenápadne únava opojná.
Postupuje ďalej! Nikdy sa nevzdáva.

Obsadí kĺby, svaly a potom myseľ.
Priviera oči, čo zdá sa byť zrada...
Ja ešte vládzem! Stále som myslel.
No telo bezvládne ku zemi padá.

Prvok života

Invazívna samota, prvok v tabuľke života nevitáný
a ty ani netušíš, z ktorej sa na teba ženie strany.

Prichádza sama, na myseľ ti tíško založí putá...
Zavrie okno, zavrie dvere, usmieva sa a je ironicky krutá.

Začne tikať nahlas, prevracia dni a týždne v kalendári,
invazívne pokračuje a všetko sa jej darí.

MIČÍ. MIČÍ, mlčí... Rozprávať, či žiť sa s ňou nedá.
Ona je šťastná, spokojná, hoc skutočnosť vôkol je smutná a šedá.

Kráľ

Nechce byť na príťaž nikomu...
Tá myšlienka ho už roky desí.
Jazda dá prednosť dáme, nie kráľovi
Len prosím dáma, kde si?

Čo keď ťažidlo človečenstva
padne na dno skôr, ako sa telu podarí.
Keď už spadne duch, nech je to náhle,
kým nemajú pešiáci zo síz blato na tvári...

Aj koniec by mal byť rýchly, nech netrápi sa telo.
Veď dáma často nalievala a kráľ rýchlo pil.
Pripravený v čase, keď sa aj myslí chcelo.
Presne tak, ako kráľ dýchal, miloval a žil.

Mlčanie s tebou

Mlč! Veď s tebou sa prekrásne mlčí.
Mlčanie pier má farbu, vôňu a harmonicky hrá.
Počúvaj melódiu! Problémy vyhasnú a srdce blčí...
Mlč prosím! Tak krásne ako sa len dá.

Recituj poéziu mlčaním. Tú, ktorá sa nám hodí.
Od Válka, od Smreka či Horova.
Recituj očami! Vieš hlas krásnej chvíľke škodí...
Veď najkrajšia poézia je tichá, nemá a bez slova.

DARINA MILČOVÁ

Jeseň

(Tvorba pre deti)

Leto zíva. Pavúk spriada zamatovú sieť,
aby mohlo, až príde čas, v tichu odletieť.

Vietor si už v posilňovni svaly napína,
stromom v pestrých šatách hlási: „Jeseň začína!“
Vyzlieka ich ako bábä. Celkom donaha.
Kamarát dážď pri práci mu vždy rád pomáha.

Unavené slnce, v skutku, nestačí sa čudovať,
keď mu nazrie pod perinu usmievavý drak.
A nie jeden ani dvaja, ale celá družina.
Vtedy sa, ver, neoplatí bežať do kina.

Farebný film ponúka nám sama obloha.
Dobré je byť kamoš s vetrom,
aby sme sa udržali pevne na nohách.

Lesní trpaslíci si nasadia klobúky.
(Takí trošku popletení zablúdia aj na lúky.)
Hnedé, biele, oranžové..., oči hladiace.
Nielen oči, ba tiež bruška – ľudské, slimačie.

Jeseň býva plná čara, no i riadne švihnutá.
Keď však na ňu mať príroda zahľadí sa prísnyom okom,

hneď si čupne do kúta.

Škoda, že len na chvíľočku. Z oblohy sa valí dážď.
Obmýva ma ako rieka... a ja nemám pršiplášť!

Keby som bol slimákom

Keby som bol slimákom,
sfúkol by som silákov:

frajera, čo krotí činky,
mravca s kúskom mandarínky,
škriatka v hlave mojej mamky,
keď jej šepká pred obuvou:
„Hľa, topánky!“

Chrbát uja kamzíka,
čo sa Tatier dotýka.
Predsavzatia môjho tata,
že to svojej váhe zráta.

Kufor plný dobrých skutkov.
(Taký má aj kamoš Rudko.)
Obra menom Nechcesami,
keď ma hojdá v teplej dlani.

Slimák! Ten je šampión!
Veď unesie vlastný dom!

Keby som bol kľúčom na dne mora

Keby som bol kľúčom na dne mora,
zvedavosti by som neodolal.
Ochutnával jeho vône, slanú príchuť.
Do kľúčových dierok vkĺzal bez ostychu.

Pozoroval život dravých piraní.
Predstavil si sestrin vreskot,
ak by u nás doma jedna
plávala by vo vani.

Poodkrýval veká truhlíc súperiach s časom.
Spoznajúc ich obsah (príbeh), híkal by som, žasol.
Pohojdal sa v pavučine zo zelených vláken.
(Vraj si mamy prikladajú také isté na pleť.)

Vyznal lásku krásnej morskej panne,
dýchal taje dosiaľ nedýchané.
Lode (dávno spiace) prítomnosťou pohladil,
opájal sa nekonečnom korálovej záhrady.

Zamkol ústa murénam i žralokom.
S našom Žofkou – korytnačkou
spoločne by tancovali
v obrovitom akváriu pred blokom.

Keby som bol kľúčom na dne mora,
do lastúry báseň z hlbín srdca schovám.
Vytesanú do stien na znak vďaky
Pánu Bohu za svet mnohoraký.

TERÉZIA ŠMAJDOVÁ

Serce moje

(Báseň v rodnom rusínskom nárečí)

Jak jem byla mala nikda jem neznala,
že na kotri strani ja serdenko mala.
Dovho ja neznala de ja joho mala,
serce sja ozvalo jak jem sja odala.

Serce sja ozvalo, sja roztancovalo,
raz išlo pomaly a raz mi chtikalo.
Oj bože mij bože jak sja dobry žylo,
pokaľ ja neznala de ja serce mala.

Ďakuju Ti serce moje, dobry sja trimalo,
Cilyj život chore bylo a hmeraty mi nedalo,
Iši sja mi toj staroby i dožity dalo.

Lenže teper moje serce jakosi štrajkuje,
už naisno sja mi ono hmeraty rychtuje.
Raz mi vdarit i nevdarit, raz mi preskakuje,
ono mi už pomaly život ukončuje.

Nehmeraj mi serce moje, ja nechcu hmeraty,
ja by chcela na tim šviti iši zašpivaty.
Bo ja keď dakoly v serci smutok mala,
ta ja ho zo serca zo špivom vyhnala.

My i v starobinci soby pošpivame,
kuščik zabudeme de bolesti mame.
Ta zašpivajme soby našy špivaľnici,
Naj naš holos čujut cily Giraltivci.

Mladosť moja

(Báseň v rodnom rusínskom nárečí)

Mladosť moja mladosť, dejes ša podila,
Či jes dakde pišla, či v ohňu zhorila?
Nikde ja nepišla, v ohňu nezhorila,
Len mi prišli ročky, ta jem postarila.

Diti naši mily na nas nezabývajte,
v tym novym domovy vy nas navštevujte.
A my od vas vera zato nič nechceme,
ale jak pridete, bars ša zradujeme.

Keď pobudete jednu hodinočku s nami,
tak my ša tišyme, že iši nezme samy.

Ťažky časy byli, jak sme Vás chovali,
roboty nebylo, hrošy sme nemali.
Len z toho sme žily, što sme zasadili,
a Vás v kolisky po poľu nosili.

Dobry ša nám dobry v starobincu žije,
lenže v starobincu čudžij s čudžim žije.
A naši serdenka na svojich dumajut,
Što to naši diti doma porabjajut.

Starobinci dobry iši bude lipše,
de dobry ta dobry, no doma najlipše.

Vezmi si, prosím, čo ti chcem dať

Milá moja,

tak mi doktori pred chvíľou potvrdili to najhoršie z toho, čo som čakala. Je to zhubné a sú to metastázy. Maximálna doba dožitia 5 rokov. Vraj za priaznivých okolností život môže byť celkom kvalitný. Čo k tomu dodať? Do budúcnosti som mala sebecké plány, veď konečne nikto nie je na mne závislý, deti sú veľké a rodičia už nie sú. Takže z praktického pohľadu je situácia celkom dobrá, nemusím riešiť siroty a nemohúcich rodičov odkázaných samých na seba. Plánovala som si budúcnosť, samé pekné veci. Vlastne som aj trošku o svojich plánoch pochybovala, pretože som asi podľahla propagande, že každý má právo si užiť, nič zo seba nikomu nedávať, len sa starať o svoje wellbeing: cestovanie, kultúra, akadémia tretieho veku... V každom prípade človek (teda pokiaľ mu hlava funguje) vždy plánuje a raz tá budúcnosť nepríde. Na tom sme všetci rovnako.

Viem, že mi povieš, že ešte môže prísť zázrak. Áno, určite môže nastať niečo, čo je z hľadiska teórie pravdepodobnosti málo pravdepodobné. Ale z podstaty vyplýva, že sa to príliš často nestáva. Nechcem fňukať, pripravovala som sa, že to môže dopadnúť aj takto, ale kým je nádej na lepšie konce, tak je to iné, ako keď už vieš, čo bude napísané na tvojom úmrtnom liste. Musím si na to zvyknúť, dúfam, že potom ešte vymyslím niečo pekné.

Eva

Milá moja,

čo Ti napísať? Nechcem písať frázy, nechcem plakať, ani zľahčovať. Najlepšie by bolo mlčať a chytiť ťa za ruku, aby si vedela, že som pri Tebe, aj keď práve neviem, čo urobiť.

Mária

Milá moja,

prečo sa vlastne oslovujeme tak neosobne? Nepáči sa mi to, ale nejaká viera v nutnosť zachovať zvyk, ktorá má blízko k povere, ma núti oslovenie nemeňiť. Hm, o nič nejde, mám z Tvojho mailu radosť, aj keď začína „Milá moja“, ale neničíme si ľpením na zvykoch niekedy život?

Ako teraz žijem? Od jednej dávky chemoterapie k druhej. Vraj to znášam dobre (čo tí chudáci, čo to znášajú zle?), a hlavne výsledky ukazujú, že tá mrcha vo mne chemoterapiu znáša podstatne horšie ako ja. Stĺpce čísel, ktoré mi pani doktorka pravidelne nadšene ukazuje, sa vraj už poslušne dostávajú do predpísaných limitov. A hlavne sa niečo deje, niekam ten príbeh smeruje. Mám k tomu úplne nový zážitok: musím byť celé hodiny sama so sebou. Taký prepych som si zatiaľ nemohla dopriať. Posedávam, polehávam, viac nevládzem. Je to akoby sa mi svet (vieš ako som po ňom rada cestovala) orezal, zmenšil sa do malého kvádríka, z ktorého sa už nikde nedostanem. Ale o to lepšie sa v ňom dajú zaostriť detaily, nastaviť farby. Nie je to až také zlé, je to iné. Niekde v strede toho kvádríka je srdce (alebo mozog, nemám v tom jasno), proste podstata jednotlivca. Miesto, kde schovávaš to najdrahšie, čo máš. Teraz, keď už viem svoju priemernú a maximálnu dobu dožitia, veľmi by som potrebovala toto centrum niekomu darovať a tak sa stať nesmrteľnou. Aspoň na dobu života tých obdarovaných. Problém začína, keď zistíš, že to nemáš komu darovať.

Eva

Milá moja,

musím na Teba často myslieť. Sú to také chaotické útržky našich spoločných zážitkov, možno pre teba nepodstatné.

Pamätám sa napríklad, ako sme boli spolu na konferencii, ani presne neviem kde, asi v Salamanke. Brala si ma so sebou ako doprovodnú osobu, dodnes neviem či na truc, keď manžel nechcel. Ja som si chodila po meste, pozorovala ľudí, tešila sa z múzea. Ty si sedela v tej potemnej miestnosti s vydýchaným vzduchom, sledovala nezáživné tabuľky a grafy (aspoň pre mňa). Prišla som sa pozrieť na Tvoju prednášku. Nerozumela som jej, ale cítila som, že je naozaj dobrá, že si ťa tí ľudia vážia, že si im povedala niečo, čo ich zaujímalo. Niečo hlboko z Teba. Stálo ťa to premýšľanie, prácu, sústredenie, musela si byť do toho celá potopená. Vlastne som ťa v tom okamžiku nepoznala. Žiarila si niečím neznámym, akoby si to ani nebola Ty.

Mária

Milá moja,

to bolo tou radosťou z vedy. Na takej konferencii sa toho toľko dozvieš. Aj keď na vede je najúžasnejšie to, keď zistíš, ako málo toho vieš. Keď na konci zložitého výskumu prídeš na to, že je to príliš zložitá, aby si to mohla pochopiť. Vytiahneš z toho pár jednoduchých závislostí, ktoré sa dajú prakticky použiť,

trebárs s veľkou pravdepodobnosťou vyliečia tvoju chorobu. Ale niekde je tá podstata, o ktorej vieš tak málo.

Eva

Milá moja,

pamätáš, keď sme spolu sedeli na víne po Tvojej inauguračnej prednáške. Mala úspech. Hlasovanie 43 pre, 0 proti, 0 sa zdržalo. A ty si bola smutná a zamyslená. V prvom momente som si myslela, že si unavená. Niečo v tom duchu som sa Ti spýtala. Ty si sa tvárila, že si otázku prepočula a začala si parodovať jedného z kolegov vážne trpiaceho syndrómom „JajaJa“. Musela som sa smiať, otázku som sa ale neodvážila zopakovať.

Mária

Milá moja,

vtedy som premýšľala o tom, že by som chcela mať také skóre ako u univerzitnej vedeckej rady aj ako manželka a matka od svojich najbližších. To by bola perspektívna kariéra na moju dnešnú situáciu.

Eva

Milá moja,

rada som s tebou cestovala. Pamätáš, keď sme blúdili úzkymi uličkami Avignonu a nemohli nájsť stanicu. Ak nám utečie vlak, nestihneme ani lietadlo. Cítala som, ako sa mi nervozitou potia ruky, až mi z nich vykĺzala taška. Ty si bola v klúde, dokonca si sa zastavila pod soškou Madony vo výklenku domu. Úplne ma to v našej situácii vytočilo. „Pozri, aká je krásna. Musí byť krásne chodiť okolo nej každé ráno.“ Vlak nám samozrejme utiekol, ale ako zázrakom za pár minút prišiel zmeškaný rýchlik a všetko sme krásne stihli. Akoby to zariadil ten klúd v tebe.

Alebo vtedy v tej malej reštaurácii na streche jedného domu. Fúkal teplý, suchý vzduch z púšte, zapadalo slnko a ty si bola úplne ponorená do zdanlivo nepochopiteľného orientálneho mesta. Okusovala som posledné kuracie kosti a Ty si ešte ani neodkryla poklop zo svojho taniera. Po očku som od svojho taniera pozorovala ruch na ulici a bola som rada, že som od neho oddeľená. „Vidíš tie ženy. Niečo v nich je a neviem nájsť na to slovo,“ odhalila si, o čom premýšľaš. „To bude asi v tom, že z nich nič nevidíme,“ podelila som sa o svoje povrchné pozorovanie a odložila do taniera poslednú kosť. „Majú také iné oči, aj chodia nejako ináč ako my.“ Pochopila som, že tu budeme sedieť, kým tie slová nenájdeš.

Alebo tvoj bláznivý nápad ísť k moru v novembri. Dážď, vietor, na izbe zima. Ty si vydržala hodiny stáť a pozeráť sa na rozbúrené, šedé more od hlavy po päty zabalená v pršiplášti. „Prečo tu nie sú žiadni turisti?“, spýtala si sa. Na túto otázku bolo niekoľko desiatok rozumných a jasných odpovedí. Ty si mala svoju: „Oni asi nechcú zistiť, akí sú bezmocní v porovnaní s tým morom.“

Niekedy si mi pripadala neznesiteľná, ani neviem, prečo som s tebou zase na nejakú cestu išla. Musela som. Bola si proste zážitková cestovka. Tešila Ťa pestrosť sveta, bola si za ňu vďačná, fascinovala ťa, ja by som to pomenovala, že si za ňu ďakovala Bohu, ale viem, že takéto slová počúvať nechceš. Bolo to tak fascinujúce, že som s Tebou zase išla.

Mária

Milá moja,

ľudia, čo robia celý život vedu, bývajú neznesiteľní. Iní by asi tej zdanlivo nezmyselnej námahy neboli schopní. Ďakujem, že si to so mnou na tých cestách vydržala.

Eva

Milá moja,

raz si ma vytiahla na akési preteky tvojich detí. Pre mňa to bola nekonečná nuda. Deti to stále kazili, celé to vyzeralo ako veľký chaos. Ty si bola do deja zase úplne ponorená, moje znechutenie si vôbec nevnímala. Chcela som aspoň na obed, ale ty si povzbudzovala svoje aj cudzie deti, mala si v hlave všetky medzičasy, rekordy, Medzi dvoma fandaniami si mi povedala: „Som rada, že som vďaka deťom tento svet poznala, Ukľudňuje ma to. Je to jednoduché, jasné. Skočíš najďalej, hodíš najďalej, vyhral si. Maximálne sa môžeš hádať, či ti to dobre zmerali. Rozumieš tomu, aj keď si na pretekoch prvý krát.“ Vidíš, ja som si myslela, že deťom sa musí len dávať, ale ty si brala. Udržovala si rovnováhu.

Mária

Milá moja,

prečo to vlastne všetko môžem napísať len Tebe. Sú iní blízki, ale sú tak ďalekí. Ja asi v Boha budem musieť uveriť, aby som Jemu dala to zo svojho vnútra to, čo nikto iný nechce. Pritom to pokladám za to najcennejšie, čo som tu na svete našla. Asi aj vďaka Nemu. To, že to nikto odo mňa nechce, je absolútna samota, opustenie, to, čo vy voláte očistec. Ale ak máš pravdu Ty a Boh je, tak som to absolútne opustenie potrebovala zažiť, lebo Jemu

robím to isté, čo mne robia moji blízki. Odmietam to najcennejšie, čo mi On chcem dať.

Eva

Márii sa tam nechcelo chodiť. Nie, to Eve nemôže povedať. Ona je tu teraz doma. Jej posledný domov. Svet vo svete. S nechuťou vchádza do izby, plní kresťanskú povinnosť navštevovať chorých. Na vankúši vidí cudziu tvár v cudzom svete.

„Povedz im niečo o mne, keby sa pýtali. Vieš, keď už budem inde. Ale neboj, oni sa pýtať nebudú. Nikdy sa nepýtali. Každý sme mali svoje vlastné steny so svojimi vlastnými obrázkami. A ja som prichádzala každé poobede domov do tej strašnej samoty, kde sa odkopávala pod skriňu moja malá, nedostatočná, kostrbatá láska. Ako dar od starej tety, čo sa nevie trafiť do Tvojho vkusu. Potrebovali niekoho, kto má všetko vyriešené jednoduchými rovnicami: $a + b = 4$, $b = 2$, $a = ?$.

Ja som tak jednoduchá nebola. Zložitá sústava rovníc, ktorej jedna chýbala, takže sa nedali vyriešiť. Našli si niekoho zrozumiteľnejšieho.“

Ležala na vankúši. Hlava s nevzhľadnými chumáčmi vlasov, tvár bez obočia a mihalníc jej už nepatrila.

„Môj život bol ako rieka, keď sa na jar naraz oteplí a sneh sa začne rýchlo roztápať. Prúd ma unášal, bol napínavý, dobrodružný, každý deň iný. Akurát teraz na konci som niekde tam v strede toho môjho kvádrika čakala vodopád, miesto, kde život padá dole, do hĺbky, aby splynul s morom. Je to zároveň krásne a trochu strašidelné a nepočuješ tam vlastné banálne slová. Veľa ľudí stojí okolo a s úžasom pozoruje, fotí, rozpráva o tom svojim blízkym. Vidím tu na konci vodopád. Vyschnutý vodopád. Voda odteká novými korytami, kľudnými, bez zradných prúdov. Sú to moje deti, tá divoká plavba so mnou ich desila. Rozutekali sa. Sú niekde ďaleko. Keby sa pýtali, povedz im, že to aj tak stálo zato, Tie roky, keď sme plávali spolu.“

Obraz

Okno bolo plné sĺz jesenného dažďa. Kvapky padali na sklené tabule, stekali po nich a vytvárali zahmlené obrazy. Bubnovali po okenici a ten zvuk sa mu vnáral hlboko do srdca. Dážď bol dnes jeho nepriateľ, neprial jeho šťastiu, jeho láske, ktorá sa začala tak nečakane.

Cez rozliate okno vysokého činžiaku pohľadom sklízol na mokré strechy starých domov a cez ne do korún stromov v parku. Keby ho otvoril a vyklonil sa, uvidel by rušnú ulicu veľkomesta. Premávali po nej autá zásobujúce obchody, ale aj osobné vozidlá so šomravými vodičmi, netrpezlivo vytrubujúcimi na chodcov i na seba navzájom. Nedoviedel by však do neďalekého parku, do ktorého sa vchádzalo cez veľkú železnú bránu s obrazcom dravého vtáka, akoby ochrancom vstupu do oázy ticha a pokoja.

Oplotený mestský park, jediné útočisko vo veľkomestskej trme-vrme, navštevoval skoro denne. Na jar pozoroval a maľoval puky na vetvách, uchvacovalo ho, ako bujneli a rozvíjali sa do zeleného lístia. V horúcich letných dňoch nachádzal pod rozvetvenými korunami bukov, javorov a líp osviežujúci vánok a v jeseni, keď sa zelené lístie prezliekalo do žltohnedých tónov pociťoval nevýslovnú bázeň a nostalgiu. Pri závane vetra šuchotalo a padalo na zem. Kolobeh ročných období prinášal nové zážitky a prekvapenia. Naplno ich vychutnával a tešil sa z novoty farieb, vône aj švitorenia vtáčat. Premeny i v malých nuansách opantávali jeho zmysly. Príroda ich dokázala vykúzliť v čase i nečase. Každé ráno zastal uprostred parku a pozdravil stáročný dub s doširoka rozvetvenou korunou. Sedával pod ňou na lavičke a maľoval. Do obrazov dával svoje pocity, túžby i nesplnené nádeje. Všetko, čo v ňom tlelo a iskrilo, vyšľahlo ako plameň vo chvíli, keď uvidel to dievča. Sústredene miešal farby, aby vyzneli čo najviac jesenné tóny. Zodvihol obočie a zadíval sa na lipu oproti. Vtedy ju zbadal. Mala na sebe červený kabátik, zlatisté vlasy jej padali na ramená a uprene pozerala naňho. Keď sa im stretli pohľady, náhle sa zodvihla a zamierila rovno k nemu. „Musíte rozumieť prírode, keď viete maľovať takéto pekné obrazy,“ riekla ľubozvučným hlasom.

„Som rád, že sa vám páči, ale nie je to žiadne umelecké dielo,“ zašepkal priškrteným hlasom a trasúcou rukou sa snažil naniesť na výkres hnedo-hrdzavú farbu, ale štetec ho neposlúchal.

„Ste skromný, ale veľkí umelci bývajú skromní. Iste viete, že niektorým sa dostalo uznania až po smrti. Možno aj vás ocenia neskôr, ale priala by som vám, aby to bolo ešte za vášho života,“ polichotila mu. Usmial sa a smelšie sa pozrel do krásnych modrých očí. Medzitým slnko zapadlo a ochladilo sa.

„Mali by sme ísť,“ ozvala sa po chvíli.

Pri týchto slovách pocítil nepokoj. Podperu mal opretú o lavičku z druhej strany a domnieval sa, že dievča si ju nevšimlo. V predstavách už videl na jej krásnej tvári údiv, podobný tým, s ktorými sa toľkokrát stretol. Vtom sa opýtala: „Nemám vám podať barlu?“ V otázke nebol ani náznak súcitu, ten ho vždy privádzal do pomykova. Povedala to prirodzene, akoby o nej vedela už dávno. „A viete, že aj ja som donedávna chodila o barlách? Utrpela som pri autohavárii úraz a prekonala som niekoľko operácií. Hrozilo, žeuž nebudem chodiť. Odvtedy sa na svet pozerám ináč, pre mňa majú hodnoty iný rebríček. Viem, že ozajstná krása nie je na povrchu, ale je ukrytá v hĺbke srdca. Prepáčte, že tak hovorím, ale naučila som sa, že človek by mal byť otvorený a úprimný, lebo tak mu je ľahšie. Nemyslíte?“

Mlčal. To, čo povedala, bolo príliš smelé. Žil utiahnutým životom a svoj bôľ nedával najavo. „U mňa to bolo ináč, obrnu som dostal v detstve. Žijem s ňou, tak mi je súdené a ináč to ani nebude,“ odvetil po chvíľke a v duchu sa začudoval, ako ľahko to z neho vyšlo.

„Viem, ale všetko závisí od našich pocitov a tie vaše musia byť úžasné. Ste umelec, viete maľovať a všetko, čo nás obklopuje, vidíte a vnímate ináč ako my ostatní, ktorí takýto dar nemáme. Chcela by som vedieť maľovať, ale chýba mi to, čomu sa hovorí tak stroho, talent. Mohla by som prísť zajtra a prizerať sa?“

Jej slová zneli ako švitenie vtáčatka, ktoré sa teší z jarného vánku.

„Budem rád!“ vytresklo z neho.

„Prinesiem vám knihu o chlapcovi s podobným osudom. Jeho neochvejná vôľa mi pomohla prekonávať prekážky a nútila ma nevzdávať sa. Do cvičenia som vložila veľa námahy, až som začala chodiť,“ hlas sa jej dojemne zachvel. „Teda zajtra o desiatej budem tu a budem na vás čakať,“ rázne dodala. Zrazu ho pobozkala na líce, podala mu ruku a stratila sa medzi stromami. Stál tam roztrasený a krútila sa mu hlava. Dotyk jej malej dlane ho páčil ako lúče slnka v horúcich letných dňoch. Pritisol si svoju ruku na ústa a vdychoval vôňu, ktorá na nej zostala. Park bol v tom okamihu neskutočne nádherný.

Teraz stál pri okne, po ktorom bubnoval dážď. Vonku bola hotová spúšť. Z oblohy sa lialo a fúkal silný vietor. V takomto počasí nebolo hodné ani psa pustiť von, nieto človeka. Do desiatej zostávala ešte polhodina. Bol najvyšší

čas obuť sa, obliecť si plášť a zísť výťahom dole na ulicu. Odtiaľ do parku by prišiel za desať minút. Ale aký by to malo význam. Dievčina určite nepríde a on nedajbože sa pošmykne na mokrom povrchu, úplne premokne, premrzne a ochorie. Nie, to nemá význam, mrmlal si popod nos. Chodil nervózne po izbe a bol zúfalý. Tak veľmi sa tešil, ale počasie všetko pokazilo. Nepríde, určite nepríde, opakoval si sám pre seba. Vzápätí sa neisto zahľadel na okno. Lejak neprestával, naopak zosilnel. Dážď bol dnes jeho nepriateľ, bol proti jeho šťastiu, proti jeho láske. Zmocňovala sa ho lútosť a vzápätí hnev. Pohľad mu skĺzol na topánky, pravá s vyplazeným jazykom sa mu posmievala vytrčajúc sa spod okraja postele. Kopol do nej, až odletela kdesi do tmy. Zohol sa, aby ju vytiahol, ale bola ďaleko, rukou na ňu nedočiahol. Potreboval dlhú tyč alebo palicu, ale nič po ruke nemal. Motal sa nervózne od dverí k oknu, od stola k skrini. „Som ja len blázon,“ povedal si, keď mu zrak padol na podperu. Po chvíli topánku vytiahol spod postele. Pozrel na okno a s úžasom zistil, že dážď ustáva. Do desiatej zostávalo päť minút. Aj keby sa rýchle obul a obliekol, do parku by načas neprišiel. To znamená, že prehral. Celkom prehral. Ale aby kalich horkosti vypil do dna, uprene pozoroval sekundovú ručičku, ktorá sa na hodinách posúvala s pravidelnou rýchlosťou. Keď sa päťkrát otočila, hodiny odbili desiatu hodinu.

A vtedy z neho nervozita prameniaca z nerozhodnosti celkom opadla. Po okenných tabuliach ešte stále stekali dažďové kvapky, ale už voči ním necítil nenávisť. Teraz to spoznal. Dážď nebol jeho nepriateľ, ale ochranca, on ho ušetril veľkého sklamaní. On vedel, že dievčina nepríde, kdeže by prišla. Preto sa obloha rozpršala, aby ho uchránila od bolesti. Vtom sa ozvalo na dvere klopanie a vzápätí zvonček. Domáca nikdy neklopala, len zvonila. Po hodnej chvíli sa pozrel cez priezor na dverách, ale nikoho tam nevidel. Zvláštna predtucha hlodala ako červotoč. Pocit, ktorý sa ho odbitím desiatej hodiny zmocnil, bol preč. Čo ak dievčina predsa prišla do parku a dala si aj tú námahu, aby ho hľadala. Chodila po ulici a pýtala sa: „Nepoznáte maliara s barlou a so stojanom?“ A možno jej niekto povedal, že býva v takom škaredom ošarpanom dome celkom hore. Chcel odohnať túto myšlienku, ale nešlo to.

A potom sa vynorila spomienka z detstva. Keď mal dvanásť rokov, chodil na hodiny maľovania k dobrému umelcovi. Odporúčanie jeho mamy dala učiteľka zo školy. Spočiatku tam chodil rád, ale po desiatom raze ochorel. Mama mu vtedy povedala, je to ďaleko, máš choré nohy, nemal by si tam chodiť, uškodí ti to. Dal si povedať a nikdy neľutoval, že tak urobil. Ale teraz sa ho zmocnila výčitka. Za tých desať cvičení sa predsa naučil veľmi veľa, vlastne všetko, čo vedel a ešte koľko ho mohol ten vynikajúci maliar naučiť. To, že

prestal k nemu chodiť, bola zbabelosť. A teraz sa znovu zachoval zbabelo. Pozrel sa na okno, bolo čisté, už nepršalo, ale oči mu zaliali slzy.

Hasičské auto uháňalo veľkou rýchlosťou hlavnou ulicou, autá uhýbali, ľudia otáčali hlavy. Húkačka nenechala nikoho na pochybách, že niekde horí, alebo sa niečo stalo. Z hlavnej zabočilo na Moyzesovu a odtiaľ na Stromovú. „Je to pri centrálnom parku,“ povedal hasič s fúzikmi vodičovi. Obaja boli napätí, vedeli, že tu ide o sekundy. Hlásenie prišlo od pani Ružinskej, zatelefonovala, že jej nájomník neotvára a nevidela ho už niekoľko dní. Do terénu vyrazili okamžite a oznámili to aj rýchlejšej lekárskej službe a polícii. Skoro vždy bolo potrebné otvoriť dvere a v tom boli najlepšie.

Pred ošarpaným činžiakom zastali uprostred cesty, lebo parkovisko bolo obsadené. Nečakali na výťah, ale po schodoch vybehli hore na piate poschodie. Boli mladí, vytrénovaní a vedeli, že tam budú skôr ako rozhegáný lift, ktorý sa navyše môže aj zaseknúť. Pred dverami ich čakala utrápená staršia žena. „Ja som vás volala,“ povedala. „Zvoním, klopem, búcham na dvere, no pán Berko neotvára a nevidela som ho najmenej dva dni.“

„A nemohol niekde odísť?“ zapochyboval blondávy hasič.

„A kdeby išiel, nikde nechodil, len do parku.“ Mladí muži ani nečakali na odpoveď a dvere hasiakom poľahky otvorili. Už pri vchode začítli pach, ktorý hneď spoznali. Na stoličke s operadlami sedel muž v neprirodzenej polohe. Pred ním na stojane bol obraz a paleta s farbami. Štetec ešte vždy držal v pravej ruke. Čiernovlasý hasič sa mu dotkol krku, chcel nahmatať tep, ale už bol studený. Poznal, že nebožtík je mŕtvy viac ako dvanásť hodín. „Chudák pán Berko. Bol to dobrý človek, ale posledné týždne bol v parku celé hodiny, pričom bolo už chladno. Chodil tam dokonca aj v daždi, akoby na niekoho čakal,“ vzlykala domáca.

„A čo robil v tom parku?“ opýtal sa blondiak.

„Akože čo robil? Maľoval, bol maliar, umelec,“ odpovedala.

„Ale kto mi teraz zaplatí nájomné. Dlhoval za dva mesiace a tento je už tretí. Povedal, aby som počkala, že popredá obrazy a zaplatí.“ Vzlykajúc si utierala oči do rukáva. „A kde nájdem ďalšieho nájomníka. Teraz po mŕtvom...“

Druhý mládenec sa do rozhovoru nezapájal, celkom ho zaujal obraz na stojane. Daždívý deň v parku, pomyslel si. Plno nádherných jesenných farieb, úžasná kompozícia a atmosféra. Vo vrecku ho poštekli výplata, ktorú dnes dostal v práci. „Koľko vám dlhoval nebožtík?“ opýtal sa len tak mimochodom. „Tri nájomné, to je 900 korún.“

„Fiha, dosť drahé,“ poznamenal. „Pani Ružinská, môžem vám dať za tento obraz 500 korún.“

Blondiak sa pozrel na čiernovlasého a zvolal: „Števo, neblázni! Obraz nemá takú cenu.“

„Podľa mňa má omnoho väčšiu cenu,“ zašepkal Števo, ale tak, aby ho domáca nepočula. Tá už dávala obraz zo stojana dole a išla po papier, do ktorého ho zabalila.

O chvíľu bolo v izbe rušno, prišli policajti i záchranári. Tí už boli zbytoční. Števova sestra, kunsthistorička, mala umenie v malíčku. Pre výstrelky svojho brata nemala pochopenie.

„Ty si sa zbláznil,“ kričala do telefónu. „Celú svoju výplatu si dal za obraz od neznámeho maliara. Z čoho budeš mesiac žiť? Čakáš, že ti zase pomôžem ako minule? Na čo sa hráš? Nieкто utráca peniaze na automatoch a ty kupuješ obrazy. Ale uvedom si, že kupuješ gýče. Umeniu vôbec nerozumieš!“ Po tejto záplave slov tresla slúchadlom. Jej bratovi bolo do plaču. „Je neznesiteľná, nemám ju rád,“ povzdychol si, tak ako vždy, keď mu sestra vynadala. Teraz to bolo ešte horšie, lebo bol úplne bez peňazí. A navyše ochorel, mal nádchu a bolelo ho hrdlo.

V chladničke boli zvyšky jedla a v špajze nejaké konzervy. „Neumriem od hladu,“ pomyslel si. Uvaril si čaj a ako ho pochlipkával, pozeral na obraz, ktorý zavesil na stenu oproti. V izbe mal veľa malieb. Sestra mala pravdu, že bol nimi posadnutý, ale že to boli gýče, tak to určite nie. Je namyslená, lebo vyštudovala vysokú a on má len strednú. „Hlupaňa,“ poznamenal. Čím dlhšie pozeral na obraz, tým viac bol so sebou spokojný. Dobre urobil, že ho kúpil. Nie je to hocikaké dielo. A navyše pomohol aj tej starkej. Obraz ho priťahoval svojím tajomnom. Jeho autor pri ňom zomrel vo chvíli, keď dokončoval posledné ťahy štetcom. Intuitívne cítil, že obraz niečo v sebe skrýva.

Na druhý deň sa cítil horšie, horelo mu celé telo. Uvaril si bylinkový čaj a na gauči ležal prikrytý paplónom až po bradu. Vonku sa ochladilo, spustil sa lejak. Popoludní sa však vyčasil a zasvietilo slniečko. Jeho lúče prenikli do izby, osvetlili ju. Števovi sa zdalo, že horúčka opäť stúpa. Pri pomyslení na maliara ešte viacej zosmutnel.

„Nechcem zomrieť,“ zašomral. Znovu sa zapozeral na obraz a od úžasu vykrikol. „To nie je možné!“ Na obraze zbadal ženskú postavičku v červenom kabátiku so žltými vlasmi. Stala ukrytá medzi stromami a v ruke čosi držala. „Doteraz som ju nevidel, kde sa vzala? Možno to urobili tie lúče,“ mrmlal si. Zrazu ktosi zazvonil. Trvalo hodnú chvíľu, kým prišiel ku dverám. Pred nimi stála jeho sestra. „Ty ale vyzeráš!? Priniesla som ti lieky a niečo pod zub,“ oznámila. „Ďakujem, poď ďalej,“ pozval ju dovnútra. Sestra váhala, nechcela sa od neho nakaziť. „Máš asi chrípku, musíš to vyležať,“ dodala. Vtom si spomenula na

obraz a premohla ju zvedavosť. V duchu si zaumienila, že ho nebude kritizovať, keď je taký chorý. Obraz uvidela od dverí a spozornela. „Nie je zlý. Škoda, že ten maliar zomrel taký mladý, mohol ešte veľa pekných vecí namaľovať.“ Po sestrinom odchode sa Števovi uľavilo. A vtedy mu blysla hlavou myšlienka, že obrazu dá názov „A predsa prišla.“

Dni ubiehali ako voda. Števo sa nemohol sťažovať na nudu ani na stereotyp. Jeho práca prinášala vzrušenie. Jedného dňa mu zazvonil telefón a ženský hlas sa ho opýtal, či nevlastní obraz od maliara Berku. „V kultúrnom centre pripravujeme výstavu zo zapožičaných obrazov pri príležitosti piateho výročia jeho úmrtia. Dostali sme tip, že vy takýto obraz pravdepodobne máte,“ riekla žena v telefóne.

„Kto vám to povedal?“ opýtal sa.

„Bola to kunsthistorička Hanisková, ona mi dala aj vaše telefónne číslo.“

„Hovoríte Ha-ni-sko-vá,“ Števo slabikoval jej meno. „A čo ešte prezradila?“

„Že máte bohatú zbierku obrazov od amatérskych výtvarníkov.“

„Fiha, to som netušil,“ nestačil sa čudovať. Mal sto chutí povedať tomu hlasu do telefónu, že tá kunsthistorička je jeho sestra a nie je od nej pekné, že sa k nemu nepriznáva. Nakoniec utrúsil, že jeden obraz má a pozval neznámu, aby sa prišla naň pozrieť. Netrvalo dlho a žena stála pred dverami jeho bytu. Bola mladá a pekná.

„Prepáčte, že som vás oslovila, ale veľmi mi na výstave záleží. Podarilo sa mi pozháňať zatiaľ štrnásť obrazov. Nemusíte mať obavy, všetko bude zmluvne zabezpečené,“ uistovala ho hneď pri vchode.

V obývačke jej Števo ukázal Berkov výtvar. Bol stále na tom istom mieste, kde ho pred piatimi rokmi zavesil. Okrem neho v izbe pribudli aj maľby od iných autorov, ale v ich kupovaní bol už opatrný.

Návštevníčka s veľkým záujmom hľadela na umelecké dielo. Števo jej prezradil tajomstvo, ktoré v sebe skrýva. „Dobre sa naň pozrite teraz z tohto uhla,“ objal ju okolo pliec a viedol do kúta izby. Lampu otočil tak, aby na obraz dopadalo viacej svetla.

„To nie je možné,“ zvolala, keď uvidela medzi stromami ženskú postavičku. „Vtedy som nosila červený kabátik a vlasy som mala po pleciah. A čo to drží v ruke? Vari nie knihu!?“ zvolala. Náhle si sadla do kresla a rozplakala sa.

Števo na ňu účasne hľadel, nečakal po piatich rokoch takéto pokračovanie. Mladá žena sa upokojila: „S pánom Berkom som sa zoznámila v parku a od prvej chvíle sme si rozumeli. Na druhý deň sme sa mali stretnúť a mala som mu priniesť knihu, ale pršalo. Popoludní som musela odcestovať do vzdialeného mesta za chorou tetou a vrátila som sa až o šesť týždňov. Potom som

ho už nestretla, a neskôr som sa dozvedela, že zomrel. Bolo mi ho veľmi ľúto a rozhodla som sa uskutočniť na jeho pamiatku výstavu.“

Števa na tom príbehu čosi zaujalo. „Podľa súdnej správy zomrel na zápal pľúc. Je pravdepodobné, že na vás čakal a v daždi prechladol,“ uvažoval.

„Nie, on vtedy do parku neprišiel, zrejme kvôli tomu lejaku. Viem to, lebo som tam bola, aj som ho hľadala.“

„Tak ako vedel, že ste tam boli?“

„Zrejme to vytušil. A možno si to len predstavoval.“

Števo ju opäť objal a povedal: „Obraz nepatrí mne, ale vám. Až skončí výstava, tak vám ho darujem.“

A tak sa aj stalo.

Myslela som

Teraz to už viem. Nebol to bol dobrý nápad... Ponúkla som sa, že prídem skôr a zatiaľ vyvetrám, zakúrim, jednoducho pripravím všetko čo treba. Teraz sedím sama v hojdacom kresle hlboko v horách. Chata mi pripadá nehostinná a studená. Nepríčetne pozerám pred seba. Nezmôžem sa na nič...

Predtým.

Na chatu som sa už dlho tešila. Občas sem s kamarátkou Luciou zájdem. Tešila som sa tým väčšmi, pretože sme tu dlhšie neboli a v práci mám hrozný zhon. Už som nás videla sedieť pred krbom s tými najväčšími pohármi na víno aké nájdeme. Keď som po hodinke šoférovania konečne zaparkovala na obvyklom mieste pred chatou, úľavou som si vydýchla. Niežeby som bola zlý šofér, no nerada idem sama takú náročnú trasu a to ešte riadne vyčerpaná po pracovnom týždni. Vystúpila som z auta a zhlboka vdýchla voňavý, čerstvý, horský vzduch. Bola zima ako sa patrí avšak zatiaľ našťastie nenasnežilo. To by som sa sem nedostala všakže? No cítila som, že bolo hlboko pod nulou. Po chvíli som rezkým krokom vykročila k dverám. Vyšla som pár schodov na drevenú terasu a ešte raz sa obzrela. Vo chvíľkovej eufórii, vo mne skrsol nápad, že tu zostanem už navždy. Potom som si predstavila ako chystám drevo a prešlo ma to. Vošla som dnu. Bol tu celkom poriadok veď sem chodíme len my dve, vždy som sa čudovala, prečo sem nechodia aj Luciini rodičia, dokonca aj na údržbu majú niekoho, tuším nejakého rodinného známeho. Vzduch v chate bol trochu cítiť zatuchlinou. Vkročila som a poobzerala sa. Vždy ma to tu ukludňovalo. Obývačke dominoval veľký krb. Pred krbom ležal kožušinový koberec. Sedačka má zrejme najlepšie roky za sebou, pôvodná žltá sa zmenila na flakatú žltú. No mojou srdcovkou je modré hojdacie kreslo. Stojí rovno pri okne z ktorého sú nádherné výhľady. Z obývačky vedú dvojkrídlové dvere do kuchyne, ktorá je vyhotovená vo vidieckom štýle. Na poschodí sú štyri izby, jednoducho zariadené avšak kvalitne. Všetok nábytok je z masívu. Trošku ma striaslo a tak som sa rozhodla, že ako prvé založím v krbe oheň. Pri pohľade na krb ma skoro trafil šľak. Čo to Lucia vravela? Ak by tam drevo náhodou nebolo, vzadu za domom v kôlničke je nachystané.

Nemala som chuť ísť tam, no keď som tu nechcela zmrznúť, iné mi neostávalo. Prešla som kuchyňou ku dverám, ktoré viedli dozadu na dvor. Pár desiatok metrov za chatou bola kôlnička. Vykročila som k nej. Odrazu niečo strašne tresklo. Od ľaku som naskočila a otočila sa za zvukom. Zabuchli sa zadné dvere z kuchyne. To by nebol problém, pretože sa dajú otvoriť aj zvonku, pokiaľ nie sú samozrejme zamknuté. Čo mi pripadalo čudné bolo, prečo sa zabuchli; vonku síce mrzlo, ale vládlo úplné bezvetrie. Trošku vyľakaná som sa rozbehla po drevo. Až tam som zistila, že som si kôš na drevo nechala v chatke. Nabrala som teda do náruče koľko sa dalo a rozbehla som sa späť. Až keď som bola v bezpečí chaty, vydýchla som úľavou. Niesla som drevo ku krbu, keď v tom ma niečo veľmi studené chytilo za rameno, tentoraz som zvrieskla a vyskočila. Drevo sa rozletelo po parketách. Otočila som sa, predou mnou stál muž. Neznámy muž. V tom momente som myslela, že umriem od šoku. Zvrieskla som. „Kto...?“, koktala som „Ak okamžite neodídete zavolám políciu!“, jačala som na neho.

Zdvihol obe ruky akoby na obranu a cúvol trochu odo mňa. „Prepáč nechcel som ťa vystrašiť ja som...“

„Prosím chodte preč okamžite“ pomaly som vyberala mobil z vrecka džínsov.

„Som Luciin brat, Dominik“ povedal a zahľadel sa niekam za mňa.“

„To určite, s Luciou sa poznám pár rokov a viete čo? Žiadneho brata mi nespomínala!“ povedala som už trochu kľudnejšie. Obzerala som sa okolo seba čo by mi mohlo slúžiť ako prípadná zbraň.

„Nerozišli sme sa práve najlepšie, v podstate som odišiel bez rozlúčky a je to už pár rokov čo sme sa nevideli“. Bol kľudný, až príliš. Išlo z neho niečo čudné. Smútok. Neistota. Popravde pôsobil dosť zúfalo.

„Ja teraz zavolám Lucii a overím si to, vy ostaňte zatiaľ tam kde ste.“ Vytiahla som mobil, keď zrazu Dominik podišiel ku mne a niečo mi podal. Bola to fotka, bola na nej rodina vyfotená tu pred chatou. Otec, mama a dve deti: Lucia a Dominik, síce v trochu mladšej verzii, ale určite to boli oni.

„Prosím nevolaj jej Rebeka, chcem ju prekvapiť“ povedal tým najsmutnejším hlasom aký som počula. Striaslo ma. „Odkiaľ vieš moje meno, veď som sa ti nepredstavila?“ , začala som mu tykať aj ja.“

Prosím môžeme sa posadiť?“ požiadal ma. Akosi sa mi zdalo, že mi od neho nehrozí žiadne nebezpečenstvo no aj tak som si povedala, že by som radšej postála, keby som musela zrazu rýchlo utiecť. Napriek tomu som si sadla na kraj sedačky. „Čo sa teda stalo? Medzi tebou a Luciou?“ Zrazu ma striaslo a pocítila som chlad ako ešte nikdy. Objala som si ramená aby som sa ako tak zahriala.

„Radšej by som najskôr zakúril, teda ak dovoľíš“. Automaticky podišiel ku krbu. Počínal si dobre, bolo mi jasné, že to nerobil prvýkrát. Po chvíli už v krbe blkotal teplý ohník. Ponúkla som sa, že donesiem niečo na pitie. V kuchyni som skúšala volať Lucii tá však nedvíhala. Celá ona, keď ju človek skutočne potrebuje, niet jej. Vrátila som sa s vínom. Ponalievala som a hneď som si riadne odpila. Pocítila som ako sa začínam trošičku uvoľňovať. Pozrela som nenápadne na Dominika, no ten akosi neprítomne hľadel do ohňa.

„Lucia je moja mladšia sestra, vždy som sa ju snažil chrániť“, prehovoril zrazu do ticha Dominik.

Prišlo mi divné, že Lucia potrebovala, aj keď len od brata nejakú ochranu. Ja som ju poznala ako divokú, samostatnú trochu svojskú ženu. Nikdy som na nej nebadala nerozhodnosť či rozpaky tobôž strach.

„Mal som ju veľmi rád, bola ako živé striebro, stále niekde liezla, behala a... vôbec nevedela spievať“.

V tom som mu musela dať za pravdu. Nezabudnem ako sa opitá v jednom bare, kde sme sa zvykli občas zastaviť, strápnila keď chcela zaujať karaoke spevom. Vybrala si známy hit od jednej americkej speváčky. Viac hulákala ako spievala, proste Lucia. Videla som ako sa mu pri spomienkach na sestru jemne zvlnili kútiky úst.

„A aká je teraz?, spýtal sa ma.

Odpila som si riadny hlt z pohára a položila ho na stôl, no nepustila som ho akoby som sa bála, že oň prídem. “No... teda, Lucia je presne taká istá, do všetkého sa vrhá po hlave... presne vie čo chce. Presný opak mňa. Dopĺňame sa... teda aspoň ja to tak vidím. Keď príde môžeš sa jej na to spýtať sám“, dopovedala som a nervózne pozrela na hodiny nad krbom. To je zvláštne, hodiny ukazujú stále tri popoludní; veď toľko bolo keď sem vtrhol Dominik. Pre istotu som pozrela aj na mobil. Hodiny na ňom ukazovali niečo vyše pol štvrtej. Začalo mi škvŕkať v žalúdku, veď som nejedla od chvíle keď som odišla z práce, čo je už istý čas. Vstala som a s pocitom narastajúcej nervozity som sa premožila na mierny úsmev a veselý tón, ktorý bol taký umelý ako moderátorky hlavných správ. “Čo by si povedal na malé občerstvenie? Môžem pripraviť pár chlebíkov.“ Samej mi to vyznelo trápne, musel vedieť, že sa chcem zdekovať z jeho blízkosti. Dominik mlčky prikývol.

Divný chlap. Len čo som zavrela dvere do kuchyne, vrhla som sa na mobil. Opäť som vytočila Luciu. Päť, desať zvonení nič, už som chcela od zúfalstva hodiť telefón o stenu, keď tu zrazu: „Nazdar Beka, čo horí? Mám tu asi tri zmeškané hovory od teba“.

Taká som bola rada, že ju počujem až som zabudla rozprávať. „Takže ty máš

bračeka?“ , pustila som sa do nej. „Aké milé od teba a že je to fakt fešák. To si mi akože kedy chcela povedať? Skoro som dostala infarkt, keď sa tu zjavil. Naozaj milé prekvapko.“ Nadýchla som sa, aby som mohla pokračovať, keď som si uvedomila, že na druhej strane zostalo neprirodzene ticho.

„Lucia si tam? Halóóó...“

Bolo počuť len hlboký ston.

„Rebeka, ukludni sa a povedz mi čo sa stalo.“

„Veď ti vravím čo sa stalo, napochoduje sem tvoj braček takže ma skoro ranila mŕtvica a...“

„Rebeka stop, skonči, ok? Nieкто si z teba vystrelil. Pozri, môj brat to byť nemôže, jasné?“

Onemela som a znovu pocítila smrteľný strach. Nasucho som prehtla, jazyk sa mi lepil na podnebie. Otočila som sa k dverám z kuchyne a civela na kľučku. V strachu som čakala, kedy sa stočí smerom dole, ten magor sem napochoduje, spoza chrbta vytiahne porcovací nôž a...

„Beka, počuješ ma?“ Luciin hlas ma vrátil do reality.

„Á...no počujem“ vyšiel zo mňa skôr chripot než slová.

„Ako vyzerá ten môj údajný brat?“

Prešla som si rukou po vlasoch, ktoré som mala už riadne mokré, tak som sa potila. Keď sa mi ako-tak podarilo popísať Dominika, či kto to vlastne je, ozval sa neskutočný treskot. Telefón mi vypadol z rúk. Od strachu som sa poň skoro nezohla, úplne som zdrevenela.

„Haló, padol mi mobil, čo si hovorila?“

„Beka ja ... neviem ako by som ti, prsto nemôže to byť môj brat, on je... on totiž, on je mŕtvy Beka... božemôj.“

Tentokrát som pustila z ruky mobil dobrovoľne, viac–menej som ho šmarila o zem akoby bol na vine on. Hypnotizovala som pohľadom kľučku na dverách. Stála som tam bezmála desať minút a nebola som schopná pohybu. Moje srdce sa dralo von z hrude. Po krôčiku som pristupovala bližšie ku dverám. Položila som opatrne ruku na kľučku, akoby ma mohla popáliť. Prudko som ju stlačila a chcela vybehnúť cez dvere von, preč od tohto šialenstva. Obývačka bola prázdna, nikde nikoho. Bola už skoro tma. Obzerala som sa dookola akoby malo na mňa každú chvíľu vyskočiť niečo z kúta. Pomalým krokom som prešla ku kozubu bol chladný akoby sa nepoužíval už celú večnosť. Všimla som si na stole noviny. Boli tu už predtým? Neviem. Nie som si istá. Zrejme nimi chcel Dominik podkúriť v krbe. Dvihla som zo stola noviny, boli spreď piatich rokov. Z titulnej strany na mňa pozerala povedomá tvár. Dominikova tvár. Pod fotografiou bol článok: Vyšetrovatelia uzavreli tragickú

smrt' mladého muža ako nehodu. Telo muža našla jeho sestra. Potvrdila polícii, že v ten deň sa s bratom veľmi pohádala, načo mal on vybehnúť z chaty v horách, ktorá je vlastníctvom ich rodičov. Vonku v tom čase zúrila búrka a fúkal silný vietor. Keď sa dlho nevracal, vybrala sa ho mladá žena hľadať. Telo muža našla ležať pod strmým zrázom. Spadol do vyše tridsaťmetrovej rokliny. Mužovi v tej chvíli už nebolo pomoci. Všimla som si dátum. Zamrazilo ma. Dnes je to presne päť rokov od Dominikovej smrti. Noviny som odhodila bokom akoby boli žeravé. Vzala som deku, sadla si do hojdacieho kresla a... vravela som, že to nebol dobrý nápad.

Ďaleko je do neba

Súrodenci Galkovci, Stano a Simona ,prevádzkujú v lone krásnej tatranskej prírody malý penzión. Penzión im nepatrí. Sú len zamestnanci. Detstvo prežili v detskom domove. Sú vďační majiteľke, že tu môžu bývať a pracovať. Snažia sa, ako najlepšie vedia. Stano má na starosti kúrenie, opravy, zásobovanie a Simona varenie, upratovanie. V tomto čase niet veľa hostí. Sezóna pomaly končí. Zajtra čakajú vzácnu návštevu. Príde syn majiteľky Daniel s dcérou Vendulkou a jeho kamaráti. Pre chlapcov uvarí Simona guláš a pre Vendulku pripraví palacinky. Návštevníci unavení dlhou cestou ocenia výborné jedlo.

Kým Daniel s kamarátmi plánujú zajtrajší výlet, o 5-ročnú Vendulku sa postará Simona. Uloží ju do postele a prečíta jej rozprávku na dobrú noc. Potom si ide posediť s ostatnými.

Hviezdou spoločnosti je Daniel, ktorý rozpráva svoje zážitky z rôznych kútov sveta. Ako pilot navštívil veľa krajín. Aj Simona so záujmom počúva. Ona toho moc neprecestovala. Dovolí si spýtať sa Daniela: „Kde je Vendulkina mama?“ „Je chorá“, zaznie lakonická odpoveď.

„Prepáčte,“ povie Simona.

Ráno sa pýta Daniel Vendulky: „Ako si sa vyspala?“

„Snívalo sa mi o mame“, povie Vendulka.

Daniel ju objíma, v očiach sa mu zalesknú slzy.

„Dnes pôjdeme pozrieť kamzíky“, sľúbi Vendulke.

„Hurá!“ poteší sa dcéra.

Všetci okrem Simony idú na výlet. Niektorí musia aj navariť hladným turistom. Na ďalší deň si chlapi naplánovali náročnú túru. Preto Daniel požiada Simonu: „Mohla by Vendulka zostať s vami?“

„Samozrejme“, povie Simona.

Keď ostatní odídu, vyberú sa Simona s Vendulkou na blízky salaš. Dievčatku sa veľmi páči hladkať ovečky s jemnou a hebkou vlnou. Tiež jej zachutí ovčí syr, ktorý ešte nikdy nejedla. Cestou naspäť sa Vendulka rozbehne. Padne do blata a začne plakať.

Simona sa pýta: „Bolí ťa nožička?“

„Nie, ale bojím sa, aby ste ma nezabila, že som si zašpinila nohavice.“

„To sa vyperie." tíši ju Simona.

„Mamina často kričí", prezradí dievčatko.

Po návrate sa Vendulka chváli ocinovi, čo zažili so Simonou. Večer Vendulka spí, chlapi debatujú. Daniel príde za Simonou: „Môžem vám niečo vysvetliť?"

„Prosím," povie Simona.

„Pravda je taká, že som sa s manželkou musel rozvieť. Dostala schizofréniu a úplne sa zmenila. Mávala záchvaty, bola agresívna na mňa aj dcéru. Báľ som sa nechať ju s ňou, aby jej neublížila. Z úspešnej právničky sa stala psychiatrická pacientka."

„To je mi ľúto ", povie Simona.

„Vendulka je moje slniečko, moje všetko. Som vám vďačný, ako sa o ňu staráte." ďakuje Daniel.

„To je samozrejmé", povie Simona, „viem, čo je to vyrastať bez mamy."

Behom pobytu sa viackrát stane, že Vendulka a Simona trávajú spolu čas. Je im spolu dobre. Vendulka vždy referuje ocinovi, čo so Simonou zažili. V ušiach mu rezonuje najmä nasledujúca veta: „Simona nekričí ako mama." Na záver pobytu Daniel navrhne Simone: "Rád by som sa vám revanšoval. Máte nejaký cestovateľský sen?"

„Tých by bolo... odpovie Simona, "ja som na rozdiel od vás skoro nikde nebola."

„O mesiac ideme s Vendulkou do Karibiku. Išla by ste s nami?" zaskočí Daniel Simonu svojou ponukou.

„Ja som nikdy neletela lietadlom." prizná sa Simona a pokračuje: „Viete, o čom som ako dieťa rozmýšľala? Ako ďaleko je do neba?"

„Najlepšie je, keď má človek nebo na zemi." vyhlási Daniel.

Kúpené šťastie

„Prečo ja? Prečo sa to stalo práve mne? Nikomu som neublížil...“ Takéto a podobné otázky si kládli ľudia, keď im život ukázal svoju odvrátenú stranu. Volal sa Martin Hodál a pracoval v automobilke ako montážny robotník. Jeho šikovné ruky neunikli pozornosti zamestnávateľa, čo sa prejavilo na jeho osobnom účte. V priebehu roka zvládol všetky montážne práce a stal sa tak jediným univerzálnym pracovníkom pre všetky posty montážnej linky. Keď prišiel s niekoľkými nápadmi, ako urýchliť chod montážnej linky, jeho služobný postup sa stal realitou. S Katkou sa zoznámil na diskotéke. Zaujala ho svojou krehkou krásou a veľkými modrými očami. Tancovala ľahko ako pierko. Po polroku randenia ju požiadal o ruku. „To ti ale trvalo,“ s úsmevom odvetila Katka a vrhla sa mu do náručia. Dva roky po svadbe sa im narodilo zdravé dievčatko, ktorému dali meno Anička. Vážila necelé tri kilá, mala modré oči po oboch rodičoch a krásne gaštanové vlasy po mame. Asi dva centimetre pod pravým okom mala nepatrné materské znamienko. Usmievala sa na každého, kto sa jej prihovril. Anička bola zahrnutá láskou, akej sú schopní milujúci rodičia. Zakaždým keď Martin odchádzal do práce, pobozkal svoju ženu, pohladil malú Aničku, ktorá ho obdarovala milým úsmevom. Všetko sa pokazilo pár dní pred Vianocami, keď mala Anička necelých dvadsaťdva mesiacov. Katka chcela svojej dcérke ukázať slávnostné rozsvietenie veľkého vianočného stromčeka uprostred námestia. Keď sa zimný súmrak zniesol na mesto, intenzita verejného osvetlenia sa znížila na polovicu a vianočné ozdoby na stromčeku sa rozžiarili pestrofarebnými svetielkami. Bola to pastva pre oči, ale aj raj pre zlodejov. „Pomoc! Chyťte ho! Ukradol mi kabelku!“ Ozval sa prenikavý hlas staršej panej, ktorá sa následne rozplakala. Neďaleko stojaci policajti začali mladého zlodēja prenasledovať. Zatiaľ čo si mladý zlodej bezohľadne kliesnil cestu medzi davom a občas aj pár ľudí zhodil na zem, policajti boli k ľuďom ohľaduplní a zlodej mu začal unikať. Keď Katka pochopila, o čo tu ide, pevnejšie stisla Aničkinu ruku. Zlodej sa rútil priamo na nich. Katka v snahe zabrániť zrážke sa uhybala doprava a ťahala Aničku so sebou. Bohužiaľ, zlodej si to namieril rovnakým smerom, a tak sa zrážke nepodarilo vyhnúť. Katka spadla horeznačky na zem, udrela si zátylok a stratila vedomie. Počas pádu strhla na zem aj

Aničku, ktorá sa rozplakala. Ľudia stojaci v jej blízkosti boli šokovaní tým, čo videli, a na pár sekúnd ustrnuli v nemom úžase. Vzápätí k ním pribehol prenasledujúci policajt a v okamihu sa zorientoval. Jedna ochotná pani zobrala Aničku do náručia a začala ju tíšiť. Keď policajt videl, že o dievčatko je postarané, začal sa venovať žene v bezvedomí. Bol čerstvým absolventom kurzu prvej pomoci a vedel, čo robiť. Zistil, že žena má pulz. Okrem toho si všimol, že má rozbitú hlavu na zátylku, z ktorého vytekala krv. Okamžite siahol po mobile a zavolať rýchlu pomoc.

„A kde je dievčatko?“ spýtal sa okolostojacich, ktorí sa prizerali, ako poskytoval prvú pomoc.

Odpovede ho zaskočili. Prizerajúci vedeli iba to, že nejaká pani si ho zobrala do náručia, aby ho utišila. Kedy a kam odišla, si nikto nespomínal. V hlave mu začali víriť myšlienky: „Únos? Plánovaný alebo náhodný? Alebo... alebo čo?“ V tej chvíli ho obľial studený pot a okamžite volal nadriadeným, aby prijali nevyhnutné opatrenia pre prípad únosu.

Hoci v prípadoch detských únosov nasadila polícia do pátrania tých najlepších, dieťa sa nenašlo. Od tohto dňa sa Martinov život premenil na zlý sen. Z fyzických rán sa Katka síce rýchlo vystrábila, s jej psychikou to bolo, bohužiaľ, veľmi zlé. Katka sa nedokázala zmieriť so stratou Aničky. Obviňovala sa, že zlyhala ako matka aj ako manželka. Často podliehala záchvatom plaču a nekontrolovanému búchaniu pästami o stenu alebo dvere. Spočiatku jej bola diagnostikovaná posttraumatická depresívna porucha. Keď sa Katka začala uzatvárať do seba a postupne obmedzovala sociálne kontakty, Martin sa preľakol, že môže ísť o začiatky schizofrénie. Presvedčil ju, aby súhlasila s krátkodobou ústavnou liečbou. Neskôr pochopil, že urobil chybu. Keď bola Katka doma, občas ju navštevovali susedky a kamarátky. Chodiť na návštevy do ústavu pre duševne chorých sa nikomu nechcelo. Napokon si ju odviezol domov. Hoci sa hovorí, že čas zacelí všetky rany, Katkin stav sa ani po šiestich rokoch nezmenil.

Jedno jesenné popoludnie cestou domov ho pristavilo malé asi osemročné dievčatko a ponúkalo mu na predaj stieracie lósy. Neďaleko od nich bol novinový stánok, kde predávali aj takéto produkty. Pochopil, že dievčatko si takto privyrába, lebo lósy v stánku nešli na odbyt. Pomyslel si, že jeho stratená Anička by bola v rovnakom veku. Zistil, že dievčatko má ešte sedem lósov, a tak sa rozhodol, že všetky kúpi. Nechal jej vysoký tringelt a lósy schoval do vrečka. Dievčatko za ním zakričalo: „Ďakujem a želám vám vysokú výhru!“ Keď prišiel domov, už od dverí zacítil vôňu pečeného kurčťa. Pochopil, že Katka má dnes jeden zo svojich lepších dní. Keď sa s ňou zvitá, zamieril do

obyvčky, aby vyprázdnil vrecká a prezliekol sa do domáceho oblečenia. Keď narazil na sedem lósov, usmial sa pri spomienke na dievčatko, ktoré bolo od radosti celé bez seba. Potom pohľadal mincu a označené pole začal stierať. Keď zotrel pole na treťom lóse, nechcel veriť vlastným očiam. Rovnaké obrázky znamenali, že vyhral jackpot. Neuveriteľné. Najskôr sa chcel rozbehnúť za Katkou, ale na poslednú chvíľu zabrzdil. Keby sa za tieto peniaze dalo kúpiť Katkino zdravie, neváhal by ani chvíľku. Čo s nimi? Začal horúčkovo premýšľať. Jeho myšlienky sa rozbehli všetkými smermi. Napokon sa pristavil pri šialenej možnosti. Hovorí sa, že šialené problémy sa dajú riešiť iba šialenými spôsobmi. Spomenul si na bývalého spolužiaka, premianta triedy, Pištu Markoviča, ktorý pracoval v laboratóriu ako vedúci oddelenia pre analýzu DNA. Povrávalo sa, že sebavedomý Pišta zle investoval, zadlžil sa a veritelia mu hrozili súdnou žalobou. Tým by sa ohrozil jeho kariérny postup na funkciu riaditeľa jedného z najlepších laboratórií v republike. Aby nedošlo k omylu, Martin obtelefonoval bývalých spolužiakov a známych, aby získal vierohodné informácie o Pištovi.

Keď mal všetky informácie pokope, zatelefonoval Pištovi. Po úvodných zdvorilostných frázach Martin spustil: „Viem o твоich problémoch, viem o tom, že tvoja kariéra je ohrozená, môžem ti pomôcť za určitú protislužbu. Buď bez obáv, peňazí mám dosť. V lotérii som vyhral jackpot.“ Týmito slovami vyrazil Pištovi dych. Napokon sa Pišta spýtal: „Myslíš to vážne?“

Keď Martin prikývol, dohodli sa na stretnutí doma u Pištu.

Martina potešilo, že Pišta bol sám doma. Pišta bol objemný, ale nie tlstý. Mal široké ramená a hrudník vzpierača. Napriek tomu sa pohyboval s pozoruhodnou ľahkosťou.

„Koňak alebo škótsku?“

„Koňak. Ale len na dno,“ odvetil Martin, lebo chcel mať čistú hlavu.

Keď sa usadili, Pišta sa spýtal: „Tak povedz, čo potrebuješ.“

„Najprv ti musím rozpovedať svoj príbeh...“

„Nemusíš,“ usmial sa Pišta. „Tvoj príbeh poznám možno lepšie ako ty. Boli toho plné noviny a veľa som sa dozvedel od kamarátov z polície. Jediné, čo neviem, je stav tvojej manželky. Zlepšuje sa to alebo zhoršuje?“

„Skôr to druhé,“ odvetil Martin.

„Tak povedz, čo potrebuješ,“ zopakoval Pišta.

„Chcem, aby si sfalšoval test DNA,“ vybafol Martin.

Pišta privrel oči a po pár sekundách prehovoril: „Vaša unesená Anička sa dnes nenašla. Dospel si k názoru, že sa už nenájde. Si ochotný prijať za svoju dcéru podobné dievča, len aby sa tvoja manželka uzdravila.“

Martin zaklipkal očami a prikývol. Pišta mu opäť dokázal, že nie nadarmo bol premiantom triedy, ktorý rád polemizoval s učiteľmi. Povrávalo sa, že vysokú školu ukončil o rok skôr, a to s červeným diplomom.

„Chceš, aby som našiel osemročné dievča, ktoré hľadá svojich skutočných rodičov. Chceš, aby som výslednú správu o analýze DNA upravil tak, aby všetci uverili, že je to vaša unesená Anička.“ Po krátkej odmlke pokračoval: „Iste vieš, že deti si nepamätajú udalosti, ktoré nastali počas prvých dvoch rokov života. Keď boli napríklad unesené ako dvojročné, na svojich pôvodných rodičov si už nespomínajú. Napriek tomu sa občas stáva, že dieťaťu sa náhodne vynoria z podvedomia fragmenty spomienok na udalosti, ktoré zažilo skôr, než malo dva roky. Ak tieto fragmenty nesúhlasia s tým, čo vedelo od terajších rodičov o svojom ranom detstve, dieťa začne pátrať. Taktiež sa môže stať, že si dieťa náhodne vypočuje rozhovor medzi otcom a mamou, z ktorého sa dozvie, že nie sú jeho biologickými rodičmi. Niekedy sa spomienky vynárajú aj vo sne. Napríklad na hračky, ktoré si dieťa obľúbilo a dalo im aj mená. A tak by som mohol pokračovať. Mám jednu otázku: vieš, čo sú to databázy nezvestných osôb?“

Martin prikývol. „Viem, že existuje národná databáza nezvestných osôb, viem, že pred pár rokmi založil Interpol databázu s názvom I-Família pre EÚ. Okrem popisu nezvestnej osoby sú tam aj údaje o ľuďoch, ktorí ju hľadajú. Ja a moja manželka sme v oboch databázach. Predpokladám, že v databázach sú aj údaje, ktoré sú prístupné len pre vás a pre políciu.“

„Povedzme...“ zašomral Pišta a pokračoval: „Takže hľadáme asi osemročné dievča, ktoré má modré oči, hnedé vlasy a pod pravým okom nepatrné materské znamienko plus iné faktory. Hoci sa znamienka počas rastu menia, niekedy sa zväčšia alebo zmenšia, málokedy však zmiznú úplne. Takže tu bude problém. Ak takéto dievča hľadá svojich skutočných rodičov, dokážem sfaľšovať analýzu DNA tak, aby z výslednej správy vyplynulo, že dievča je vašou Aničkou.“

„Ako sa robí analýza vzoriek?“ prerušil ho Martin.

„Je viacero druhov analýz,“ odvetil mu Pišta a pokračoval: „Uvediem to na príklade testu otcovstva. Vieš, čo to je DNA?“

„Áno. Ide o kyselinu deoxyribonukleovú, skrátene DNA.“ Odvetil Martin.

„Správne. Test otcovstva spočíva v analýze ľudského genetického materiálu, teda kyseliny DNA. Je to lineárna molekula, v ktorej vyšetrujeme úseky, nazývané systémy alebo markery typu STR. Ide o to, že tieto majú u rôznych jedincov rozličnú dĺžku. Dĺžka úseku sa označuje ako alela a vyjadruje sa arabským

číslo, napríklad 4, 9, 22 a podobne. Každý človek má dve alely daného systému, pričom dieťa zakaždým zdedí jednu z nich od matky a druhú od otca. V každom systéme dieťa musí mať jednu alelu rovnakú ako jeho biologický otec. Stíhaš ma sledovať?“

„Tak trochu. Pre mňa je tam veľa neznámych a nových slov a pojmov,“ priznal sa Martin.

„Dobre. Keď skončíme, pošlem ti link, aby si si mohol všetko v pokoji prečítať.“

Martin sa zamyslel a potom prehovoril: „Neviem, dokedy to moja Katka vydrží.“ Pozrel sa Pištovi priamo do očí. „Je reálna nádej, že sa ti podarí nájsť dievča vhodné pre náš zámer?“

Je možné, že sa tak stane napríklad do jedného roka?“

„Možné to je, ale sám uznáš, že zaručiť ti to nemôžem,“ odvetil Pišta.

Martin si sťažka vzdychol a potom prehovoril: „Navrhujem džentlmenskú dohodu. V priebehu týždňa ti dám toľko peňazí, koľko potrebuješ. Keď sa ti podarí uskutočniť náš zámer, nič mi nemusíš vracať. Ak nie, po roku mi vrátiš toľko, koľko budeš môcť. Dohodu spečatili podaním rúk.“

Pišta odprevadil svojho hosťa až na ulicu. Obdivoval Martina za jeho vernosť manželke, pretože patril k ľuďom, ktorí dokázali, že manželský sľub treba dodržať bez ohľadu na situáciu. Pre Martina bola rodina všetkým. V záujme udržania rodiny bol ochotný vydať sa aj na cestu porušenia zákona.

Keď prišiel domov, našiel Katku na balkóne, ako neprítomným pohľadom pozerá do neznáma.

„Kde si bol tak dlho?“

„Bol som rozhodíť siete. Hľadal som našu Aničku,“ odvetil Martin.

„Ty si to ešte nevzdal?“

„Nie. Veď ma poznáš. Nikdy sa nevzdávam. Keď budem niečo vedieť, buď bez obáv, ty budeš prvá, kto sa to dozvie.“

Keď prišiel november, ľudia si pomysleli, že počasie sa asi zbláznilo. Bolo slnečno a vonkajšia teplota dosahovala 26 stupňov. Ľudia posedávali na otvorených terasách a napchávali sa zmrzlinou. Martin bol zaskočený, keď mu Pišta zatelefonoval do práce.

„Máme šťastie,“ spustil bez okolkovania. „Stretneme sa o piatej v mestskom parku pri Štefánikovej buste.“

Martin súhlasil a vypol telefón. Vzápätí oľutoval, že sa nedožadoval bližšieho vysvetlenia. Mal pocit, že deň sa vlečie pomaly ako ešte nikdy. Keď sa stretli na dohodnutom mieste, pochytila ho vnútorná triaška. Na druhej strane Pišta

sa potmehúdsy usmieval a riekol: „Ako som povedal, máme šťastie... Poď, posadíme sa na nejakú odlahlú lavičku a všetko ti vysvetlím.“

Keď sa usadili, Pišta otvoril svoju aktovku, vybral z nej nejaké papiere a rozložil si ich na kolenách. Potom vytiahol hárok s nejakými fotkami a podal ho Martinovi. „Ako sa ti pozdáva?“

Martin si pozorne prezrel fotografie. Dievčatko mohlo mať tak okolo osem rokov, malo gaštanové vlasy, dôverčivý pohľad, modré oči a pod pravým okom malo malé znamienko.

„Tak čo, berieš?“ usmieval sa Pišta.

„Samozrejme, že beriem,“ po krátkej odmlke zašepkal Martin. „Je to milé dievčatko. Ako si k nemu prišiel?“

„Pokúsím sa ti to vyzobrať čo možno najstručnejšie. Je to príbeh, ktorý dokáže napísať iba sám život. Všetko sa to začalo, keď k nám z Juhoafrickej republiky pricestovali manželia Wilsonovci a požiadali o pracovný pobyt. Cudzineckej polícii sa na ich príbehu kadečo nepozdávalo, a tak im spočiatku šliapali na päty. Obaja boli zámožní, obaja slovom i písmom ovládali svetové jazyky a celý rad iných jazykov, hoci len pasívne. Pri podávaní žiadosti o trvalý pobyt sa dohodorili lámanou slovenčinou. Na otázku, prečo si vybrali práve našu krajinu, odpovedali, že v JAR čelili anonymným vyhrážkam smrťou, lebo patrili k radikálnemu krídlu ochrancov prírody. V takej malej krajine, ako je tá naša, ich vraj nikto nebude hľadať. Okrem iného povedali, že Slovensko je krásna zem, kde na malej ploche je veľa prírodných krás a historických pamiatok. Napokon ich cudzinecká polícia prestala sledovať. Obaja zvládli slovenčinu v priebehu dvoch mesiacov a hneď po tom, ako dostali povolenie, zamestnali sa ako učители na stredných školách. Pretože boli schopní vyučovať viacero jazykov, bol o ich služby veľký záujem.“ Pišta si odkašľal a pokračoval: „Po uplynutí zákonnej lehoty im bolo udelené naše štátne občianstvo. Krátko nato sa im narodilo dievčatko, ktorému dali meno Diana. Vzhľadom na vysoký vek pani Wilsonovej jej doktori neodporúčali pokúšať sa o ďalšie dieťa. Keď malo dievčatko necelé dva roky, presťahovali sa do susedného mesta. Potom udalosti nabrali nečakaný spád. Po šiestich rokoch, čo Wilsonovci zmenili bydlisko, sa Interpol obrátil na našu políciu, aby prešetrila činnosť Wilsonovcov. Interpol mal zopár indícií o tom, že Wilsonovci sú členmi skupiny, ktorá obchoduje s malými deťmi. Náš vyšetrovateľ sa ihneď pustil do pátrania. Najprv vypovedal susedov z paneláka, v ktorom kedysi bývali Wilsonovci. Bohužiaľ, po šiestich rokoch stopy vychladli. Jediné, čo zaujalo vyšetrovateľa, bola výpoveď jednej susedky, ktorá mu povedala, že pár týždňov pred Vianocami ochorela Wilsonových dcéra Diana na Covid-19 a vraj

to bolo veľmi vážne. Jej záverečné slová vyšetrovateľa šokovali. Susedka tvrdila, že keď sa po Vianociach vybrali Wilsonovci na prechádzku, bolo s nimi iné dievčatko, stručne povedané, nebola to Diana. Hoci farba očí a vlasov, ako i vek boli rovnaké, určite to nebola Diana. Hoci o svedkyni susedia tvrdili, že si často vymýšľa, vyšetrovateľ nechcel nič ponechať bez dôkazu. Wilsonovcov pozvali pod falošnou zámienkou na políciu. V predvolaní sa uvádzalo, že ich chce vypočuť ako svedkov vo veci spolunažívania s neprispôsobivými susedmi. V skutočnosti ich chcel požiadať o poskytnutie vzoriek pre testy DNA. Cestou na políciu Wilsonovci v aute havarovali a utrpeli zranenia nezlučiteľné so životom. Vyšetrovateľ si zachoval chladnú hlavu a postaral sa o odber vzoriek pre testy DNA. Potom sa postaral o ich dcérku, ktorá skončila v detskom domove. Psychológovia a sociálne pracovníčky mali čo robiť, aby dievčatko upokojili a zbavili ju neutíchajúceho plaču. Predpokladám, že po doručení výslednej správy ju presťahujú do decáku, ktorý je iba kúsok od vášho paneláka. Vyšetrovateľ pripúšťal možnosť, že Diana zomrela na covid-19 a rodičia sa neznámym spôsobom zbavili jej mŕtveho tela. Potom Wilsonovci začali hľadať náhradu za Dianu. Zrejme využili príležitosť a uniesli vašu Aničku.“

„To je neskutočné...“ zašepkal Martin.

„Veď som ti hovoril, že takýto príbeh vie napísať iba skutočný život,“ odvetil Pišta. Po krátkej odmlke pokračoval: „Do nášho laboratória sme dostali vzorky oboch rodičov a dievčatka. Vykonal som požadované testy a zistil som, že dievčatko je skutočnou dcérou oboch Wilsonovcov. Teória vyšetrovateľa bola mylná. No a stará susedka sa buď zmýlila, alebo si vymýšľala.“

„No a potom som urobil to, o čo si ma požiadal. Upravil som výsledky analýzy DNA tak, aby každému bolo jasné, že Wilsonovci uniesli vašu Aničku. Vzápätí som napísal aj výslednú správu a všetko som pripravil na odoslanie vyšetrovateľovi.“

„Čo myslíš, kedy si ju budeme môcť vziať k sebe domov?“ spýtal sa Martin.

„Predpokladám, že pozvánku na súdne pojednávanie dostanete tak asi o týždeň, možno o dva. No a po súdnom pojednaní bude vaša. Vieš, ako pomaly pracujú naše súdy. Ale v prípade osudov detí vie aj náš byrokratický aparát pohnúť zadkom pomerne rýchlo.“

Pišta sa vo svojej predpovedi zmýlil iba o pár dní.

Keď Martin prišiel vo štvrtok domov, privítala ho Katka s výčitkou: „Počuj, Martin, čo si vyvedol? Prišlo nám nejaké oznámenie z okresného súdu. Musela som podpísať prevzatie!“

Martinovi sa zježili vlasy na zátylku, ale inak sa tváril statočne. Keď sa prezliekol, posadil sa za stôl a pod Katkiným dohľadom otvoril obálku. Katka zaujala

bojový postoj, nohy mierne rozkročené, ruky vbok, akoby chcela Martina potrestať za nepríjemnosti od súdu. Martin si pomaly prečítal predvolanie a potom riekol: „Našli našu Aničku.“

„Čo si to povedal?“ zašepkala Katka a vytrhla mu papier z ruky. Opustila bojový postoj a sadla si vedľa Martina.

„To nie je možné, to nie je možné...“ šepkala si Katka.

„Ako vidíš, nič nie je nemožné,“ usmieval sa Martin.

„A kde je teraz? Chcem ju vidieť!“

„Vydrž. Hneď to zistím,“ riekol Martin a zatelefonoval Pištovi. Keď vyslovil svoju otázku, Pišta mu odpovedal: „Tak ako som predpokladal, dievčatko je už niekoľko dní v decáku, kúsok od vášho paneláka. Len pre informáciu: dnes sa týmto zariadeniam hovorí Centrum pre deti a rodiny. Termín Detský domov je už minulosťou. Ale nech ti ani len nenapadne...“

Martin ukončil hovor skôr, než Pišta dokončil vetu. Vedel, čo chcel povedať.

„Už viem, kde je. Je v decáku hneď za rohom.“

„Áno? Tak sa ihneď obleč a ideme!“ zavelila Katka.

„Ani nápad! Pozri sa do zrkadla! Na hlave máš strašie hniezdo, vyzeráš, akoby si mala o desať rokov viac, keď ťa takto uvidí naše dievčatko, čo si pomyslí o nás? Najprv si umy hlavu, potom choď ku kaderničke, potom navštív kozmetičku... A vôbec, kedy si sa naposledy kúpala?“

Katka sa zarazila. Napokon musela uznať, že na Martinových slovách bude niečo pravdy. Zahanbila sa a zamierila do kúpeľne. Potom sa objednala u kaderničky i kozmetičky. Bohužiaľ, jej objednávku mohli splniť až v piatok podvečer. Nič sa nedalo robiť, návštevu svojho dievčatka museli odložiť na sobotu.

V sobotu ráno sa postavili pred vchod detského domova a čakali, kedy pôjdu deti v sprievode svojich vychovávateľiek na pravidelnú vychádzku. Ako prvé išli deti predškolského veku, o pár minút vyšlo asi tucet detí prvého až tretieho ročníka. Niektoré dvojice sa držali za ruky, zopár dievčat a chlapcov sa spolu rozprávalo, hoci dospelí by si pomysleli, že sa hádajú. Deti sprevádzali dve vychovávateľky, jedna vpredu, druhá sprievod uzatvárala.

Katka sa postavila pred čelnú vychovávateľku a zvučným hlasom prehovorila: „Prepáčte, že vás ruším, ale chcela by som vedieť, či je medzi vami dievčatko s menom Diana alebo Anička.“ Potom odstúpila pár metrov dozadu.

Spomedzi detí váhavo vystúpilo dievčatko s prenikavými modrými očami a gaštanovými vlasmi. Ostatné deti ich obštúpili v polkruhu, v očakávaní, čo sa bude diať. Dievčatko sa pozrelo na Katku a váhavým hlasom sa spýtalo: „Teta, vy ste moja mamička?“

„Áno, dievčatko moje, to som ja! Šesť rokov sme ťa hľadali, pod' ku mne!“ povedala Katka a roztvorila náruč.

Dievčatko pootočilo hlavu k vychovávateľke s otáznikom v očiach. Vo svojom vnútri mala zmätok, odrazu nevedela kam patrí. Spomienka na svojich mŕtvych rodičov bola príliš čerstvá. V očiach sa jej objavili slzy. Bolo očividné, že nevie, ako sa zachovať. Keď vychovávateľka prikývla, a rukou jej naznačila čo má urobiť, dievčatko podišlo k svojej novej mame, až si obe vpadli do náručia.

„Opatrne Katka, veď ju rozpučíš. Nechaj niečo aj mne,“ usmieval sa Martin. Potom si ju zodvihol do náručia. Dievčatko s plačom na krajíčku prehovorilo: „Takže teta je moja mama a vy ste môj ocko. A nebude vám vadiť, keď vás budem občas volať teta a ujo?“

„Neboj sa, nebude. Hlavne, že sme sa už našli.“

Martin si všimol, že sa k nemu približuje jedna z vychovávateľiek. Vedel, čo chce, a tak ju predbehol slovami: „Viem, že si ju nemôžeme zobrať domov. Musíme počkať až do potvrdenia od súdu. Ale chcel by som vás poprosiť, aby ste nám dovolili ukázať jej izbu, ktorá jej bude patriť. A okrem toho, oproti nášmu paneláku je cukráreň, no a ja vás všetkých pozývam na zmrzlinu. Samozrejme, ja platím.“

„Dobre,“ odvetila vychovávateľka. „Poznám váš príbeh. Boli toho plné noviny. Zavolám ešte jednu našu kolegyňu, ktorá pôjde s vami do bytu. Budete mať k dispozícii iba päť minút. A obaja mi odovzdáte vaše občianske preukazy.“

Keď sa deti dozvedeli, že idú na zmrzlinu, ktorú im ujo zaplatí, vybuchli bezslovným krikom. Vychovávateľka vybrala svoj mobil, aby zavolała na výpomoc svoju kolegyňu. Keď sa tretia vychovávateľka objavila na vrátnici, dievčatko sa vymanilo z Katkinho objatia a so slzami v očiach sa rozbehlo k svojej obľúbenej vychovávateľke a objala ju. Tá jej poutierala zasľuzenú tvár, potom sa k nej naklonila a riekla: „Budeme sa držať za ruky, dobre?“

Dievčatko prikývlo a celý sprievod sa vydal smerom k cukrárni. Katka s Martinom nespúšťali zo svojho dievčatka oči. Hoci mu to sociálna pracovníčka zakázala, dievčatko nabralo odvalu, zodvihlo hlavu k Martinovi a so slzami v očiach povedalo: „Ujo, nechce sa mi veriť, že som bola unesená. Obaja moji rodičia sa ku mne správali veľmi pekne, nemám im čo vyčítať. Čo si o tom myslíš?“

Martin sa na chvíľu zarazil a potom riekol: „Som rád, že sa k tebe dobre správali. Ponechaj si v srdiečku peknú spomienku na oboch. V živote občas nastanú situácie, ktoré sa iba ťažko dajú vyriešiť.“

Keď deti zbadali cukráreň, radostne sa rozbehli, aby obsadili na terase všetky voľné miesta. Martin dal jednej z vychovávateľiek peniaze a prisľúbil jej, že o

chvíľu sú späť. Spolu s vychovávateľkou sa výťahom vyviezli na najvyššie poschodie. Keď vošli do svojho bytu, Katka poukazovala Aničke všetky miestnosti. Poslednou bola detská izba. „Toto bude tvoja izba,“ riekla Katka a potom pokračovala: „Budeme ti musieť kúpiť novú posteľ a vôbec všetko, čo budeš chcieť.“ Hoci mala slzy v očiach, Anička si izbu pozorne prehliadla. Steny boli pomaľované pastelovými farbami s postavičkami rozprávkových bytostí. Na stenách boli rozvešané poličky, na ktorých boli poukladané detské plyšáky.

„Pamätáš si, aké mali mená?“ spýtala sa Katka a rukou ukázala na plyšové hračky. „Túto hračku si mala najradšej,“ dodala a rukou ukázala na škorivicovú opičku. „Spomínaš si, aké si jej dala meno?“

„Zadrž, Katka,“ zarazil ju Martin. „Čo sú to za otázky? Ty sa snád' pamätáš na udalosti, ktoré sa stali, keď si ešte nemala ani dva roky?“

Katka mu nechtiac musela dať za pravdu a zmĺkla.

„Je čas,“ riekol Martin. „Päť minút už vypršalo.“

Keď sa výťahom zviezli dole a Anička odbehla k svojim kamarátom, vychovávateľka Katku s Martinom oslovila: „Budte k nej zhovievaví. Je to dobré a staťochné dievčatko. V krátkom čase sa dozvedela, že jej rodičia už nežijú, a aby toho nebolo málo, musela prehltnúť aj skutočnosť, že bola unesená. A nikomu sa nechválte, že sme boli u vás doma. Ak by to prasklo, čakalo by nás v lepšom prípade napomenutie, v horšom aj vyhadzov.“

Ukázalo sa, že pondelkové súdne pojednávanie nebolo iba formalitou. Súdu chýbalo osvedčenie o Katkinom zdravotnom stave. Až po dvoch ďalších súdnych pojednávaniach si konečne Hodálovci mohli vziať svoje dievčatko domov. Uplynulo päť rokov. Martin si svoju dcérku veľmi obľúbil. Snažil sa jej vštepiť vlastnosti, ako sú zmysel pre pravdovravnosť a spravodlivosť. Anička si jeho slová vysvetlila po svojom.

Keď v triede niekto šikanoval spolužiaka, postavila sa na správnu stranu a nepsratníkovi dohovárala. Keď to nepomohlo, vybavila to ručne-stručne. Samozrejme, že jej dohovárал, na druhej strane bol v duchu pyšný, keď si úspešne trúfla aj na chlapcov. Netušil, že Anička potajomky navštevovala kurz sebaobrany. Jej príbehy zamestnávali vedenie školy, ako i sociálnych pracovníkov. Hoci sa o to snažil, na svoju skutočnú dcéru nedokázal zabudnúť. Ako sa má? Je v decáku alebo ju niekto adoptoval? Navonok vyzeralo všetko v poriadku. Katka s Aničkou žiarili šťastím. Slová ujo a teta boli zabudnuté. Rodina bola zachránená. Iba vnútorný hlas nazývaný svedomím mu našepkával, že nekonal správne. Že šťastie sa nedá kúpiť. Keď sa Katka spýtala Aničky, čo chce za dobré vysvedčenie, dostala zaujímavú odpoveď: „Chcem premaľovať svoju izbu. Už som veľká a moja izba žiari detskými farbami.“

Katka súhlasila s podmienkami, že tak urobia až koncom prázdnin a že to prebehne tak, ako si to sama naplánuje.

Hneď na druhý deň Anička predložila rodičom svoj plán: „Poličky zo stien odložíme do pivnice, namiesto toho mi kúpite knižnicu, konferenčný stolík dočasne premiestnime do obývačky, aby nezavadzal, zachované detské knižky a plyšákov presunieme na skrinku na topánky v predsieni, nech si ich deti z decáku zoberú, ak budú mať záujem. Ostatný nábytok presunieme do strednej izby a pre istotu ho prikryjeme igelitom.“

Nastali krásne prázdninové dni. Hodálovci sa tešili na dovolenku pri mori.

Snívalo sa jej, že bola malým dievčatom a mamička ju ukladala spať do postielky. Tak ako obvykle spávala so svojimi plyšovými hračkami, aby im vraj nebolo v noci smutno. Vždy keď sa ráno zobudila, uvidela svoje hračky na stoličke vedľa postielky, ako sa na ňu usmievali. Mamička jej vysvetlila, že plyšové hračky sa zobudili skôr a už sa im nechcelo ležať v postielke. Tento sen sa jej v poslednom čase sníval opakovane v náhodných intervaloch. Dnešný sen bol trochu iný ako tie ostatné. Keď sa sen začal miešať s realitou, uvedomila si, že tentoraz to bol farebný sen, na rozdiel od tých predchádzajúcich čiernobielych. A čo bolo hlavné, spomenula si aj na mená niektorých plyšákov. Keď sa zobudila, už vedela, čo musí urobiť.

Prázdniny ubehli ako voda. Začal sa nový školský rok. Aničkina izba voňala čerstvou maľovkou. Hodálovci čakali na príchod detí z decáku, aby si prevzali detské knižky a plyšákov. Všetko bolo prichystané v predsieni. Keď Martin otvoril dvere, zostal zaskočený. Vedľa uniformovaného policajta stála sociálna pracovníčka, ktorú dobre poznal z predchádzajúcich stretnutí. Za nimi sa krčila dievčina, bola mu povedomá, zrejme išlo o Aničkinu spolužiačku. Predpokladal, že Anička si opäť vymohla spravodlivosť netradičným spôsobom a svojej protivníčke spôsobila prinajmenšom škaredé modriny. Skôr než sa niekto zmohol na slovo, dievčina si prerazila cestu pomedzi svoj sprievod a natiahnutou rukou ukazovala smerom do predsieni, kde boli na skrinke na topánky poukladané plyšové hračky. Potom zašepkala: „Tá škoricová opička je moja! Volá sa Do-Do.“

Keď si Martin všimol, že pod pravým okom má nevýraznú stopu po materiskom znamienku, bolo mu jasné, koho má pred sebou.

Dobré postavy smeti nevyhadzujú

Volala sa Karolína. Jej zvyšky Maja nabalila do batoha, pretože do plastového vreca sa nezmestili. Už sa tam tlačili časti tiel, odrezané trom iným hrdinom. Celé ich malé životy napchaté v jednom sáčku na odpadky. Maji nebudú chýbať. Nikomu nebudú chýbať.

Výťah hrkotal na deviate poschodie. Dievčatko sa na svoj náklad mračilo ako obloha pred búrkou.

Toľko zabitého času, mydla, minútého na drhnutie rúk. Všetko zbytočné. Prsty už budú navždy špinavé, a to aj keď sa zbaví vražednej zbrane.

„No poood!“ Zamrmkala a prestúpila pod ťarchou nákladu.

Výťahový dôchodca sa vydriapal až k nej. Kým sa doňho prebýjala so svojím nákladom, vzdychal a protestoval. Akoby chcel každému v baráku nažalovať, čoho sa dievča snaží zbaviť.

Začula otváranie dverí, zrýchliła. Mohla len dúfať, že to nebola macocha.

Mala šťastie.

Do kabínky sa k nej začala strkať babička z bytu na konci chodby. Vôbec jej nevadilo, že sa nemá kam postaviť. Odhodlane si razila cestu pomedzi Majin náklad.

„No veď sa pomkni, dievča, majú sa sem zmestiť štyria.“

„Ja som za desiatich.“

„Nejaká premúdreľá. No šup, toto si vezmi do rúk, nech sa o to nepotknem.“ Poslušne zdvihla batoh a natlačila sa ku stene. Od babky oči neodtrhla ani na sekundu. Takých ľudí kedysi zbierala. Mala ich založených v kartotéke. Kradla im hlasy, farby očí, životy.

Majine prsty sa pohrávali s gumeným vrecom.

Babičke sa podarilo napchať celú svoju persónu do malého priestoru. Dokonca sa aj otočila a zavrela za sebou lietačky. Zavelila a Maja stlačila prízemie. Výťah i dôchodkyňa si povzdychli v rovnakej tónine. Maja si hrýzla peru. Staré zvyky sa hlásili k slovu, musela si svoje rozhodnutie pripomínať. Obhajovať ho. Stáť si za ním. Napriek tomu sa stará pani ponúkala ako dokonalý pohyblivý terč, iba vystreliť.

„A kamže, taká nabalená?“ Babka nedokázala ani tých pár poschodí mlčať.

„Nemáme doma skartovačku,“ Maja nadvihla batoh.

„To máš plné papiera? Tak to ale treba odniesť na zberný dvor, moja. Alebo do školy. Možno za to ešte aj dostaneš nejaké drobné, len nebuď lenivá!“

„Za toto nedostanem nič,“ povedala Maja a tvár sa jej znova skryla pod búrkovým mračnom, „to je dobré tak do kompostu.“

„Aspoň to zahod' do kontajnera na papier, dieťa. To ťa musia cudzí učiť, základné veci?“

Maja si babku premerala s drzosťou, ktorej sú schopní iba veľmi mladí. Alebo veľmi starí.

„Teba,“ pomyslela si ako výťah dosadol, a starenka sa oprela do dverí celou svojou úctyhodnou váhou.

„Teba by som ukradla do posledného slova. Máš šťastie, že som s tým skončila. Nič by neostalo.“

Dovliekla vrecia ku kontajnerom a chvíľu váhala. Nakoniec si predsa vybrala modrý, ale hnevala sa pritom sama na seba.

„A volala by si sa Gertrúda!“ vykričla k prázdnemu chodníku, po ktorom babka odkráčala.

Papierové stránky zašušťali. Plné dobrodružstiev, detských prirovnaní, genitívnych metafor, pokladov i drakov.

Napchala ich medzi kartóny a zavrela za nimi poklop. Do vedľajšieho koša letelo plniace pero aj s flakónom atramentu.

Všetky svety boli zrútené. Postavy zabité.

A teraz rýchlo domov, kým si macocha všimne, že zmizla.

Volala sa Karolína, a o desaťročie neskôr učila. Mladí čitatelia s ňou hľadali svetlo aj na cestách, kde všetky zdanlivo zhasli.

Desaťkrát odmietnutá, prepísaná, vytrvalá. Zachránená z hĺbky kontajneru spomedzi ostatných odsúdených.

Opatrovníčka jedenástročnej Mariany pozbierala roztratené stránky. Oprášila, strčila detský rukopis pod rameno.

Pod kabátom prepašovala späť na deviate poschodie, dcére popod nos. Uložila v šuflíku na kľúčik, nechala odpočívať. Čakať. Skrytú v rodičovskej spálni, kým malá inkvizítorka nevyrastie. Kým neprestane krvilačne zabíjať všetko, čo kedy vytvorila.

Aj macochy majú svoje úlohy.

Dážď lásky

„No tak čo? Priznáš sa?“ Andrej mával Jurajovým mobilom nad studňou, akoby ho tam chcel hodiť. Štrnásťročný nesmelý chlapec s kučeravými hnedými vlasmi a tmavými očami pozeral nešťastne na drzého spolužiaka, ktorému nešlo o nič iné, len aby mu ublížil. „Tak čo? Miluješ Danu?“ Juraj mlčal a čakal, kedy sa ten nekonečný výsluch skončí. Vôbec nemal v úmysle povedať komukoľvek pravdu o svojich citoch k spolužiačke. Možno by to celé skončilo bez akejkolvek ujmy, keby zrazu odkiaľsi nezaznel učiteľkin hlas vyzývajúci žiakov, aby sa zoskupili. Andrej by odprisahal, že ho čosi buchlo do pleca a on od strachu pustil mobil rovno do studne. „Si normálny? Čo si to spravil?“ Ivan sa nahol nad studňu, no v hlbokjej tme nebolo vôbec nič vidieť. Keďže učiteľka mala chlapcov rovno pred očami, videla, čo Andrej vyviedol. Rozbehla sa k studni a vykrikla: „Keď sa vrátíme do školy, zavolám tvojim rodičom. Nielenže Jurajovi nahradíš škodu, ale sa mu aj ospravedlníš pred celou školou.“ Za stromom, ktorý rástol neďaleko studne, sa skrývalo dievča. Lútoživým pohľadom sledovalo nešťastného Juraja.

Prehliadky múzeí a starých pamätihodností deti odjakživa nebavili. Nie každého zaujímajú dejiny a história. Hlavne chlapci sa vždy snažia prebehnúť okolo výstav a starých exponátov čo najrýchlejšie. A už vôbec sa nezaujímajú o staré rody, pokiaľ sa ich členovia nezúčastňovali v drsných vojnových konfliktoch a medzi vystavenými pozostalosťami sa neskveli rôzne staré zbrane. Hoci starý hrad dýchal romantikou, nedokázal zaujať štrnásťročných teenagerov až do chvíle, kým sa prehliadka nepresunula do veže s úzkym točitým schodiskom. Chlapci a dievčatá stúpali chladným priestorom plným prievanu do výšky. Jurajovi sa zrazu zatočila hlava a nebyť spolužiakov, ktorí kráčali za ním, zgúľal by sa celkom dole. Dvaja z nich ho opatrne posadili na úzke schody. Nemal odvalu s nimi stúpať vyššie. Hlavu si oprel o stenu, zavrel oči a čakal, kým sa nevrátia. Možno by si aj zadriemal, no v tom sa stalo niečo veľmi neobyčajné.

Zvláštny chladný vánok, ktorý okolo neho preletel niesol v sebe tichý hlas. „Vrecko! Pozri do vrecka!“ Zoslabnutý chlapec, ktorému ešte pred chvíľou bolo zle, vstal a rukami hmatol po vreckách na nohaviaciach. Nič nenašiel. Sadol si, zavrel oči, oprel si hlavu o stenu a v duchu sa uisťoval, že sa mu to

len zdalo, že v skutočnosti nič nepočul. „Pozri si do vrecka!“ hlas, ktorý preletel znova okolo jeho hlavy v ďalšom chladnom vánku, bol oveľa silnejší. Keď otvoril oči plné strachu, zbadal vedľa seba svoju bundu. S roztrasenými rukami prehmatával vrecká. Keď vnoril ruku do toho vnútorného, roztriaslo sa mu celé telo. Tušiac, čo vytiahne z bundy, snažil sa zachovať chladnú hlavu a nerozkričať sa. Opatrne, tak pomaly ako sa to len dalo, natiahol pred seba ruku, v ktorej zvieral svoj mobil. Rozplakal sa. Nechápal, neveril, nerozumel.

Keď začul spolužiakov, ktorí sa vracali z vrchu veže, odložil si ho rýchlo naspäť do bundy, utrel si slzy a snažil sa skryť svoj vydesený výraz. Učiteľka, ktorá kráčala po schodoch prvá, ho chytila pod pažu a pomohla mu vstať. „Škoda, že si nevidel ten výhľad. Bol krásny.“ Juraj mykol plecami a skôr, než začal zostupovať dole schodmi, všimol si pohľad zvedavej spolužiačky, ktorá stála hneď za učiteľkou. Zahryzol si do pery a skôr, než sa otočil dopredu, usmiali sa na seba. Večerné ticho so rozliezlo do všetkých kútov bytu. Otec bol na služobnej ceste a mama mala nočnú. Hoci mal Juraj štrnásť rokov, pri pohľade na mobil cítil obrovský strach. V ušiach mu znel ten zvláštny hlas a všade naokolo cítil čosi tajomné. Nemal odvahu odblokovať obrazovku a pozrieť na správy, ktoré mu prišli. Ticho sedel na posteli a rozmýšľal, čo spraví, keď zrazu preťalo ticho zvonenie telefónu. Mama. Opatrne natiahol ruku, stlačil zelené slúchadlo a reproduktor na displeji. „Ahoj mami. Áno, som v poriadku. Prepáč, nedvíhal som ti, mal som tiché zvonenie. Boli sme na tom Trenčianskom hrade.“ Keď sa mama upokojila a zložila, Juraj nabral odvahu, znovu odblokoval displej a začal čítať správy od kamarátov. Poslednú mu poslala Danka. „Som rada, že si v poriadku.“ Len čo si ju prečítal, spomenul si na jej krásny úsmev. Zrazu bol strach preč a on nabral odvahu znova fungovať.

Nič záhadné sa viac nedialo a Juraj si mohol spokojne ľahnúť spať. Do uší si zasunul slúchadlá, v telefóne zapol svoju obľúbenú hudbu a pri slabom svetle sa zahľadel na strop polepený fosforeskujúcimi hviezdami. Pomalé tóny táhovej pesničky mu zatvárali oči, keď v tom začul ten zvláštny hlas, ktorý sa mu prihovril v hradnej veži. „Nemusíš sa báť, nechcem ťa strašiť. Je to už dávno, čo ma niekto počul. Takých ako si ty, je málo.“

Juraj si so strachom vytiahol slúchadlá z uší a v očiach zacítil slzy. „Prečo ja? Prečo si si vybral mňa? A kto vlastne si?“

Jemný vánok preletel ponad posteľ. „Ja, ja som len videl, čo ti robil tvoj kamarát. A tiež som videl dievča, ktoré sa na vás dívalo spoza stromu. Vieš, keď k niekomu niečo cítiš, mal by si mu to povedať. Láska je taká veľmi vzácna.“ Juraj sa pri tých slovách usmial. Strach bol zrazu preč. „Čo ty môžeš vedieť o láske? Si len obyčajné strašidlo, alebo duch, čo sleduje návštevníkov hradu.“

Po tejto vete sa Juraj hlboko zamyslel. „Vážne, keďže si hradný duch, ako je možné, že si u mňa doma“

Ťažký vzdych sa dostal Jurajovi až do srdca. „Áno som duch a možno pôsobím ako strašidlo, no bol som človekom a prežil som síce krátky, ale veľmi zaujímavý život. O mojom konci ti rozprávať nebudem, no porozprávam ti o niečom, čo som zažil veľmi, veľmi dávno.“

Juraj si zložil ruky pod hlavu a bez slova počúval duchove slová.

Takmer pred päťsto rokmi žila pod hradom v dome pri lese múdra bylinkárka Hana, ktorá mala syna Krištofa. V lete s ním chodila do lesa, na lúku, do poľa a učila ho zbierať liečivé bylinky. Hoci dobre vedela, že niektorí neprajníci ju považovali za šarlatánku, nevzdala sa toho, čo mala tak rada. Vedela vyliečiť každú bolesť, zahnať hlboký smútok a dokonca pomáhala aj zvieratám. Mnohokrát jej ľudia privádzali chorých z ďalekých dedín. V dome mala vždy pripravené lôžko pre človeka, ktorý potreboval jej pomoc. Krištof, chlapča, ktoré nepoznalo svojho otca, behalo okolo mamky, rozprávalo sa so zvieratami a sa zdalo, že zvieratá sa rozprávali s ním. To, čo bolo pre iných zvláštne, pre Krištofa bolo normálne a tak sa nikdy nezamýšľal nad tým, že je to vlastne zázrak – rozumieť zvieracej reči. Keď nastali zimné mesiace a polia, lúky a les zasypal sneh, chodila Hana s Krištofom po dedinách predávať nasušené bylinky. Občas zašla aj na hradné nádvorie, kde od nej kupovali vzácny tovar slúžky pre hradných pánov a ich lekárov.

Jedného dňa, práve keď bylinkárka vyťahovala z koša materinu dúšku pre hradnú kuchárku, zbrojnoši otvorili bránu a na nádvorie pricválal na koňoch celý sprievod tunajšieho pána. Ako posledný prešiel cez bránu ošarpaný voz, v ktorom vozili víťazi rôznych bitiek zajatcov.

„Mama, mama, pozor!“ zakričal Krištof, keď zbadal rozzúrených psov, ktorí vybehli zo sprievodu a chceli sa vrhnúť na úbohú ženu. Chlapča pribehlo, aby ju chránilo. „No tak vy dvaja, čo to robíte? Prečo chcete napadnúť moju mamku? Ved' vám nič nespravila.“

Len čo tie dve potvory začuli detský hlas, sadli si pred Krištofa, sklopili uši a zahľadeli sa do zeme. Po nádvorí sa ozval dupot konských kopýt. „Kto si chlapče a čo si spravil s mojimi psami?“

Krištof zvedavo zodvihol oči k pánovi. Bol to sám hradný pán. „Prepáčte pane. Nespravil som s nimi nič. Len som sa ich spýtal, prečo chcú dohrýzť moju mamu.“ Pán zoskočil z koňa, zodvihol zo zeme Krištofovu mamu, ktorá od strachu padla na kolená. „Teba poznám. Minulú zimu si pomohla mojej žene, keď veľmi ochorela.“

Hana zodvihla hlavu a hoci jej v očiach stále bolo vidieť strach, usmiala sa.

„Áno pane. Prosím, nehnevajte sa na Krištofa. Viete, on sa rád rozpráva so zvieratami. A predstavte si, oni ho počúvajú.“

„Nuž keď je to tak, prišiel ten správny čas, aby som sa ti poriadne odvdáčil. Tvoj syn ostane na hrade a bude sa starať o mojich psov.“

Hane pánove slová ublížili, hoci vedela, že Krištof sa bude mať dobre. Bolo to ťažké lúčenie. Keď sluhovia odvedli chlapca od matky, vojaci vytiahli z voza pre zajatcov vytiahli ženu, ktorá bola odetá v ľahkom odeve. Dlhý farebný plášť je zakrýval zvláštne nazberané nohavice, aké široko ďaleko nikto nevidel. Tvár mala zahalenú závojom a vlasy mala zviazané do voľného vrkoča. Jej oči plné sĺz sa stretli s Haninými. V tej chvíli ich akoby spojila rovnaká bolesť, ktorá ich duše zviazala rovnakým smútkom.

Boli dni, keď hradné panstvo odchádzalo na cesty. V tom čase malo služobníctvo ľahší a voľnejší život. Vďaka takým chvíľam sa Hana mohla stretnúť s Krištofom, ktorého si pán veľmi obľúbil. Vďaka tomu sa chlapča mohlo pohybovať voľne po hrade. V jeden krásny letný deň priniesla Hana kuchárke bylinky do varenia. Kuchtík, ktorý ju zbadal prichádzať, zavolať Krištofa, aby prišiel privítať svoju mamu. Bola že to radosť, keď sa tí dvaja zvitáli a vystískali. Kuchárka ich oboch posadila do kuchyne ku stolu a ponúkla im obed. „Mamka, keby si vedela, čo sa tu na hrade deje.“ Krištof rozprával s plnými ústami a mama ho za to nekárala. Bola šťastná, že je so svojim synom. „Vieš, sú tu akýsi zvláštni muži, ktorým vôbec nerozumiem. Od rána do večera hrmocú a buchocú. Krompáčmi a lopatami rozbíjajú skalu a snažia z nej dostať vodu.

„Čože? Zo skaly? A to kto kedy videl, že by v skale mala byť voda?“ Hana pozrela na kuchárku, ktorá len súhlasne prikývla. Krištof rozprával ďalej.

„Vážne, je to tak. Videl som aj pána, ako kričal na jedného z nich. Vraj - Omar, nebude voda, nebude láska! - Vôbec som tomu nerozumel, no jeden z tých mužov, zrejme ten Omar, vliezol do jamy, ktorú sa im podarilo vykopať a búchal tam do skaly tak silno, až z tej jamy vyletovali iskry a kamene.“

Hana krútila hlavou. „Zvláštne. Veru zvláštne.“

Krištof chytil mamu za ruky, ktoré mala položené na stole a vzdychol si. „No a vieš mamka, keď večer prší a ja chodím venčiť psov, tamto pod tou strieškou stoja dva zvláštne tiene. Rozprávajú rečou, akú som doteraz nepočul. Niekedy je dážď tak silný, že ich nepočuť. Inokedy znejú ich hlasy ako spev v piesni, ktorá znie vďaka dažďu, ktorý dopadá na skaly vo vykopanej jame. Jeho zvuk sa odtiaľ tak krásne odráža.“

Hana pozerala s úsmevom na svojho múdreho syna. Keď sa do sýtosti porozprávali a Krištof musel odísť za zvieratami, kuchárka zobrala Hanu tajnou chodbou do zvláštnej miestnosti. „Nieko potrebuje tvoju pomoc. Prosím nezrad’

ma. Ja jej pomôcť neviem, no ty to určite dokážeš.“ Ťažké drevené dvere skrývali cudzinku oblečenú v krásnych farebných šatoch. „Volá sa Fatima a je z ďalekej krajiny. Pán si ju priviezol ako trofej. No bohužiaľ medzi zajatcami, ktorí prišli s ním, je aj láska jej života. Volá sa Omar a pán mu sľúbil, že ak vykope do skaly studňu, v ktorej bude dostatok vody, budú spolu s Fatimou voľní. A tak Omar každý deň láme skaly krompáčom a obaja veria, že jedného dňa budú opäť spolu a voľní.“

Hana počúvala zamyslene ten ťažký príbeh lásky. Keď kuchárka dorozprávala, Fatima k nej zodvihla oči. Nežne vzala do rúk Hanine dlane a prstami jej pohladila brušká prstov a vnútornú časť dlaní. Hana sa zamyslela a pozrela na kuchárku.

„No len zvar bravčovú masť bez soli a daj do nej bylinky, ktoré ti v kuchyni vyložím z košíka. Keď bude tá masť pekne zatuhnutá, daj ju Fatime. Ona vie, čo s ňou má robiť.“

Kuchárka nechápavo pozerala na ženy, ktoré na seba neprehovorili ani jedným slovom a predsa si rozumeli. Skôr, než vyšli z Fatiminej izby, Hana objala Fatimu a pošepkala: „Neboj sa, on to dokáže. A jedného dňa budete zase spolu.“ Nežne zotrela slzy z Fatiminej tváre a usmiala sa.

Nešťastná Fatima jej úsmev opätovala a prikývla, akoby rozumela Haniným slovám. Skôr než bylinkárka odišla z hradu, kuchárka sa zvedavo spýtala, čo to Fatima potrebovala. „Vieš moja drahá, dobre si spravila, že si ma za ňou zobrala. Nie je ťažké rozumieť človeku, ktorý trpí pre lásku. Keď mi prstami prešla po mojich dlaniach, pochopila som, že jej láska nevládze ďalej kopať, pretože má doráňané ruky. Bylinky, ktoré ti dám do tej masti, bolesť utlmia a rany zahoja. Omar a Fatima budú mať znova veľkú šancu byť spolu.“

Prešlo veľa dlhých mesiacov. Hana chodila na hrad s bylinkami čoraz častejšie, aby mohla vidieť svojho syna. Občas mala šťastie a keď panstvo nebolo na hrade, stretla sa aj s Fatimou.

Tá sa na ňu vždy usmiala a keď sa nikto nedíval zopla si ruky na hrudi a sklonením hlavy poďakovala za pomoc. Jedného dňa, keď priniesla do kuchyne čerstvé bylinky, panský lokaj jej oznámil, že Krištof odišiel s panstvom na dlhší čas preč. Hanu prepadol hlboký smútok a od tej chvíle na nikoho neprehovorila, hoci bylinky nosievala na hrad naďalej. Jediný človek, ktorý nepotreboval počuť jej slová a predsa ju vedel utešiť pohľadom, bola Fatima. Za zvonivého zvuku krompáčov a lopát spájalo tie dve nešťastné duše ticho, ktorému nerozumel nikto iný. Žiadna bolesť nemôže trvať naveky a žiadny smútok nie je bez konca. Na jar, keď sa roztopil sneh a dažde, ktoré prebúdzali všetko zelené k životu boli hojné a časté, stal sa zázrak. Z ďalekých krajín sa vrátil pán

s Krištofom. Hana sa správu o synovom príchode dozvedela od práčov, ktoré chodievali prať bielizeň na hrad. Nabrala do košíka bylinky, pridala k nim aj lesný med a voňavú kytičku fialiek, ktorú chcela odovzdať Fatime. Len čo prišla k hradnej bráne, zarazil ju akýsi rozruch na nádvorí. Krásna Fatima bola oblečená v celkom inom odeve, v akom ju vídavala. Vedľa nej stál mladý zarastený muž s koňom. Hradný pán na nich kričal akési zlostné slová a ukazoval im smerom k bráne. Fatima chytila muža za ruku a spolu kráčali priamo oproti Hane. Keď prišli k nej, Fatima čosi zašepkala svojmu spoločníkovi. Ten chytil Hanu za ruku a stisol jej ju. Jeho drapľavé dlane, plné zahojených rán prezradili zázračnej bylinkárke, kto je ten muž. Vtedy po dlhom čase prehovorila na usmiatu Fatimu. „Predsa je v studni voda a vy dvaja ste voľní?“ Fatima šťastne prikývla hlavou.

Hana jej podala do ruky kytičku fialiek. Ľudia na nádvorí vôbec netušili, čo sa medzi tými dvomi ženami udialo. Zrazu sa odkiaľsi ozval výkrik: „Mami!“ a k šťastnej Hane pribehol jej drahý Krištof, z ktorého sa stal krásny urastený mládenec. Len čo sa s ním matka do sýtosti vystískala, spomenula si na Fatimu a Omara. Chcela im ešte zakývať. Tí dvaja však boli už preč.

Život plynul ďalej a keďže pán mal veľmi rád Krištofa, brával ho so sebou na rôzne zaujímavé cesty a vojenské výpravy. Raz, po dlhom čase, sa ho spýtal na to, čo sa stalo medzi jeho mamou a Fatimou, pretože nevedel pochopiť, čo tie dve spojilo, hoci si nerozumeli.

„Viete pane. Na Vašom hrade je zvláštna studňa, ktorú naplňa blahodarný dážď. Bez dažďa by v nej nebolo vody. Mama mi rozprávala o Omarovi, ktorý bol studňou. Neho, tak ako dážď naplňal studňu, naplňala svojou vernou láskou Fatima. Občas však bolo treba Omarovi pomôcť, pretože jeho ruky boli doráňané do krvi od ťažkej práce. A tak mama s kuchárkou pripravovali liečivú masť na jeho rany, aby raz naplnila studňu voda. No a tak, ako dážď dopadal do jej hĺbky a pomaly ju zázračne naplňal vodou, Omar sa počas tých daždivých večerov tajne stretával s Fatimou a vyznával jej svoju lásku. A práve vďaka pomoci mojej mamy a tajným stretnutiam a rozhovorom tých dvoch zaľúbencov sa stal na Trenčianskom hrade zázrak a studňa v skale sa naplnila vodou.“

Juraj čakal na koniec príbehu. Duch však ostal potichu a pár minút sa neozval. „No tak, čo sa stalo ďalej. Prečo si stíchol.“

Ak by duch mohol plakať, Juraj vedel, že práve v tom okamihu by sa rozplakal. „Pán sa na mňa nahneval. Začal na mňa kričať a zlostil sa aj na moju mamu. Ja som tam len ticho stál a čakal som, ako ma potrestá. Zrazu však prestal kričať a s celkom iným hlasom prehovoril, že mám pravdu. Súhlasne pokýval

hlavou a uznal, že mať vodu v studni vykopanej do skaly, je naozaj zázrak. Odvtedy už nikdy nespomenul Omara ani Fatimu a mojej mame občas poslal z cesty darček. Ved' nebyť jej, Omar by možno tú studňu nikdy nevykopal.“ Juraj sa zamyslel a vykrikol: „Dobre teda. A ako je možné, že môj mobil, ktorý spadol do tej studne, ďalej funguje?“

Duch sa zasmial.

„To sú už iné čary. Pracovať s novými technickými zázrakmi sa učím zatiaľ krátko, no už sa vďaka nim dokážem spojiť s ľuďmi. Ty len nezabudni, že o lásku netreba len bojovať, ale treba sa k nej aj priznať. A potom uvidíš, že ti tí dotieravci dajú pokoj. Óch, aké krásne bývajú stretnutia s dievčaťom. Chcel by som to ešte zažiť.“

Hrejivý slnečný lúč zasvietil Jurajovi rovno do ešte snívajúcich očí. Mama sa vrátila z nočnej služby a v kuchyni pripravovala raňajky. Po duchovi neostal v izbe žiadny vánok, ani hlas. Keď sa Juraj konečne prebral, chvíľu si myslel, že sa mu to celé snívalo. No stačil jeden pohľad na mobil a v tej chvíli si uvedomil, že to všetko bola pravda. Na displeji svietil oznam o doručenej správe. Bola to zvuková správa od ducha: „Nezabudni Danke povedať pravdu.“

Keď odchádzajú mačky

Jar sa pomaly začala prebúdať, no Milanovi sa nič nechcelo. Len posedával a hľadel do obloka, ale k poriadnej robote - ako by povedala jeho mama, sa nemal. „Radšej pôjdem písať tú knihu. Už tri dni som nič nenapísal. A mal by som sa poponáhľať, o mesiac budem mať jedenásť a ak nezrýchlim tempo, nebudem najmladším spisovateľom - historikom, a Guinnesska je fuč. Ba možno je to celé nanič a namáham sa zbytočne. Veď čo ak kategóriu najmladší spisovateľ sveta nemajú?“

Napriek pochybnostiam otvoril svoj nezábudník a naslineným prstom posúval list za listom. Kostrbaté písmenká neposlušne poskakovali medzi liniami, farebnými machuľami alebo sa skrývali pod somárskymi ušami, ktoré podľa otcových slov boli typickým znakom Milanových zápisníkov. Konečne našiel, čo potreboval.

„Keď upálili Jána Husa, podľa jeho učenia vznikli husiti. Boli rozdelení na dve skupiny - na Táboritov, ktorí založili mesto Tábor, a na Kališníkov. Ešte v 14. v storočí vládla na bojiskách ťažká jazda. Hoci ju niekoľkokrát porazili švajčiarski pešiaci aj anglickí lukostrelci, tých porážok nebolo veľa. Skôr to považovali za bojovú smolu.“

Text sa mu pozdával, no skôr, ako mohol pokračovať, ozval sa z kuchyne mamin hlas: „Čo robíš, Milanko? Potrebujem, aby si išiel do obchodu, minul sa mi cukor.“

Strapatá hlava, ktorá nápadne pripomínala vrabčie hniezdo, sa otočila k dverám a vyslala pohotovú odpoveď: „Smola, mami, nemôžem. Píšem.“

„Žiadne výhovorky, milý môj! Utekaj, lebo ten cukor naozaj potrebujem! Alebo budeme bez koláča ...? Dobre, ako chceš! A o čom potrebuješ teraz tak súrne písať?“ vošla mama dnu a nazrela do zápisníka.

„O husitoch? Nuž, potom sa zahryzni do husitov, ty smola!!

„Tu si teda veľmi nepomôžem,“ povzdychol si Milan rezignovane. „Na mamu som slabý.“

Ale ocko hovorí, že všetko zlé je na niečo dobré. Tak niečo musím vymyslieť. Aj ťažkoodenci v 15. storočí prišli na to, že sú slabí len vďaka tomu, že v Čechách vypukla husitská revolúcia. Všetkých päť výprav končilo katastrofálnymi porážkami ťažkej jazdy. Keby neboli...

„Milanko, dokedy mám čakať na ten cukor?“ hnevala sa mamka, nemajúc pochopenie pre jeho revolúcie.

„Prečo len ja musím stále chodiť do obchodu? Už by mohla aj Kristína odbehnúť.“ A potom najsladším hláskom, akým len vedel, zavolať: „Kristínka, choď kúpiť do obchodu cukor.“

Kristínka však mala rozložené svoje bábiky, tak rýchlo použila svoju obľúbenú výhovorku.

„Ja nemôžem, ja som ešte malá, mohlo by ma zraziť auto.“

„To určite,“ zahundral Milan nahnevane, „keď máš ísť za Katou, nie si malá... Len keď máš niečo robiť ... A do obchodu ísť ... Vraj prváčka! Daj pozor, aby si nepodbehla pod rozbehnutú sliepku. Prosím ťa! Kde tu máš nejaké auto? Sem autá ani nechodia...“

„Milan, ty nepočuješ?“ prešla mamu trpezlivosť.

„Dobre, dobre, veď už idem“ a neochotne vykročil k dverám. Len tak zo zvyku pozrel ešte raz do okna a zdesene vykrikoval: „Mami, mami, rýchlo pod sem! Pozri! Pozri sa, čo tá mačka robí! Skáče a mraučí a driape tetu susedu. Prečo to robí, mami?“

„Akiste jej ide suseda malé mačence utopiť.“

„Utopiť, mami? Veď to sa nesmie! Chúďatka mačiatka malé. Radšej mi ich mohla dať. Celkom rád by som mal kocúrka alebo mačičku. Ale pozri, mami! Mačka odchádza. Otočila sa, pozrela na tetu a ide preč. Ona naozaj ide preč, mami! Cez našu záhradu ide...“

„Teda ďalšia od nej odchádza,“ povzdychla si matka. Aj táto to už viac nevie znieť. Koľko jej ich suseda už utopila? Obrátila sa k Milanovi a keď videla, že mu je do plaču, pohladila ho po vlasoch a riekla: „Nebud' z toho smutný, Milanko. Vieš, mnohí ľudia to tak robia. Utratia mačiatka, kým sú slepé. Je to asi lepšie, ako keď ich vyvezú za dedinu a pustia napospas do poľa. Hádám len ozaj nebudeš plakať. Choď radšej do toho obchodu, lebo ten koláč dnes nebude!“

„Asi mi nič iné nezostáva,“ zašomral Milan. „Neviem však, prečo suseda chce tie mačky takto zahubiť. Keď ich nechce, nech chová len kocúra.“ A skôr ako matka stačila niečo povedať, vybehol von.

„Teraz nemôžem na mačky myslieť. Mám iné starosti.“ A s hlavou sklonenou, až mu ofina liezla do očí, spriadal nitky jednu za druhou.

„Hlavne by som mal prísť na to, v čom spočívala sila husitov. Verili, že bojujú za správnu vec, to je pravda. A mali dobrých veliteľov. Vedeli, že keď budú mať veľa vojakov, ale nevytvorených, ťažká jazda ich ľahko rozdrví. Preto ich bolo treba cvičiť. Ale aj chrániť. Lenže mňa by teraz kto ochránil?“ a na znak veľkej ľútosti dvakrát potiahol nosom. „Naša veliteľka? Ak by som ju neposlúchol,

tak... keď ten cukor tak súrne potrebuje! Ale aspoň sa lepšie porozhliadnem, kde by sme mohli s chalanmi bojovať.“

Kúsok za domom odbočil, rozbehol sa po chodníčku, odkopol kamienky, čo sa mu do cesty priplietli, popreskakoval konáriky a... „Fiha. Tam dolu by bolo celkom vhodné miesto pre vozovú hradbu. Pánečku! To musím zajtra povedať chalanom... Ale teraz musím rýchlo zísť do knižnice a o tej vozovej hradbe si všetko riadne prečítať. Do obchodu pôjdem neskôr.“

O chvíľu už strčil strapatú hlavu do dverí, kývnutím hlavy pozdravil a bez meškania sa vydal na známe miesto. Tam, v rohu na policiach, bola jeho obľúbená literatúra, tam boli knihy, ktoré sa ani najlepšiemu čitateľovi nepožičiavajú domov, tam bola jeho obľúbená taburetka, okolo ktorej porozkladal všetky svoje poklady a kľáčiac pri nich dokázal takto tráviť celé hodiny. Ani teraz si neuvedomoval, ako rýchlo čas beží a zostal prekvapený, keď k nemu pristúpila pani z knižnice a pošepky sa spýtala: „Milanko, nemal si ísť kúpiť cukor?“ Volala tvoja mama, že už asi dve hodiny čaká, kým ho prinesieš. Zabudol si? „Pánečku, celkom som zabudol! To tí husiti...“

„Akí husiti?“

„Áaale...“ zatiahol, akoby knihovníčka ani nebola hodná jeho odpovede, no potom mu niečo napadlo a doložil „hľadal som nejaké nové informácie o vozovej hradbe, viete? a na ten cukor som celkom zabudol. Ale pozrite, čo som našiel. Vy ste vedeli, že ich vodca - Ján Žižka, oslepol najprv na jedno oko a potom aj na druhé?“

„Učili sme sa o tom. Dokonca taký Ján Žižka s prelepeným okom bol kedysi aj na peniazoch.“

„A má vraj pomník na Vítkove. Viete, kde je Vítkov?“

„Samozrejme, že viem. Predsa v Čechách. V Prahe.“

„Tam sa ja asi tak skoro nedostanem. Škoda. A viete, prečo sa vozová hradba prestala používať?“ Nečakal na odpoveď a rýchlo pokračoval: „Lebo za žold sa platilo veľa. Bolo to neekonomické.“

Pani z knižnice sa usmiala a rozveselená jeho mudrovaním riekla: „No už sa radšej ponáhľaj domov, ty ekonóm! O chvíľu zatvárame a mama sa na teba určite teší.“

Už druhý deň sa Milan otca nevedel dočkať. Ešte len bráničku otváral, už mu bežal oproti. A potom, keď sa pobral do svojej dielne, prišiel za ním a naraďostene mu vysvetľoval: „Ocko, vieš, že sem znova prídu tí rytieri? Aj husiti, čo minule dobýjali hrad.“

„Hej? A kedy?“ zaujímal sa otec, ktorý na dobýjanie hradu už celkom zabudol. „Niekedy v máji bude otváranie a potom cez prázdniny budú bojovať. Pôjdeme sa tam pozrieť?“

„No, nemuselo by to byť zlé,“ prikývol otec. „Len čo mamina na to povie.“

„Veď to bude problém,“ zatiahol Milan. „A ešte väčší, či dovtedy bude to brnenie. Ja by som tam najradšej išiel už v tom brnení. Stihneme to?“

Otec sa zamyslel a potom súhlasne prikývol: „Musíme sa do toho pustiť. Už je najvyšší čas.“

„Ocko,“ zvrtoľ Milan nečakane reč. „Včera som bol dlho v knižnici, mama sa hnevala, ale dozvedel som sa nové veci. Pánečku, to je! Už som si to aj napísal. Počúvaj! Mohlo by to byť takto?“

- Keď ťažkoodenci zaútočili, narazili na husitských vojakov chránených bočnicami vozov. Tí ich cepmi a halapartňami zhadzovali z koní. Keď rytieri chceli ujsť, otvorila sa vozová hradba, vybehli husitskí vojaci a nepriateľov prenasledovali. Vozy chodili denne aj 45 kilometrov. Tak mohli nepriateľa zastihnúť nepripraveného. Aby ich nepriateľ nezaskočil nepripravených, mali jazdecký prieskum. - No čo? Páči sa ti to?“

„Áno. Je to celkom dobré. Odkiaľ to máš?“

„Hľadal som v encyklopédiách. Myslíš, že by mi to zobrali do Guinnessovej knihy rekordov alebo aspoň do dejepisnej olympiády, aj keď som ešte len piatak?“

„To by nemuselo vadiť. Je to zaujímavé.“

„A myslíš si, že aj tu by sa dala postaviť vozová hradba?“

„A načo by tu bola? Sú tu nejakí nepriatelia?“

„Nie. Ale tak by sme sa hrali. Už som aj miesto našiel. Pre takú, akú vymysleli aj husiti. Keď sa k nim jazdci blížili, strieľali z diel a kuší. Delá síce nerobili veľkú škodu, len plašili kone, ale to by celkom vyhovovalo, keby niektorí chalani museli byť kone. Pánečku! Keby sme tak mohli bojovať ako ozajstní husiti!“

„Prosím ťa,“ pousmial sa otec, „poď, radšej ideme navíjať drôty, aby si mal to brnenie. Podrž mi vrtačku.“

Boli tak zahĺbení do práce, že si ani nevšimli, že dnu vstúpila mama: „Čo tu robíte takí zatajení?“ A keď zbadala, čo sa deje, vyprskla: „Vy ste sa asi zbláznili! Veď vy nemáte zdravý rozum. Milan, už aj odlož tú vrtačku! Môže ťa elektrina kopnúť. To som si mohla myslieť, že niečo vystrájate. Aleže ty, ocko, mu také dovolíš? Prsty mu to môže odtrhnúť.“

„Zbytočne sa o mňa bojíš, mami, preriekol hrdinsky Milan. „Veď vidíš, že je so mnou ocko.“

A otec, hoci sa cítil trochu previnulo, sa k nemu pridal: „Ozaj máš zbytočné

obavy, mamina. Kedy sa to ten chlapec má naučiť? Keď bude za pecou sedieť? Aj taký novodobý rytier musí vedieť narábať nielen s mečom, ale aj s kliešťami a pílkou. Veď už nie je malý.“

„Podľa maminy budem vždy malý,“ zašomral Milan. „Už budem mať jedenásť a stále musím počúvať len - Milanko, nerob to, lebo sa ti môže niečo stať, nechytaj to, lebo...“

„Lenže mamina má niekedy pravdu, Milan,“ zvrtol otec reč, možno aj preto, aby si to celkom s mamou nerozhádzal. „Nemôžeš byť do všetkého tak hár...“

Niekoľko dní sa akoby nič nedialo. Mamka sa čudovala, že Milan už nehovorí o husitoch, nechodí do pivnice a neotravuje o brnenie, ale tušila, že za tým sa niečo skrýva. Jej tušenie sa potvrdilo. Milan vošiel o kuchyne, oči mu svietili ako dva lampáše a už odo dverí volal: „Mami! Mám jedno tajomstvo.“

„A aké, Milanko?“ spýtala sa prekvapene.

„Veľmi veľké. Ale nikomu, nikomu to nepovedz! Vieš, čo som našiel v tom našom starom sude? Že neuhádneš? Štyri malé, malilinké mačiatka! Iste ich tam Micka odniesla, aby jej ich suseda neutopila. Pánečku, tá má rozumu! Viac než starý potkan. Ešte nevidia, mami, ale sľúb mi, že to nikomu nepovieš. Hlavne susede nie! Ja by som si ich tak rád nechal.“

„A kto by sa o ne staral?“

„No predsa ja,“ preriekol Milan víťazoslávne. „A Micka. Veď im donesiem mlieka a potom... A potom, myši tu majú dosť!“

„Naozaj len na myši sa musíme spoliehať,“ usmiala sa matka. „Kedy by si tie mačiatka krmil? Veď ledva sa sám do školy vystrojíš, ty pochábeľ malý. Vieš, koľko ti to trvá. A čo toľko striehneš v tom okne? Čo vykúkaš?“

„Čakám Micku. Ešte som ju nevidel ísť do suda. Hádám len na ne nezabudla. Idem sa pozrieť von. Možno sa bude motať okolo.“

„Radšej by si sa mal chystať do školy. Vieš, že potom sa ti už nebude chcieť. Budeš unavený a úlohy kedy napíšeš?“

„Ale veď dnes sme sa nič neučili. Nemáme úlohu. A vonku je už celkom teplo.“

„No, nie je až tak veľmi teplo. Do leta je ešte ďaleko.“

Posledné slová však už Milan nepočul. Rýchlo sa vytratil a trvalo hodnú chvíľu, kým sa znova objavil. Podľa toho, ako vyzeral, matka hneď uhádla, že niečo nie je v poriadku.

„Mami, tie mačiatka veľmi pištia a Micky nikde. Kde sa zatárala?“

Matku premklo zlé tušenie. „Žeby aj táto odišla? Čo ak sa nedostatočne u nej rozvinul ochranný inštinkt? Suseda jej mláďatá vždy utopila, nevie sa o ne postarať. Asi ich len vrhla a nechala tak.“

„To nie je pravda, mami. Micka by to nikdy neurobila. Určite príde! Ale tie malé veľmi pištia.“

„Len ich ty nechytaj, Milanko! Ak ich raz chytiš, mačka zacíti cudzí pach a odvrhne ich. Dúfam, že si ich nechytal!“

„Nemohol som. Sud je príliš hlboký. Skoro som doň spadol. Ale ako ich vytiahneme? Veď samy nevylezú.“

„Neboj sa, Milanko! Keď Micka príde, vynesie ich. Do papuľky ich vezme, chyti ich opatrne pod krk a budú vonku. Alebo sa vydriapu, keď trochu povyrastú. Uvidíš, ako sa budú naháňať!“

„Ale potom ich už nemôžeme utopiť, však? A môžem si ich všetky nechať?“

„Len ty nepredbiehaj!“ odbila ho mať. „Ešte ani nevieš, či sú to kocúrici alebo mačičky.“

Večer Milan dlho nemohol zaspáť. Stále rozmýšľal nad mačiatkami. Nakoniec sa uspokojil s predstavou, že Micka sa predsa len vrátila do suda, aby nakrmlila svoje mladé a tak aj zaspal.

Celý deň nemohol Milan v škole obsedieť. Neustále myslel na Micku, na mačiatka a ledva sa dočkal poslednej hodiny. Ponáhľal sa do šatne, no dlho sa neukazoval.

„Ktosi mi zase niekde schoval topánku,“ pajedil sa a hneval sa i na Kristínku, ktorá netrpezlivo prestupovala pri ňom.

„Už nemôžem čakať. Mamina povedala, že sa máme ponáhľať. A Katke je už dlho.“

„Tak si teda bež! Ale počkaj, doma uvidíš...! Kde mi kto mohol schovať tú topánku?“

„Pozri, či ju na rúry nezavesili alebo nestrčili pod skrinku,“ snažila sa predsa len trochu pomôcť a poradiť Kristínka. „Veľkí chalani majú všelijaké skrýše. A možno ju vyhodili aj von.“

„Nemusiš mi radiť,“ odvrkol Milan. „Poradím si aj sám.“

„Aha!“ zvolala Kristínka, „ktosi stratil stravenky! Počkaj! Pozriem, či nie je podpísaný.“

„Daj to sem!“ snažil sa jej vytrhnúť papierik z ruky. „Nevieš ešte dobre čítať. A nie sú to stravenky. Je to nejaká básnička. A nepodpísaná, aby si vedela.“

„Prečítaš mi to?“

„Nie! Ponáhľala si sa domov. A ja nemám kedy, musím tu hľadať. Choď si za svojou Katou!“

Kristínka ešte chvíľu čakala, či si to Milan nerozmyslí, ale keďže ten sa k ničomu nemal, povedala iba: „Tak ja už idem, ahoj“ a pobrala sa domov.

„To sa na ňu tak podobá, do všetkého sa stará a nič nedokončí. Naša copatá princeznička! Topánku nájsť nevie, ale na papiere má nos. Ale toto nie je básnička. To nemá žiadny rým.“

Ruki

Lucká ruka mi dáva na stól tanier z jellom. Keď šecko zjém, možno ma lucká ruka pohladí. Možno ma pohladí aj ruka mojích rodičov. Ruki môžu dávať čo máme rady. No ruki môžu aj ubližovať. Brat a bit. Keď dostanem zlú známku alebo urobím volačo zlé, ruki mojích rodičov ma bijú. Keď urobím pre svet volačo dobré ruki budú príjemné. No keď budem konať pre svet niečo zlé, ruki budú páľivé a bolestivé. Ruki sú vlasne odmena za našu prácu aj za naše zlo.

V tej chvíli Milan zabudol na Kristínu aj na mačky. Precitol, až keď sa pri ňom objavil Peter.

„Aa-a-hoj Mm-milan, čč-čo hh-hľadááš?“

„Ále,“ zatiahol ten namrzene, „ktosi mi niekam odpratal topánku. A ponáhľam sa, lebo som zvedavý, čo robia mačiatka...“

„Ttt-ty m-máš mm-maččia-ttka?“ s námahou vykoktal Peter.

„Mám štyri,“ chvastavo odvetil Milan. „Len neviem, kde je stará. Dúfam, že už sa vrátila. Keby som aspoň tú topánku už našiel.“

„Pp-pozri vv-v kk-koši!“

„No jasne! Tam je strčená. Hurá! Môžem sa ísť aj mečovať.“ Usmial sa na Petra a potom zamyslene dodal: „Ty sa asi mečovať nechodíš. Škoda. A niektorí chalani o tebe hovoria, že ti učitelia naddžajú, lebo ti nezapíšu každú zlú známku, keď sa nenaučíš. Ani básničky sa nemusíš učiť. Pozri,“ a predložil Petrovi pred oči pokrkvany papier, „čo som našiel za skrinkou. Teda, Kristína to našla. Babské písmo to nie je, baby tak otrasne nepíšu. No už musím ísť, tak čau!“

„Počúvaj, Milan, Micka ani dnes neprišla,“ oznamovala mu Kristínka znepokojene. „Tie malé tam iste podochnú. Musíme ich nejako nakrmiť. Sú vyhladnuté.“

„Máš pravdu, lenže ako ich nakrmíme? Mačiatka by mali cicať. Už nemôžeme ďalej čakať!“

Milan začal pobehovať okolo suda, obzeral sa na všetky strany, ale stále nevidel čo potreboval.

„Čo sa len s tou Mickou mohlo stať?“ šomral si a nakoniec sa rozhodol. Vybehol do kuchyne, zobral mlieko, nádobky i niekoľko ďalších, podľa neho potrebných

vecí a bežal späť. Už zo schodov volal: „Pod' sem, Kika! Pomôžeš mi! Prevrátime sud a nejako ich vyberieme! Podaj mi lyžičku! Tú najmenšiu! Chúdence, veď to nevie ani papuľku otvoriť. Pridrž, Kristínka, mištičku!“

„Ach, nejde to!“ povedala skoro plačlivo.

„Áno, nevedia to!“ rezignoval aj Milan. „Dve lyžičky a dost! No, takto veru dlho nebudete, sací reflex žiadny, papuľka neotvorená, čo s vami?“ Strapatá hlava sa niekoľkokrát rozkývala.

„Kristínka, prines tú striekačku! Skúsím to ešte inak. Nejako si s tým musíme poradiť. A potom zabehni do obchodu kúpiť dva detské cumlíky! Aj malý, aj na fľašku!!!“

Keď Kristínka zavrela bránku, smutne si povzdychol: „Ach, ozaj neviem, čo s tým budeme robiť. Micka, Micka!“

Potom sa sklonil k mačiatkam, jedno vzal opatrne do ruky a začal sa mu prihovárať: „No, maličký, otvor papuľku! Otvor! Aspoň trošičku!“

„Pre mačky nemám čas na iné veci,“ vravel si večer Milan. A hoci bol veľmi rád, že sa mu konečne podarilo dať mačiatkam aspoň trochu mlieka, teraz mu myšlienky zabiehali úplne inam. Ktovie, či mi ocko kúpil ďalšie drôty? Už by som ich potreboval. Radšej mi miesto knihy mohli na Vianoce kúpiť viac drôtov. Aj tá kniha je dobrá, len teraz nemám čas ju čítať.

Musím sa poponáhľať s tým brnením a konečne dopísať aj moju knihu. Ešte som začal len storočnú vojnu.

Ďakujem

Do vlaku nás nastúpilo asi tucet ,rozhliadla som sa a ani jedno voľné miesto na sedenie. Čo už, je to len pár zastávok. Oprela som sa o voľný kus steny. Pred zrakom som mala krehkú drobnú ženičku. Sedela pri okne a určite už mala za sebou kus cesty. Medzi nohami v košíčku priadzu, takú hrubšiu cvernu. V ruke háčik a druhá pridržovala už čosi uháčkované, zhúžvané v dlani. Háčik v ruke sa len tak mihal. Aj keď ženička sem tam pozrela do okna, čo sa tam deje, háčik svoje osmičky robiť neprestával. Nevystupoval nikto. Všetci sme sa viezli na konečnú. Konečná železničná stanica v tejto doline bola odjakživa prestupným miestom, uzlom na obe strany. Tmolili sa tu ľudia vo svetských šatách ,ale viac bolo tých v krojoch so širokými suknicami. S nôškou na chrbte alebo s košíkom. Tu sa to ešte tak nosilo. Najmä ženičky z okolitých dedín. Mladí už nie. Tí boli v rifliach, mikinách, farebných potlačených tričkách, teda v hocičom, čo je in. Úplný posun v generácii a v obliekaní. Úplná inakosť.

Malá stanička bzučala ako nepokojný včelí úľ. Vlak meškal. Bolo treba čakať vyše pol hodiny. Sadla som si na staničnú drevenú lavičku. Vedľa mňa zašuchotali široké modrotlačové Suknice. Ženička s „háčikom“ si ich rozložila a zabrala dve miesta na lavičke. Kúsok som sa posunula. Okrem sukien si upravila aj šatku na hlave, dotiahla uzol pod bradou, rukou v ktorej bol háčik priťahla košík medzi sáry čižmičiek. Pozrela na mňa a usmiala sa bezzubým úsmevom.

„Pán Boh zaplac, dakus pošedzime... neveľo.“

Zacítila som slabú vôňu mentolu. Len čo sa usadila, povytiahla nitôčku z košíka a rozprestrela výtvor schovaný v dlani a zrazu sa z uzlíčkov nitky objavil uháčkovaný plod duba, žalud' na stonke už aj s lístočkom. Neodolala som. Musela som sa dotknúť... „môžem?“, spýtala som sa.

„Ta ľem popatrice,“ podala mi starká svoj zázrak na dlani spojený s nitkou s jej ukazovákom.

Držala ho ako živé zvieratko na vôdzke. Uháčkovaný kúsok sa dal tvarovať, bol veľmi pevný. Utiahnuté očka ani nebolo vidieť. Vytvárali len také malinké bublinky. Vedľa stonky sa črtalo jeho dvojča. Háčik, jej pracovný nástroj bol drobučký s nepostrehnuteľným zahnutím. Skoro som nedýchala „...je to

veľmi krásne a veľmi pevné....ved' musíte mať mozole na prstoch....náročná práca a vy... bez okuliarov". Obdivovala a pohladila som tú mravčiu prácu. „Ta ja zvyknuta, už roky, doma mam toho už dosc narobeno. Aj obrusy, šicko robim po falatkoch, potom poskladam, dakus šecko. Tak jak sam život.“ Žienka sa pousmiala a svoj výtvor jemne pohladila prstami.

V staničnom amplióne zapraskalo a vyzvali nás.... prichádzal náš vlak. Poďakovala som starkej za príjemný čas čakania a pochválila jej šikovné ruky. „Pan Boh zaplac za uznaňe. Ket dačo rada robice, ta vam to nepridze začesko. I duša še uspokoji. Naisto še uspokoji.“

Nastúpili sme opäť obe do toho istého vlaku a ešte dobrú polhodinu sme spoločne sedeli v kupé, len my dve. Za ten čas sa žienke mihali ruky s klepotom kolies a ja som nestačila sledovať čaro háčika a zachytávať príbeh života, o ktorom mi začala útržkovo rozprávať. Čipôčka to malinké umelecké dielo vytvorené nespočetnými vpichmi tenučkým háčikom, ktoré vytvárala ako včela robotnica plást - len rástlo v jej drobných ubolených rukách. Práve teraz mi takmer previnilo prezradila, že čaruje a zaklína svoje trápenia a bolesti. Také obyčajné, ľudské, tiché, do neba volajúce, prosiace, zaklínajúce život späť s mokom bielym či červeným, s mokom kráľov, ktorý sa v hlave muža-despotu menil na zbraň.

Tu, v týchto neuveriteľne krátkych stĺpkoch bola uložená bolesť srdca. Tu zabúdala na hrubú rohožku na ktorú sa premieňala deň čo deň. Šťúpla, malá sa ešte viac zmenšovala pri otvorení úst pána domu. Vždy potúženého, hromžiaceho, hrmiaceho, ktorý chrľil jedno hrubé a osočujúce slovo za druhým. Pre ktorého bola handrou, zátkou vo fľaši, ničím, čím by sa on, pán tvorstva, mohol zaoberať. Navariť, mať opraté a upratané. Byť po vôli. Byť objektom, na ktorom sa mohol hocikedy vybesniť a vyzúriť.

Tenučká priadza. Háčik ako koniec ihly. Celý život začarovaný do uzlíčkov. Tichý kút pri stole, alebo len konča izby. Na lavici, pod ktorú bolo možné hneď všchnúť piplavú robotu.

Pre neho to bolo ničnerobenie, darebnosť. Pre ňu ukradnuté minúty pokoja duše. Mihotavých nepokojných rúk, ktoré čím väčšia bola bolesť a potupa, tým tuhšie zatahovali uzlíčky.

Každým dňom pribúdalo vzoriek, zoskupení a tvarov. Obrus z tristoštyridsiatich kúskov olemovaný jemným vzorom ihličia. Neustále len pichnúť a zatahnuť. Pichnúť a zatahnuť.

Veľa. Čoraz viacej. Aby bolesť bola menšia aspoň o kúšтик, o taký malý uzlíček. Jednoducho to pomáha. Cítila bolesť v prstoch, no necítila ju v srdci. Bolo predsa jedno kolkokrát je potrebné... Pichnúť a zatahnuť. Jednoducho vždy

aspoň zopár riadkov, pár okruhov. Keď bolo počuť ťažké kroky z pivnice háčik s priadzou poputoval pod vankúš, pod matrac, pod kuchynskú utierku, do zá-suvky, za záves. Jedného dňa z tej pivnice nevyšiel.

Odvtedy upracované ruky akoby začudované ležia len tak v lone. Prichystané pichnúť a zatiahnuť. V nemom úžase. Iba sem tam sa občas splašene strhnú. Zabreše jeden zo psov a mačka, biela ako sneh sa obtrie o nohu.

Kým stačila vystúpiť, pohrabala v košíku, odstrihla nájdenými nožnicami ko-niec nitky a do rúk mi vložila uháčkovaný zázrak. Dva žalude s tromi dubovými lístkami maslovej farby.

Pozrela mi do očí a usmiala sa. „Ket še vam tak pozdavali, naj še pači, s Panom Bohom a ščešlivu cestu.“

Zašuchotala sukňami a vystúpila z vlaku. Nestačila som ani poriadne poďako-vať. V dlaniach ako holúbä mi sedela od neznámej nádherná írka čipka, vý-tvor zo samého srdca. Autorku som už nikdy nevidela. Len to výnimočné dielko - zhmotnenie ľudského života zrobenými rukami mám na čestnom mieste zarámovaný v krásnom ráme.

Z vyhodnotenia 29. ročníka literárnej súťaže Jozefa Braneckého v trenčianskej knižnici, zľava: Ľubica Lišková, Margita Ivaničková, Gabriela Krokvičková, Janka Poláková.

Defilé laureátov 29. ročníka literárnej súťaže Studňa sa tajne s dažďom zhovára.

PRAVÉ SLOVÁ I SKUTKY V PRAVOM ČASE

Zborník tematických a ocenených prác XXX. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého Studňa sa tajne s dažďom zhovára

Zostavili: Margita Ivaničková, Janka Poláková

Grafická úprava: Juraj Oravec, Peter Martinák

Fotografie: archív Verejnej knižnice Michala Rešetku v Trenčíne

Prešlo čiastočnou jazykovou úpravou.

Tlač: J+K s.r.o., Nemšová

© Spolok slovenských spisovateľov

© Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne

Pri príležitosti 30. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže Jozefa Braneckého „Studňa sa tajne s dažďom zhovára“ vydal Spolok slovenských spisovateľov v roku 2022.

ISBN 978–80–8194–147–4